

Sprawozdanie merytoryczne z działalności Domu Spotkań z Historią za okres: 1 stycznia–31 grudnia 2011

DSH (DSH) w 2011 roku utrzymywał aktywność we wszystkich zasadniczych nurtach swojej dotychczasowej działalności, czyli ekspozycyjnym, edukacyjnym, wydawniczym oraz popularyzatorsko-animacyjnym. Poruszaliśmy całą gamę tematów związanych z XX-wieczną historią Polski i Europy Wschodniej. Podobnie, jak w latach ubiegłych w sposób szczególny skupialiśmy się na historii Warszawy, tym razem eksponując bardzo często nieznane aspekty odbudowy miasta po 1945 roku. Wśród projektów specjalnych największe znaczenie miała trzecia już edycja warszawskiego Święta Wolności po raz kolejny realizowana pod hasłem „Wyłącz system”. Ogólna statystyka ubiegłorocznych przedsięwzięć DSH przedstawia się następująco:

- **22 wystawy**, w tym **13 ekspozycji czasowych** w siedzibie DSH, **jedna poza siedzibą** oraz **8 wystaw plenerowych** na skwerze im. ks. Jana Twardowskiego;
- **27 wystaw** DSH prezentowanych w ramach **impresariatu: 25 w Polsce** (m.in. Opinogóra, Zawiercie, Katowice, Wrocław, Jelenia Góra, Radomsko, Puławy) oraz **2 zagranicą** (Niemcy, Szwajcaria);
- **800 seminariów naukowych i warsztatów edukacyjnych** (z czego większość, tj. 770 stanowiły zajęcia, spacerzy i gry edukacyjne dla przedszkolaków, uczniów i studentów);
- **177 wydarzeń** zorganizowanych w siedzibie DSH oraz w innych lokalizacjach warszawskich i krajowych – cykle spotkań towarzyszących wystawom, debaty Forum Obywatelskiego Piękną Architektura dla Warszawy, cykl „Spojrzenia na warszawskie getto”, promocje książek i wieczory autorskie, spotkania ze świadkami, naukowcami, artystami, dziennikarzami i działaczami organizacji pozarządowych, warsztaty AHM oraz spacerzy i akcje miejskie – w tym piknik wielokulturowy *Warszawiacy nie z tej ziemi!* organizowany w ramach programu Archiwum Historii Mówionej „Warszawa Wielonarodowa 1945–89”;
- **144 pokazy filmowe** (w tym cykle „Przez kino do historii” i „PRL bocznymi drzwiami” oraz „Wakacyjna historia”);
- **88 spotkań** w ramach działającej w DSH **Warszawskiej Inicjatywy Kresowej** (w tym „Opowieści z Kresów”, projekcje w cyklu „Kino Kresowe”, prezentacje multimedialne, promocje albumu „Świat kresów”, spotkania środowiskowe);
- **17 wydarzeń** w ramach **trzeciej edycji Święta Wolności – Wyłącz system**, czyli warszawskie obchody 20. rocznicy wyborów 4 czerwca ‘89 – w tym 8 występów artystycznych, 4 wystawy i instalacje, 6 projekcji filmowych oraz Fiesta w Hotelu Europejskim;
- **21 spacerów** po niedostępnych na co dzień zakątkach stolicy w ramach **drugiej edycji akcji miejskiej Uwalnianie Przestrzeni** organizowanej wspólnie z Nowym Teatrem;
- **18 nowych publikacji** wydawanych oraz współwydawanych przez DSH, w tym dodruki 3 książek: *Ostańce*, *Ocaleni z Mauthausen* i *W obiektywie wroga*, oraz 2 katalogi do wystaw: *W niemieckim lesie*, *Budujemy nowy Dom*, *Odbudowa Warszawy w latach 1945–52*.

W omawianym okresie poszerzyliśmy także zasoby Medioteki, czyli archiwum cyfrowego, gromadzącego i udostępniającego relacje świadków XX wieku (Archiwum Historii Mówionej – AHM w końcu

roku udostępnia około **4708 relacji, ponad 10 000 godzin**, zdigitalizowane fotografie (serwis internetowy www.fotohistoria.pl, który zawiera obecnie ponad **80 100 fotografii**) oraz filmy archiwalne i dokumentalne (Filmoteka). Priorytetem w upowszechnianiu zgromadzonych zasobów źródłowych pozostaje prezentacyjna baza internetowa audiohistoria.pl, na której udostępniamy fragmenty nagranych relacji świadków – obecnie blisko **2513 fragmentów**, ich biografie oraz zdigitalizowane materiały z domowych archiwów (ponad **2650 fotografii**). Serwis audiohistoria.pl to nadal najbogatszy w Polsce zasób źródeł *oral history* dostępnych on-line.

Szacujemy, że w roku 2011 ze wszystkich naszych propozycji skorzystało **435 000** odbiorców, w tym:

- ponad **122 000** zwiedzających czasowe ekspozycje w siedzibie DSH (**42 000**) i w plenerze (**80 000**);
- ok. **23 000** uczestników spotkań organizowanych w siedzibie DSH (popołudnia i weekendy);
- ok. **130 000** zwiedzających wystawy wypożyczone na terenie kraju i zagranicą;
- ok. **6 000** uczestników akcji *Wylącz system vol. 3* oraz *Uwalnianie Przestrzeni*;
- ok. **12 000** uczniów szkół wszystkich szczebli (w DSH);
- ok. **3 000** uczestników 52 spotkań zorganizowanych w ramach programu Warszawska Inicjatywa Kresowa poza siedzibą DSH, w tym 23 w Warszawie i 29 w innych miastach w kraju;
- ponad **13 500** uczestników gier miejskich, spacerów, konferencji i warsztatów edukacyjnych (w DSH i poza naszą siedzibą);
- ok. **108 500** użytkowników portali fotohistoria.pl (72 000) i audiohistoria.pl (36 500);
- ok. **17 000** czytelników publikacji wydawanych i współwydawanych przez DSH.

Oferta programowa DSH cieszy się zainteresowaniem mediów lokalnych i ogólnopolskich. Bogaty i różnorodny program – wystawy, akcje miejskie, spacer, pokazy filmowe, cykle spotkań, warsztaty, promocje książek i dyskusje – jest inspiracją do wywiadów, zapowiedzi i relacji, reportaży, recenzji i innych materiałów dziennikarskich. Dbalność o najwyższy poziom prezentacji poruszanych w DSH tematów to niewątpliwie powód zaufania, jakim darzą nas nie tylko dziennikarze, ale też coraz większa grupa odbiorców doceniających **niekomercyjny i edukacyjny** charakter działalności DSH oraz bezpłatną ofertę skierowaną do najszerszej publiczności. Do naszych stałych patronów medialnych zalicza się „**Gazeta Wyborcza**” i portal internetowy „**Gazeta.pl**”; współpraca patronacka z „Gazetą” zapewnia nam obecność w „Gazecie Stołecznej” i dodatku kulturalnym „Co jest Grane?”. Przy poszczególnych projektach regularnie współpracujemy z **Polską Agencją Prasową**, tygodnikiem „**Newsweek**”, miesięcznikami „**Stolica**”, „**Focus Historia**”, „**Architektura-Murator**” oraz wieloma innymi redakcjami prasowymi i agencyjnymi („**Rzeczpospolita**” wraz z „**Życiem Warszawy**”, „**Metro**”, „**Echo Miasta**”).

W roku 2011 prowadzony na nasze zlecenie profesjonalny monitoring mediów zarejestrował ok. **870** publikacji; w tym ok. 480 publikacji prasowych, 320 relacji telewizyjnych i radiowych; oraz 200 publikacji w ważniejszych portalach internetowych (gazeta.pl, serwis pap, polskieradio, tvp.pl, tvn24, rzeczpospolita, fotopolis, o2,) oraz na stronach internetowych wielu instytucji m.in. Urzędu m.st. Warszawy (kulturalnawarszawa), Stowarzyszenia Architektów Polskich, Związku Polskich Artystów Fotografików, Narodowego Archiwum Cyfrowego Towarzystwa Opieki nad Zabytkami w Warszawie, Feminoteki.

W 2011 roku najważniejsze wydarzenia i wystawy DSH relacjonowane były w telewizyjnych programach serwisowych, takich jak: TVP 1, TVP 2 (Panorama), TVP Info, Polsat News, Superstacja, TVP Polonia, TVP Warszawa, TVP Historia. DSH gościł na antenach radiowych, m.in. TOK FM, RMF FM, RMF MAXXX, Jedyńki, Dwójki, Trójki, Czwórki, RDC, Radio ZET, ESKA, ESKA ROCK, RDC, Radia Kolor, Radia WAWA, Antyradia, Roxy.fm, Planeta FM, VOX FM i rozgłośni studenckiej „Kampus”.

Największym zainteresowaniem mediów i publiczności cieszyły się wystawy *Amerykanin w Warszawie. Stolica w obiektywie Julienu Bryana 1936-1974* oraz *Budujemy nowy dom. Odbudowa Warszawy w latach 1945-1952* wraz z towarzyszącymi im cyklami imprez, a także wydarzenie *Święto Wolności. Wylącz system vol. 3*. Aktualizowana na bieżąco baza kontaktów medialnych DSH na 31 stycznia 2011 liczyła ponad **1000 dziennikarzy, wydawców i reporterów**.

Pełną ofertę programową udostępniamy na stronie internetowej www.dsh.waw.pl, która jest na bieżąco aktualizowana i wzbogacana o zdjęcia i filmy zapowiadające lub relacjonujące wydarzenia. W 2011

roku uruchomiliśmy anglojęzyczną wersję serwisu, gdzie pojawiają się informacje o wydarzeniach, których adresatem może być zagraniczny odbiorca. Serwis zawiera obecnie ponad 2250 fotografii zgrupowanych w 250 galeriach tematycznych i ponad 1000 tekstów. Wykonany w 2010 roku zgodnie ze spójnym systemem identyfikacji wizualnej DSH jest nie tylko witryną instytucji, ale stał się również źródłem wiedzy o tym, co ciekawego dzieje się w mieście, nośnikiem informacji o historii i kulturze minionego stulecia oraz o instytucjach i specjalistach działających na rzecz popularyzacji wiedzy o XX wieku.

W 2011 roku do serwisu internetowego zostało wprowadzonych prawie 300 tekstów (materiały dotyczące wystaw, publikacji i spotkań w DSH) i 770 zdjęć zapowiadających lub dokumentujących wydarzenia, a także 45 panoramicznych banerów promujących działalność DSH. Co miesiąc na głównej stronie pojawia się również specjalny montaż filmowy z zapowiedziami wydarzeń. Użytkownicy mogą pobrać programy imprez i inne materiały informacyjne w plikach pdf. (np. program edukacyjny, scenariusz do gry „Segment”). Podjęliśmy również prace nad uruchomieniem serwisu skierowanego do osób niedowidzących, który zostanie zainaugurowany na początku 2012 roku. Strony zostały także przygotowane do umieszczenia obszernego archiwum wydarzeń (wideo i audio), które zostanie udostępnione użytkownikom witryny w początku roku 2012.

Nasz serwis internetowy od stycznia do grudnia 2011 odwiedziło łącznie **147 110 osób** (w tym 84 020 unikalnych użytkowników). Całkowita liczba odsłon w tym okresie wyniosła **546 242**, co stanowi prawie trzykrotny wzrost w porównaniu z rokiem 2010.

DSH prowadzi również działalność informacyjno-promocyjną w serwisie społecznościowym **Facebook** pod adresem www.facebook.com/DomSpotkańHistoria. Na naszym profilu mamy ponad **6240 sympatyków (w tym 4149 to mieszkańcy Warszawy i okolic)**. Liczba miesięcznie aktywnych użytkowników wynosi ponad **6000** osób. Liczba dzienna aktywnych użytkowników osiągnęła 31 października **3237** osób. W 2011 roku liczba całkowitych **odsłon profilu DSH na Facebooku wyniosła 2 490 277**. Profil DSH jest sukcesywnie wzbogacany o nowe informacje, zdjęcia, awatary i wydarzenia. Poza podstawowym stworzyliśmy również cztery oddzielne profile: „Wyłącz system”, „Świat Kresów”, „Dotknijcie anioła” oraz „Spojrzenia na warszawskie getto”.

Razem ze sprawozdaniem składamy pakiet załączników w formie elektronicznej (artykuły prasowe, relacje radiowe, telewizyjne, monitoring internetu, dokumentację fotograficzną imprez oraz wybrane materiały reklamowe), ilustrujących działalność DSH w 2011 roku. Kolejność załączników odpowiada strukturze niniejszego sprawozdania.

WYSTAWY

W 2011 roku przygotowaliśmy następujące nowe wystawy:

1. **W niemieckim lesie. Zbrojenia – wyzysk – przemoc** na temat zapomnianego obozu koncentracyjnego w Kleinmachnow pod Berlinem, do którego zesłano wiele mieszkanki Warszawy; ekspozycja przybliża problem pracy przymusowej kobiet w czasie II wojny światowej.
2. **1989. Koniec systemu** (plenerowa) otwarta w 22. rocznicę wyborów 4 czerwca 1989. Wystawa przypomina sekwencję zdarzeń w różnych krajach bloku wschodniego, które doprowadziły do upadku komunizmu w Europie.
3. **Budujemy nowy dom. Odbudowa Warszawy w latach 1945-1952**, przygotowana przez varsavianistów Jerzego S. Majewskiego i Tomasza Markiewicza, poświęcona odbudowie Warszawy w latach powojennych i kontrowersjom związanym z działalnością Biura Odbudowy Stolicy.
4. **Architektoniczna spuścizna socrealizmu w Warszawie i Berlinie. MDM/KMA** (plenerowa) prezentowana w ramach prezydencji Polski w Radzie Unii Europejskiej i obchodów jubileuszu dwudziestolecia partnerstwa Warszawy i Berlina. Ekspozycja została otwarta w Berlinie od 24 sierpnia do 9 września na dziedzińcu Niemieckiego Muzeum Historycznego (Deutsches Historisches Museum) oraz w Warszawie od 28 września do 12 grudnia na skwerze im. księdza Jana Twardowskiego.

W Domu Spotkań z Historią gościliśmy także wystawy zewnętrznych partnerów oraz kontynuowaliśmy działania impresaryjne. Poniżej w układzie chronologicznym przedstawiamy pełną aktywność ekspozycyjną DSH w 2011 roku:

1. **Wystawa *Amerykanin w Warszawie Stolica w obiektywie Juliana Bryana 1936–74***

19 listopada 2010–20 lutego 2011; organizatorzy: DSH, Instytut Pamięci Narodowej; Patronat honorowy: Ambasador USA w Polsce Lee A. Feinstein; projekt dofinansowany ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Ekspozycja miała charakter multimedialny – składały się na nią nieznanne w większości fotografie, kroniki filmowe, nagrania radiowe i publikacje prasowe Juliana Bryana. Materiały dotyczyły przede wszystkim Warszawy i przybliżały mieszkańcom stolicy postać wybitnego amerykańskiego filmowca i fotografa, który przybył do miasta na początku II wojny światowej, aby zarejestrować życie w czasie oblężenia. Jego zdjęcia i filmy dały świadectwo okrucieństwa nowoczesnej wojny, którą III Rzesza prowadziła w Polsce. Bryan z niezwykłą wrażliwością dokumentował los ludności cywilnej w czasie oblężenia. Na wystawie prezentowaliśmy m.in. kronikę *Siege*, poświęconą oblężeniu Warszawy w 1939 roku (którą obejrzało kilkadziesiąt milionów ludzi na całym świecie). Towarzyszył jej apel radiowy Bryana do prezydenta Roosevelta i narodu amerykańskiego o pomoc dla walczącej Warszawy, nadany 16 września 1939 ze stolicy Polski.

Po wojnie Bryan kilkakrotnie wracał do Warszawy m.in. w 1946 roku oraz pod koniec lat 50., kiedy udało mu się odnaleźć bohaterów zdjęć z 1939 roku. Na wystawie pokazaliśmy fotografie i filmy z tych wizyt, a także zdjęcia z pierwszego pobytu Bryana w Warszawie w 1936 roku i podróży reportera do Niemiec i ZSRR w latach 30. Na wystawie chcieliśmy pokazać sylwetkę Juliana Bryana w szerszym — osobistym i zawodowym — kontekście, stąd prezentacja zdjęć z jego podróży po całym świecie, a także nagranie dla programu *This I Believe*, prowadzonego w latach 50. w radiu CBS przez wybitnego amerykańskiego dziennikarza, Edwarda R. Murrowa. Dzięki uprzejmości syna Juliana Bryana mogliśmy wykorzystać nieznanne zdjęcia z rodzinnego archiwum. Wystawie towarzyszył cykl pod hasłem *Dni Bryana*, których pierwszą edycję uświetnił swoją obecnością syn Juliana Bryana — Samuel. Ekspozycji towarzyszył katalog.

2. **Wystawa *Niegdyśjsze śniegi. Zima w metropoliach***

4 grudnia 2010–14 marca 2011; organizatorzy: DSH, Agencja Fotografów FORUM

Na skwerze przy zbiegu ulic Karowej i Krakowskiego Przedmieścia można było podziwiać piękne i rzadko publikowane fotografie prezentujące zwyczaje i atmosferę Bożego Narodzenia w światowych metropoliach w pierwszej połowie XX wieku. Plenerowa wystawa, na którą złożyły się fotogramy, przedstawiające zimowe zdjęcia z Warszawy, Wiednia, Berlina, Paryża, Sztokholmu, Londynu i Nowego Jorku, to świąteczny prezent Domu Spotkań z Historią dla mieszkańców Warszawy. Wystawa uzupełniała świąteczną iluminację Traktu Królewskiego.

3. **Wystawa *Janusz Korczak. Udzielić dzieciom głosu***

7 grudnia 2010–16 lutego 2011; organizatorzy: Austriackie Forum Kultury, Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, DSH

Wystawa (w polskiej i niemieckiej wersji językowej) poświęcona Januszowi Korczakowi, wybitnemu pedagogowi, pisarzowi, lekarzowi i działaczowi społecznemu. Prezentowała przełomowe etapy życia Korczaka, pracę w żydowskim Domu Sierot w Warszawie oraz twórczość dla i o dzieciach. Archiwalne zdjęcia udostępniło Getto Fighter's Museum z Izraela.

4. **Wystawa *Zbuntowane miasto. Szczeciński Grudzień '70 – Styczeń '71***

14 grudnia 2010–31 stycznia 2011; organizatorzy: Instytut Pamięci Narodowej/oddział w Szczecinie, Miasto Szczecin, DSH

Wystawa plenerowa prezentowana na skwerze Wizytek przy Krakowskim Przedmieściu poświęcona strajkom w Szczecinie w grudniu '70 i styczniu '71, gdzie doszło do brutalnie stłumionych zamieszek i dwóch wielkich strajków. Ich organizacja i cele posłużyły za wzór bezkrwawemu sukcesowi Sierpnia '80. Prezentowane zdjęcia i dokumenty pochodzą z archiwum IPN, swoje zbiory udostępnił również Marek Czasnojęc, szczeciński fotografik.

5. **Wystawa *Krakowskie Przedmieście w obiektywie Zdzisława Marcinkowskiego 1904–1939***

16 lutego–6 marca; organizatorzy: Archiwum Państwowe m.st. Warszawy, DSH

Wystawa przygotowana przez Archiwum Państwowe m.st. Warszawy przedstawiająca zdjęcia Zdzisława Marcinkowskiego dokumentujące zmiany zachodzące na Krakowskim Przedmieściu. Ulica w jego fotografiach jest pełna kontrastów. Z jednej strony pałace (Staszica, Czapskich, Czartoryskich-Potockich i inne), kościoły (św. Krzyża, Wizytek, Karmelitów, św. Anny), hotele Bristol i Europejski, słynące z rautów i bali, na których bawili dyplomaci, arystokracja i artyści, eleganckie restaura-

cje i sklepy, ekskluzywne kamienice, zadbana zieleń. Z drugiej strony budynki z odpadającymi tynkami i zniszczonymi elewacjami, ulica wybrukowana „kocimi łbami” z wyladowanymi wozami ciągniętymi przez konie, nierównymi chodnikami, skromne straganiki z owocami, biednie ubrani ludzie, dzieci z ochronki. Widać, jak zmieniało się Krakowskiego Przedmieście: znikły symbole państwaborczych, kocie łby ustępowały miejsca granitowej kostce, a wreszcie nawierzchni asfaltowej. Omnibusy i tramwaje konne zastąpiły tramwaje elektryczne, a skromne wystawy sklepowe wyparły duże witryny ekskluzywnych magazynów, przybywało eleganckich kawiarni i cukierni. Wystawa przygotowana w dwóch językach: polskim i angielskim.

6. **Wystawa *Adam Roman – czas sztafety***

1–31 marca; organizatorzy: Polski Komitet Olimpijski, Towarzystwo Przyjaciół ASP w Warszawie; współorganizator: DSH; miejsce: Foyer Centrum Olimpijskiego im. Jana Pawła II w Warszawie, Wybrzeże Gdańskie 4

Wystawa poświęcona historii rzeźby „Sztafeta” autorstwa prof. Adama Romana zbiegała się z 95-leciem urodzin artysty, zasłużonego profesora warszawskiej ASP. Wykonana w 1955 roku kompozycja była główną rzeźbiarską ozdobą stołecznego Stadionu Dziesięciolecia, a dziś pozostaje jedyną po nim pamiątką.

7. **Wystawa *Śmiechem w dyktaturę. Rumunia w karykaturze Mchaia Stănescu 1979–1989***

15 marca–5 maja; organizatorzy: Rumuński Instytut Kultury, DSH

Wystawa rysunków rumuńskiego artysty Michai Stănescu z lat 1979–1989. Michai Stănescu ukończył Akademię Sztuk Pięknych w Bukareszcie na kierunku grafika reklamowa. Pierwsze jego prace ukazały się w czasopiśmie satyrycznym „Pokrzywa” (Urzica) w roku 1960. W czasach dyktatury Nicolae Ceaușescu albumy rysunków satyrycznych *Michai Stănescu* (1982) i *Humor 50%* (1985) zostały wycofane z rynku natychmiast po publikacji i krążyły tylko w drugim obiegu. Na wystawie prezentowaliśmy wybór oryginalnych rysunków artysty, które w zwierciadle satyry przedstawiają życie w Rumunii pod rządami dyktatora.

8. **Wystawa *Cykliści: sympatycy, pasjonaci, mistrzowie***

25 marca–29 maja; organizatorzy: DSH, Ośrodek KARTA; partnerzy: Warszawskie Towarzystwo Cyklistów, Warszawska Masa Krytyczna; miejsce: skwer im. ks. Jana Twardowskiego

Plenerowa ekspozycja opowiadająca o tym, jak rower z ekskluzywnego wynalazku stał się nierozrwalną częścią miejskiego i wiejskiego krajobrazu. Na ponad 20 wielkoformatowych planszach wyeksponowanych zostało kilkadziesiąt zdjęć pochodzących z okresu od drugiej połowy XIX wieku po rok 1989, reprodukowanych wraz z rysunkami oraz opisami zaczerpniętymi z czasopism tematycznych (np. „Cyklista”, „Przegląd Sportowy”) i okolicznościowych broszur. Istotą ekspozycji było pokazanie historii sportu rowerowego z różnych perspektyw; zmieniających się na przestrzeni prawie stu lat kształtów i ról oraz zastosowań roweru. To z jednej strony prezentacja różnorodnych odmian i „mutacji” tego urządzenia – od zabawnego bicykla czy welocypeda, poprzez wersje towarzyskie, a także bezprecedensowe: rower-samolot, trycykl (rower-drukarnia uliczna); z drugiej strony pokazanie sylwetek jego użytkowników – mistrzów (m.in. Feliks Więcek – zwycięzca Pierwszego Wyścigu Dookoła Polski, Feliks Rawski – Mistrz Jazdy Królestwa Polskiego) i sympatyków, a także popularnych miejsc do uprawiania tego sportu (np. tor wyścigowy na Dynasach). Wynalazki rowerowe, historie mistrzów i miłośników kolarstwa, najważniejsze wyścigi, wycieczki krajoznawcze i dalekie podróże – to tylko niektóre z tematów prezentowanych fotografii. Opowieść uzupełniały teksty źródłowe z epoki.

9. **Wystawa *W niemieckim lesie. Zbrojenia – wyzysk – przemoc***

28 marca–29 maja; organizatorzy: Berlińskie Warsztaty Historyczne, DSH

Wystawa koncentrowała się na losach kilkuset warszawianek deportowanych w sierpniu i na początku września 1944 z powstańczej stolicy. Transportowane z Pruszkowa przez rozmaite obozy koncentracyjne i Ravensbrück znalazły się w końcu pod Berlinem, nieopodal miasteczka Kleinmachnow. Fabryka, w której miały pracować, należała do wielkiego i znanego koncernu Boscha i produkowała osprzęt do samolotów Luftwaffe. Stała zamaskowana w lesie, a na jej terenie funkcjonowała placówka szczególna – zakładowy obóz koncentracyjny. Prywatne fotografie, listy, dokumenty, kilka planów sytuacyjnych i przedmiotów, historyczne i współczesne zdjęcia tworzyły na wystawie uporządkowany ciąg narracji wizualnej. Jednak zasadniczą materią ekspozycji, jej żywą tkanką były fragmenty relacji świadków. Wystawa *W niemieckim lesie* miała jeszcze jeden wymiar. Opowiadała o wieloletniej amnezji i odzyskiwaniu pamięci pewnego miejsca, o poszukiwaniu materialnych śladów,

wykopaliskach, kwerendach, poszukiwaniach. Rekonstrukcja lokalnej historii staje się zaczynem ob rachunku z przeszłością. Wątek współczesny splata się ściśle z historycznym, bo dawni prześladowani powracają do miejsca niedoli, by wystąpić w nowej roli i doświadczyć szczególnej rehabilitacji. Dzieje fabryki Boscha, jednej z tysięcy w wojennych Niemczech, zyskują wymiar ogólny, opowiadają zarazem o niemieckiej przeszłości, jak i o teraźniejszości. Nie tylko symboliczne znaczenie ma w tym kontekście fakt, że wystawę wsparł sam koncern ze Stuttgartu, a także potomkowie jego założyciela, Roberta Boscha. Wystawa przygotowana w dwóch językach: polskim i niemieckim. Towarzyszył jej katalog.

10. Wystawa *Ulica Entuzjastów*

9–20 maja; organizatorzy: Instytut Morata na rzecz Sztuki i Kulturoznawstwa, Freiburg; Fundacja im. Heinricha Bölla; DSH; Wydział Kultury Miasta Freiburg; Westwendischer Kunstverein, Gartow; Frakcja Zieloni /Wolny Sojusz Europejski w Parlamencie Europejskim; partnerzy: Pripyat.com; Triennale „4. Blok”, Charków; Galeria Camera Work, Berlin; Muzeum Etnograficzne we Lwowie; Green European Foundation

Wystawa została przygotowana przez Instytut Morata na rzecz Sztuki i Kulturoznawstwa z Freiburga z okazji 25. rocznicy katastrofy w Czarnobylu. To opowieść o powstaniu, rozwoju i upadku miasta Prypeć, zbudowanego dla pracowników elektrowni czarnobylskiej. Elektrownia Atomowa i miasto będące jej zapleczem miały stanowić symbol zwycięstwa człowieka nad naturą. Jedna z ulic w Prypeci nosi nazwę Entuzjastów, która nawiązuje do ówczesnej fascynacji energią atomową i entuzjazmu wobec sowieckiej industrializacji. Ekspozycja składała się z trzech części. Pierwsza przedstawiała opustoszałe miasto w obiektywach dwóch wyjątkowych fotografów: Robert Polidori skupił się na zniszczeniu i rozkładzie, dokumentując miejsca; Andrej Kremenczuk poszukiwał ludzi. Tym obrazom towarzyszyły wiersze ukraińskiej poetki Liny Kostenko. Część druga przedstawiała miasto przed upadkiem – wiarę w siłę postępu w sowieckim kraju nieograniczonych możliwości. W tej części zaprezentowane zostały historyczne plakaty z początków ery energii atomowej, film dokumentalny o budowie elektrowni w Czarnobylu i miasta Prypeć oraz materiały dotyczące miasta i kontekstu jego powstawania. Wystawę zamykała seria eko-plakatów z odbywającego się od 1991 roku Międzynarodowego Triennale Eko-Plakatów w Charkowie.

11. Wystawa *Karaj jollary – karaimskie drogi. Karaimi w dawnej fotografii*

24 maja–30 czerwca; organizatorzy: Związek Karaimów Polskich, DSH

Ekspozycja poświęcona Karaimom, najmniejszej, bo liczącej kilkaset osób grupie narodowej żyjącej w Polsce. Prezentowane fotografie z lat 1864–1960 pochodzą z domowych archiwów karaimskich rodzin. Wystawa opowiada o dawnych karaimskich siedliskach w Haliczu, Łucku, Trokach i Wilnie, a na przykładzie losów konkretnych osób i rodzin przybliża wojenne i powojenne dzieje tej mniejszości. Oprócz portretów członków rodzin, pokazane zostały zdjęcia ilustrujące życie poszczególnych karaimskich społeczności – zarówno ważne wydarzenia, jak i codzienne sprawy – spotkania towarzyskie, pracę, wypoczynek. Wystawa powstała przy wsparciu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Województwa Dolnośląskiego oraz Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

12. Wystawa *Ksiądz Twardowski*

2 czerwca–31 sierpnia; organizatorzy: miasto st. Warszawa, Europejska Fundacja Edukacji Audiowizualnej „Disce”, DSH; miejsce: skwer im. ks. Jana Twardowskiego

Plenerowa kameralna wystawa poświęcona księdzu Janowi Twardowskiemu przedstawiająca zdjęcia kapłana w jego mieszkaniu przy kościele ss. Wizytek. Na fotografiach pojawiają się charakterystyczne: piec kaflowy ozdobiony rysunkami i klęcznik. Całość uzupełniły fragmenty wierszy i wspomnień księdza-poety. Wystawa towarzyszyła uroczystości nadania imienia księdza Twardowskiego skwerowi u zbiegu ulic Karowej i Krakowskiego Przedmieścia.

13. Wystawa *1989. Koniec systemu*

4 czerwca–11 września 2011; organizatorzy: Ośrodek KARTA, DSH; miejsce: skwer im. ks. Jana Twardowskiego

Plenerowa ekspozycja podsumowała rolę Polski w demokratyzacji Europy. Mottem i zarazem osią wyznaczającą narrację było zdanie Timothy’go Gartona Asha „W Polsce to trwało 10 lat, na Węgrzech 10 miesięcy, w NRD 10 tygodni, a w Czechosłowacji 10 dni”. Pierwsza pielgrzymka Jana Pawła II do Polski w czerwcu 1979 roku rozpoczęła dekadę, która utorowała drogę do wolności społeczeństwom europejskich krajów rządzonych przez komunistów. Ekspozycja przywoływała najbardziej wyraziste obrazy ostatniego roku tego dziesięciolecia, decydującego dla losów całej Europy – od przygotowań do Okrągłego Stołu po krwawe wydarzenia w Bukareszcie. Ekspozycja opowiadała

o sekwencji zdarzeń w różnych krajach (m.in. Czechosłowacja, Węgry, Bułgaria, NRD), które doprowadziły do upadku systemu komunistycznego w Europie.

14. Wystawa *Budujemy nowy dom. Odbudowa Warszawy w latach 1945-1952*

7 lipca–31 grudnia; organizatorzy: DSH, Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków, Polska Agencja Fotografów FORUM; partnerzy: Archiwum Państwowe m.st. Warszawy, Narodowe Archiwum Cyfrowe, Polska Agencja Prasowa, Wydawnictwo Veda. Wystawa współfinansowana ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Wystawa przygotowana przez varsavianistów Jerzego S. Majewskiego i Tomasza Markiewicza, poświęcona odbudowie Warszawy w latach powojennych, ukazywała skalę zniszczeń i prezentowała zabytki, zarówno te odtworzone po II wojnie światowej, jak i te, które znikły z pejzażu miasta już w trakcie odbudowy. Ekspozycja składała się z następujących rozdziałów: Geneza BOS, Zniszczenia, Pierwsze realizacje, Odbudowa, Wyburzenia, Zubożenia, Archiwum BOS, Dekret Bieruta, Bilans. Z ponad 120 fotografii stolicy wiele można było obejrzeć po raz pierwszy, w tym kolekcję fotografa Karola Pęcherskiego, która przechowywana jest w archiwum Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Oprócz tego zdjęcia prezentowane na wystawie pochodziły z archiwów: Agencji FORUM, Polskiej Agencji Prasowej, Archiwum Państwowego m.st. Warszawy i Narodowego Archiwum Cyfrowego. Na szczególną uwagę zasługuje wykorzystanie dokumentów Archiwum Biura Odbudowy Stolicy, które w 2011 roku zostało wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO „Pamięć świata”. Na wystawie wykorzystano także kronikę *Warszawa 48* z zasobów Filmoteki Narodowej oraz audycje radiowe z wywiadami z najważniejszymi postaciami BOS z Archiwum Polskiego Radia. W wieży multimedialnej zwiedzający mogli obejrzeć prezentację z biogramami czołowych pracowników BOS. Na potrzeby wystawy przygotowano nowoczesną aranżację wystawienniczą, która przedstawiała temat w dynamiczny sposób: czarno-białe fotografie ulic, budynków i architektonicznych detali zostały przymocowane na listwach, które przypominały rusztowania z czasów odbudowy Warszawy. Przez całą przestrzeń przewijała się czerwona spirala, która w wolnostojących, podświetlonych gablotach ukazywała uczestników tamtych wydarzeń: robotników, przechodniów, ludzi pomagających przy odgruzowywaniu miasta. Wystawie towarzyszy katalog. W czasie trwania ekspozycji odbyły się dwa cykle spotkań: *Ludzie BOS* oraz *Rekonstrukcja/Dekonstrukcja*, dotyczące miast, które uległy wojennym zniszczeniom i różnym drogom ich odbudowy.

15. Wystawa *Lata 60. w fotografiach Bogdana Łopieńskiego*

19 lipca–14 sierpnia; organizatorzy: DSH

Bogdan Łopieński w latach 60. pracował jako fotoreporter w „Polska Wschód”, współpracował z tygodnikiem „Świat” oraz prowadzonym przez Zbigniewa Dłubaka miesięcznikiem „Fotografia”. Na wystawie znalazły się zdjęcia z lat 60., przedstawiające życie stolicy, prowincję – od Drohiczyzna po Chełm Lubelski – oraz polskie kurorty. Te zwyczajne na pozór sceny są znakomitym i wyrazistym świadectwem epoki. Osobny cykl stanowią portrety znanych artystów, sportowców i polityków, m.in. Andrzeja Wajdy, Beaty Tyszkiewicz, Ireny Szewińskiej, Franciszka Starowieyskiego, Władysława Gomułki.

16. Wystawa *Antoni Jawornicki (1886–1950). Architekt i urbanista*

19 sierpnia–18 września; organizatorzy: Stowarzyszenie Związków Podkowień, Oddział Warszawski Stowarzyszenia Architektów Polskich SARP, Archiwum Państwowe m.st. Warszawy, DSH

Wystawa przedstawiająca sylwetkę Antoniego Jawornickiego, jednego z najwybitniejszych architektów okresu międzywojennego. Wśród projektów jego autorstwa lub współautorstwa są m.in. miastogród Podkowa Leśna, regulacja terenów Cytadeli na Żoliborzu, ukształtowanie rejonu Osy Saskiej w Warszawie, plac św. Floriana oraz budynek Banku Cukrownictwa przy Karowej 20, w którym mieści się obecnie siedziba DSH. Antoni Jawornicki brał również udział w zakrojonych na szeroką skalę pracach nad planem regulacyjnym m.st. Warszawy.

17. Wystawa *Architektoniczna spuścizna socrealizmu w Warszawie i Berlinie. MDM/KMA*

24 sierpnia – 9 września – dziedziniec Niemieckiego Muzeum Historycznego w Berlinie oraz 28 września–11 grudnia – skwer im. ks. Jana Twardowskiego; organizatorzy: Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków, Urząd Konserwatora Miasta i Landu Berlin, DSH, Niemieckie Muzeum Historyczne, Winfried Brenne Architekten; partnerzy: Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, Instytut Polski w Berlinie; sponsorzy: Grupa Capital Park, Centrum Bankowo-Finansowe „Nowy Świat” S.A

Na wystawie wykorzystane zostały zdjęcia archiwalne i współczesne, wycinki prasowe i fragmenty wspomnień dotyczące warszawskiej Marszałkowskiej Dzielnicy Mieszkaniowej i berlińskiej Karl Marx Alle. Przedstawiono założenia i cechy charakterystyczne dla architektury socrealistycznej oraz

kalendariusz od okresu przedwojennego aż do momentu przełomu politycznego, który zdjął z takich miejsc jak MDM i KMA parasol ochronny władz oraz uruchomił dyskusję na temat architektonicznej spuścizny minionej epoki. Ekspozycji towarzyszył album pod tym samym tytułem. Ekspozycja prezentowana była w ramach obchodów jubileuszu dwudziestolecia partnerstwa Warszawy i Berlina oraz prezydencji Polski w Radzie Unii Europejskiej.

18. Wystawa *Kronikarki – Zofia Chomętowska i Maria Chrzęszczowa. Fotografie Warszawy 1945–1947*

29 września–13 listopada; organizatorzy: Fundacja Archeologia Fotografii, DSH

Wystawa mało znanych, a znakomitych zdjęć dwóch warszawskich fotografek – Zofii Chomętowskiej i Marii Chrzęszczowej, które w latach 1945–47 dokumentowały zniszczenia i odbudowę Warszawy oraz życie jej mieszkańców w pierwszych latach powojennych. Dokumentację prowadziły niezależnie, choć często chodziły razem po gruzach stolicy. Każda fotografowała miasto w odmienny sposób, Zofia Chomętowska, znana z zacięcia reportażowego, dokumentowała ludzi i powracające do miasta życie; Maria Chrzęszczowa dużą uwagę poświęcała kompozycji, unikała ludzi, eksponując brak i pustkę w centrum swoich zdjęć.

19. Wystawa *Czerwiec 1976. Zaczęło się w „Walterze”*

28 października–30 listopada; organizatorzy: BEP IPN oddział w Lublinie delegatura w Radomiu, Archiwum Państwowe w Radomiu, Miasto Radom, Fabryka Broni „Łucznik”, DSH; miejsce: skwer im. ks. Jana Twardowskiego

Wystawa w 30. rocznicę wydarzeń, które rozpoczęły się 25 czerwca 1976 strajkami w Radomiu i innych województwach po ogłoszeniu drastycznej podwyżki cen żywności. W Radomiu, Ursusie i Płocku doszło do demonstracji i walk ulicznych, na które komunistyczne władze odpowiedziały brutalnymi represjami. Wywołało to odruch sprzeciwu w wielu środowiskach (we wrześniu 1976 powstał Komitet Obrony Robotników). Ostatecznie wycofano się z podwyżek cen, co było widoczną porażką władzy. Rok 1976 okazał się punktem przełomowym dekady, który prowadził do powstania „Solidarności”.

20. Wystawa *Afro-Warszawa*

18 listopada–4 grudnia; organizatorzy: Fundacja Afryka Inaczej, DSH

Fotoreportaż Jacka Łagowskiego został zrealizowany wspólnie z Mamadou Dioufem, Senegalczykiem, który od 27 lat mieszka w Warszawie oraz Pawłem Średzińskim – obaj są związani z Fundacją „Afryka Inaczej”. Afrykanie nie są może tak liczni, jak chociażby przybysze z Azji, ale coraz częściej można ich spotkać na ulicach stolicy. Wystawa dowodzi, że nie ma u nas gett i specyficznych osiedli jak w innych krajach, że Afrykanie mieszkają wśród warszawiaków. Zdjęcia prezentowane na wystawie odpowiadały na pytania, czym zajmują się warszawscy Afrykanie i czy Warszawa jest miejscem wielokulturowym. Wystawa zrealizowana w związku z organizowanym w DSH projektem „Warszawiacy nie z tej ziemi.”

21. Wystawa *Międzynarodowy konkurs na koncepcję plastyczno-przestrzenną ekspozycji stałej MHP*

7 grudnia–22 grudnia; organizatorzy: Muzeum Historii Polski, DSH

Wystawa w DSH prezentowała prace nagrodzone w konkursie na koncepcję plastyczno-przestrzenną ekspozycji stałej Muzeum Historii Polski. Prace oceniało jury, w skład którego wchodziło m.in. prof. Jack Lohman, prof. Wojciech Tygielski i Allan Starski. Ekspozycja planowana w MHP ma przedstawiać najważniejsze wątki polskiej historii – państwa i narodu, ze szczególnym uwzględnieniem tematyki wolności, a także podkreślać to, co w dziejach Polski jest wyjątkowe, a co łączy nas z innymi narodami.

22. Wystawa *Ja wolę FSO, niż innych fabryk sto... 60 lat Fabryki Samochodów Osobowych*

17 grudnia 2011–29 stycznia 2012; organizatorzy: FSO, DSH; miejsce: skwer im. ks. Jana Twardowskiego

Wystawa przygotowana z okazji 60-lecia warszawskiej fabryki samochodów. Żerań kojarzy się Polakom z Fabryką Samochodów Osobowych. Z taśmy schodziły tu m.in. kultowe już garbate warszawy, syrenki, „duże” fiaty, polonezy. Przez dziesiątki lat FSO spełniała marzenia Polaków o własnym aucie. Wystawa pokazuje historię fabryki oraz dokonania polskich inżynierów, konstruktorów i szeregowych pracowników, którzy ją stworzyli.

W 2011 roku prowadziliśmy **działania impresaryjne**, obejmujące wcześniej przygotowane ekspozycje. W sumie wypożyczaliśmy różne wystawy 26 razy instytucjom na terenie całego kraju. Nasze ekspozycje były też pokazywane zagranicą. Poniżej kalendarium impresariatu DSH w 2011 roku.

A. Impresariat krajowy:

1. *Wokół pałacu i dworu. Świat ocalony z kolekcji Janusza Przewłockiego*; 15 marca 2010–31 marca 2011; miejsce: Muzeum Romantyzmu w Opinogórze
2. *Teraz będzie Polska. Rok 1918*; 11 listopada 2010–21 stycznia 2011; miejsce: Ośrodek Sportu i Rekreacji przy ul. Sienkiewicza w Zawierciu
3. *Miasto na szklanych negatywach. Warszawa 1916 w fotografiach Willy'ego Römera*; 7 stycznia–7 lutego; miejsce: Galeria Marmurowa w Pałacu Młodzieży w Katowicach
4. *Nie mamy tu miasta trwającego. Opowieść o pałacach przy trakcie królewskim* (fragment); 1 marca 2011–15 czerwca 2013; miejsce: Ambasada USA w Warszawie
5. *Cztery pory Gierka. Polska 1970–1980 w zdjęciach z Agencji Forum*; 13 marca–6 maja; Miejsce: Centrum Kultury Katowice im. Krystyny Bochenek
6. *Warszawa. Mała stabilizacja*; 2 maja–30 czerwca; miejsce: Bemowskie Centrum Kultury
7. *60 lat temu w Warszawie. Fotografie PAP 1947–48*; 6 maja–24 czerwca; miejsce: Najwyższa Izba Kontroli w Warszawie
8. *Dekada Solidarności* 4 czerwca; miejsce: Urząd Dzielnicy Bemowo, Amfiteatr Bemowo
9. *Cztery pory Gierka. Polska 1970-1980 w zdjęciach z Agencji Forum*; 10 czerwca–23 lipca; miejsce: Galeria Skene w Jeleniej Górze
10. *Z widokiem na Ararat. Losy Ormian w Polsce*; 17 czerwca–31 lipca; miejsce: Muzeum Etnograficzne we Wrocławiu
11. *Warszawa z wysoka*; 1 sierpnia–12 sierpnia; miejsce: Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Skaryszewie
12. *Dekada Solidarności*; 1 sierpnia–31 sierpnia; miejsce: Gminny Ośrodek Kultury w Chełmcu
13. *Wrzesień 1939 rozbiór Polski* 1 września–30 września; miejsce: Gminny Ośrodek Kultury w Chełmcu
14. *Cyklisi: sympatycy, pasjonaci, mistrzowie*; 1 września–30 września; miejsce: Urząd Miejski w Zawierciu
15. *Inna Polska. Fotografie PAP 1945-47*; 1 września–15 października; miejsce: Muzeum Mazurskie w Szczytnie Oddział Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie
16. *Amerykanin w Warszawie. Stolica w obiektywie Juliána Bryana 1936-1974*; 6 września–15 listopada; miejsce: Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą w Sochaczewie
17. *Droga do samorządu 1916-1990*; 24 września–6 listopada; miejsce: Bemowskie Centrum Kultury
18. *Świat Kresów. Z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego* 1–31 października; miejsce: Ośrodek Kultury „Wzgórze Zamkowe”, Centrum Kultury „Muza” w Lublinie
19. *Cztery pory Gierka. Polska 1970-1980 w zdjęciach z Agencji Forum*; 14 października–24 listopada; miejsce: Galeria Długa Bolesławiecki Ośrodek Kultury-Międzynarodowe Centrum Ceramiki w Bolesławcu
20. *Warszawa-Budapeszt 1956*; 23 października–23 listopada; miejsce: Bemowskie Centrum Kultury w Dzielnicy Bemowo m.st. Warszawy
21. *1918. Teraz będzie Polska*; 9 listopada–4 grudnia; miejsce: Puławski Ośrodek Kultury „Dom Chemika” w Puławach
22. *Dekada Solidarności*; 1 grudnia–31 grudnia; miejsce: Miejska Biblioteka Publiczna w Radomsku
23. *Warszawa w czasie stanu wojennego*; 12 grudnia 2011–1 stycznia 2012; miejsce: Puławski Ośrodek Kultury „Dom Chemika” w Puławach
24. *Niegdyśjsze śniegi. Zima w metropoliach*; 4 grudnia 2011–30 marca 2012; miejsce: Urząd Miejski w Zawierciu

B. Impresariat zagraniczny:

1. Objazdowa wersja wystawy *W obiektywie wroga. Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie 1939–45*; 15 maja–30 czerwca; miejsce: Kornhaus Forum w Bernie (Szwajcaria)
2. 21 października 2010–1 maja 2011; miejsce: Centrum Dokumentacji Narodowego Socjalizmu w Berchtesgaden (Niemcy)
3. Wystawa *Polacy z wyboru. Rodziny pochodzenia niemieckiego w Warszawie XIX i XX wieku*; 9 sierpnia–2 września; pod patronatem burmistrza Berlina Klausa Wowereita i prezydent Warszawy Hanny Gronkiewicz-Waltz; w ramach obchodów 20-lecia partnerstwa Warszawy i Berlina wspólnie z Fundacją Współpracy Polsko-Niemieckiej; miejsce: Ratusz, Berlin (Niemcy)

MEDIOTEKA

1. ARCHIWUM HISTORII MÓWIONEJ

Archiwum Historii Mówionej (AHM), działające w ramach Medioteki DSH, a współprowadzone z Ośrodkiem KARTA, pozyskuje, archiwizuje i udostępnia relacje świadków XX wieku, nagrane w techni-

ce audio i wideo. Zajmuje się także popularyzowaniem tego ogromnego zbioru, przede wszystkim za pomocą dynamicznie rozwijanego portalu **audiohistoria.pl**, w którym prezentujemy dźwiękowe fragmenty zebranych relacji wraz z towarzyszącymi im informacjami i archiwaliami. Zgromadzone w AHM zbiory wykorzystywane są w naszej pracy edukacyjnej, na wystawach oraz w publikacjach. Relacje biograficzne nagrywa i opracowuje wieloosobowy zespół współpracowników, w tym studentów socjologii, historii, etnologii i antropologii. Pracownicy Medioteki prowadzą systematycznie szkolenia w zakresie nagrywania i archiwizowania wywiadów biograficznych, a także skanowania zdjęć z archiwów rodzinnych. Równolegle zespół AHM pracuje nad popularyzacją zbioru, przede wszystkim w kręgach akademickich.

W 2011 roku AHM zdigitalizowało i opracowało 426 relacji dźwiękowych, liczących łącznie około 1 028 godzin nagrań, oraz 19 relacji wideo. Pozyskaliśmy i zeskanowaliśmy około 3 000 zdjęć archiwalnych pochodzących z rodzinnych albumów. Portal audiohistoria.pl wzbogaciliśmy o około 470 fragmentów dźwiękowych i 150 fotografii archiwalnych. Odnotowaliśmy 73 600 wejść na stronę www.audiohistoria.pl.

Archiwizowaliśmy relacje nagrane w ramach bieżących i ubiegłorocznych projektów *oral history* przez zespół i współpracowników. W omawianym okresie zarchiwizowano relacje biograficzne zarejestrowane przez program Historia Mówiona Ośrodka KARTA oraz Mediotekę DSH w ramach następujących projektów:

- *Zapomniani świadkowie XX wieku* – 141 relacji audio i 3 relacje wideo;
- *KARTA z Polakami na Wschodzie*, realizowany w Kazachstanie, Turcji, Mołdawii, Rumunii, Wielkiej Brytanii, na Litwie, Ukrainie i Białorusi – 155 relacji audio;
- *Warszawa wielonarodowa. Cudzoziemscy mieszkańcy stolicy 1945-1989* – 35 relacji audio i 5 relacji wideo;
- *Żołnierze I. Dywizji Pancерnej gen. Stanisława Maczka* – 10 relacji audio;
- *Kaszuby w polskiej i niemieckiej pamięci. Wspólna historia lokalna* – 21 relacji audio;
- *Ucieczki i wypędzenia ludności niemieckiej z terenów dzisiejszej Polski* – 9 relacji audio;
- *Biografie kresowe. Relacje świadków* – 2 relacje wideo;
- *Losy warszawianek wywiezionych w trakcie powstania warszawskiego do Niemiec* – 5 relacji audio i 4 relacje wideo.
- *Nauczyciele i uczniowie. Opowieści o tajnym nauczaniu* – 9 relacji audio i 4 relacje wideo;
- *Solidarność na wsi. Projekt historii mówionej* – 11 relacji audio;
- *1989-91 – zbliżenie w trudnych czasach, 2011 – współpraca dzisiaj* – 9 relacji audio;
- *Biografia, praca, prywatyzacja – wywiady z pracownikami Huty Warszawa* – 6 relacji audio
- *Więźniowie obozu w Majdanku* (ze zbiorów Archiwum Muzeum Państwowego na Majdanku) – 15 relacji audio

W 2011 roku we współpracy z Archiwum Historii Mówionej prowadzone były następujące **zajęcia akademickie**:

- wspólnie z **Instytutem Socjologii UW** cotygodniowe seminarium badawcze pod nazwą *Prywatyzacja doświadczeniem biograficznym*; ze strony Instytutu seminarium prowadziły dr Joanna Wawrzyniak z Zakładu Socjologii Pracy i Organizacji oraz doktorantka Kaja Sztandar-Sztanderska, a ze strony AHM – dr Piotr Filipkowski, koordynator projektów historii mówionej w Ośrodku KARTA; zajęcia to kontynuacja seminarium *Słodkie czy gorzkie historie*, prowadzonego w 2010 roku; tematem była historia fabryki E. Wedla, a potem Zakładów 22 lipca oraz Huty Warszawa (w szczególności doświadczenie prywatyzacji na początku lat 90. XX wieku) z perspektywy indywidualnej, biograficznej; studenci analizowali dokumenty oraz wywiady z pracownikami tych zakładów oraz zostali przygotowani do nagrania własnych wywiadów, które wykonali w drugiej połowie roku. Wszystkie nagrane przez studentów relacje są włączane do zbiorów AHM.
- *Doświadczenie obozowe i jego reprezentacje* – kontynuacja konwersatorium dla studentów Instytutu Kultury Polskiej UW, prowadzone przez dr. Piotra Filipkowskiego i dr. Pawła Rodaka; tematem zajęć, prowadzonych obecnie we współpracy z Instytutem Kultury Polskiej UW, ale

jako konwersatorium ogólnouniwersyteckie, są doświadczenia indywidualne i zbiorowe więźniów nazistowskich obozów koncentracyjnych, w szczególności Mauthausen, Ravensbrück oraz Auschwitz; zajęcia cieszą się dużym zainteresowaniem, uczestniczy w nich około 30 studentów z różnych wydziałów. W ramach zajęć Katarzyna Madoń-Mitzner kilkakrotnie prezentowała studentom relacje ze zbiorów AHM i prowadziła dyskusję na ich temat.

W 2011 roku pracownicy i współpracownicy AHM wzięli udział w następujących **konferencjach, seminariach i warsztatach**:

- **Archiwum jako projekt** (Warszawa, 13-14 maja) – międzynarodowa konferencja naukowa zorganizowana przez Fundację Archeologia Fotografii, (we współpracy z Norsk Teknisk Museum, Domem Spotkań z Historią i Narodowym Archiwum Cyfrowym), w której udział wzięła Katarzyna Madoń-Mitzner, prezentując m.in. zbiory Archiwum Historii Mówionej, ze szczególnym uwzględnieniem archiwalnej dokumentacji ikonograficznej towarzyszącej relacjom.
- **Badania Biograficzne w Naukach Społecznych** (Łódź, 23-24 września) – ogólnopolska konferencja naukowa organizowana przez Katedrę Socjologii Kultury Uniwersytetu Łódzkiego, w której udział wzięli dr Piotr Filipkowski oraz dr Jarosław Pałka. W referatach prezentowali wyniki swoich badań opartych na relacjach biograficznych znajdujących się w zbiorach AHM.
- 21-22 października – Katarzyna Madoń-Mitzner, Magda Szymańska-Szwąder oraz dr Piotr Filipkowski wzięli udział w warsztatach organizowanych w Olsztynie przez **Fundację Borussia i Stowarzyszenie Tratwa**. Warsztaty miały na celu przygotowanie projektu poświęconego zachowaniu i rewitalizacji pamięci historycznej Warmii i Mazur z wykorzystaniem metod *oral history*.
- **III Spotkanie Warsztatowe Polskiego Towarzystwa Historii Mówionej** (Łódź, 5-6 listopada). Podczas warsztatów rozmawiano o zagadnieniach historii mówionej (oral history) oraz problemach jej wykorzystywania w humanistyce polskiej. W wyniku wyborów do nowego Zarządu PTHM prezesem został dr Piotr Filipkowski, a skarbnikiem Stowarzyszenia dr Jarosław Pałka.
- 21-22 listopada – dr Jarosław Pałka, Magda Szymańska-Szwąder oraz Mateusz Czapigo poprowadzili szkolenie **Historia mówiona w teorii i praktyce** w **Centrum Zamenhoffa** w Białymstoku. Wzięli w nich udział pracownicy instytucji kultury, pracownicy naukowcy, muzealnicy oraz studenci z Białegostoku.
- **Genealogie Pamięci w Europie Środkowo-Wschodniej. Teorie i Metody** (Warszawa, 23-25 listopada) – międzynarodowa konferencja naukowa, w której udział wzięli dr Jarosław Pałka oraz współpracująca z AHM dr Machteld Venken. Prezentowali oni projekt AHM dotyczący losów byłych żołnierzy 1. Dywizji Pancerniej gen. Maczka.
- 8 grudnia dr Jarosław Pałka przeprowadził warsztaty dla wolontariuszy nagrywających relacje dla Archiwum Historii Mówionej **Muzeum Powstania Warszawskiego**; tego samego dnia Katarzyna Madoń-Mitzner prezentowała Archiwum Historii Mówionej i portal *audiohistoria.pl* na **seminarium Instytutu Historycznego**, prowadzonym przez prof. Włodzimierza Borodzieja i prof. Jerzego Kochanowskiego.

Zasoby AHM coraz częściej wykorzystywane są w pracach naukowych, zacieśnia się współpraca AHM z Uniwersytetem Warszawskim. Na warsztaty historii mówionej zgłaszają się studenci historii, socjologii, antropologii. W tym roku nawiązaliśmy także współpracę z Akademią Pedagogiki Specjalnej. Udostępniliśmy również część naszych zbiorów innym instytucjom, bądź ośrodkom naukowym, w tym zagranicznym. Relacje trafiły m. in. do Muzeum Historycznego Miasta Krakowa na wystawę **Krakowianie wobec terroru. 1939-1945-1956**, na Villanova University w stanie Pensylwania w USA, gdzie będą wykorzystane w pracy ze studentami do badań nad treściami nauczania w Peerelu, do białostockiego oddziału Instytutu Pamięci Narodowej; z materiałów skorzystał także Roger Moorhouse w pracach nad książką *The Devil's Alliance* oraz Bohdan Piętka z Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu przygotowując artykuł *Akcja Oderberg* do „Zeszytów Oświęcimskich”. W tym roku zacieśniliśmy także współpracę z Państwowym Muzeum na Majdanku, dzięki czemu nasze Archiwum powiększyło się o 17 relacji audio byłych więźniów obozu koncentracyjnego, których losy związane były również z Warszawą. AHM udostępniło Muzeum 15 relacji osób więzionych w tym obozie.

Fragmenty relacji gromadzonych przez AHM były intensywnie wykorzystywane w pracy edukacyjnej DSH – na podstawie materiałów zgromadzonych w AHM prowadzone są zarówno zajęcia na temat

różnych okresów XX wieku, jak też przybliżające oral history jako metodę dokumentowania przeszłości. W tym roku wybraliśmy ponad 100 fragmentów dźwiękowych, które zostały wykorzystane do zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, w tym także dla osób niedowidzących i niewidomych – w ramach projektu Warszawa niewidzialna (zob. niżej).

10 maja 2011 książka *Ocaleni z Mauthausen*, opracowana przez Katarzynę Madoń-Mitzner we współpracy z zespołem AHM na podstawie relacji byłych więźniów obozów Mauthausen-Gusen nagranych w projekcie MSDP (w zbiorach AHM), otrzymała Nagrodę Historyczną „Polityki” 2011. Książka (wyd. 2010) będąca wspólnym przedsięwzięciem wydawniczym DSH i Ośrodka KARTA, zainauguowała serię „Historia Mówiona”. W 2011 roku ukazało się drugie jej wydanie.

Od marca do grudnia 2011 realizowaliśmy projekt *Warszawa okupowana. Relacje mieszkańców*. Jego efektem jest 96-stronicowa broszura edukacyjna oraz płyta z około 70 fragmentami dźwiękowymi pochodzącymi ze zbiorów AHM. Publikacja – trzecia pozycja serii wydawniczej *Z Archiwum Historii Mówionej* – to opowieść o dniu codziennym miasta w czasie okupacji niemieckiej, o jego dramatycznych przeobrażeniach i zniszczeniu oraz o wojennych postawach warszawiaków. W broszurze wykorzystane zostały relacje biograficzne zgromadzone w Archiwum, uzupełnione o fotografie i dokumenty z archiwów rodzinnych i zbiorów instytucjonalnych. Publikacja została włączona do działań edukacyjnych i popularyzatorskich DSH, w tym wykorzystywana jest na zajęciach z dziećmi i młodzieżą niewidomą i niedowidzącą, którym specjalnie dedykowaliśmy płytę z nagraniami dźwiękowymi. Publikacja powstała dzięki dofinansowaniu z Muzeum Historii Polski w Warszawie. Jest to druga broszura o tematyce warszawskiej. Poprzednia, opowiadająca o międzywojennej Warszawie widzianej oczami jej mieszkańców, została bardzo dobrze przyjęta przez czytelników.

Również w marcu 2011 rozpoczęliśmy działania związane z projektem *Losy warszawianek wywiezionych w trakcie powstania warszawskiego do Niemiec*, w ramach którego przeprowadziliśmy wywiady z byłymi więźniarkami obozu w Kleinmachnow. Wszystkie nagrania wykonane w projekcie zostały udostępnione w Czytelni Multimedialnej DSH, a na podstawie relacji wideo powstała płyta wykorzystywana do celów edukacyjnych. W realizację przedsięwzięcia włączył się doświadczony partner niemiecki – Berlińskie Warsztaty Historyczne. Projekt był współfinansowany przez Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej.

W roku 2011 kontynuowaliśmy rozpoczęty w maju 2010 projekt *Warszawa wielonarodowa*. Cudzoziemscy mieszkańcy stolicy 1945–89, mający na celu udokumentowanie i spopularyzowanie historii cudzoziemców, którzy w okresie PRL-u na stałe osiedlili się w stolicy. Projekt jest wspólnym przedsięwzięciem DSH i Instytutu Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego, a jego pomysłodawcą i merytorycznym koordynatorem pozostaje prof. Jerzy Kochanowski. W projekcie pozyskaliśmy interesujące materiały audio, wideo oraz ikonograficzne, które weszły w skład Archiwum i są udostępniane w Czytelni Multimedialnej DSH. Przygotowywana jest obszerna publikacja na ten temat.

Wiele z osób nagranych w ramach projektu *Warszawa wielonarodowa* wzięło udział w imprezie *Wyłącz system*. Na skwerze im. ks. Jana Twardowskiego odbyła się akcja pod nazwą *Rozmowy niekontrolowane* – uczestnicy mieli okazję poznać osobiste spojrzenie warszawiaków-cudzoziemców na wydarzenia, które doprowadziły do wyborów 4 czerwca 1989. Cudzoziemcy mieszkający w Warszawie wzięli także udział w drugiej edycji *Warszawiaków nie z tej ziemi*.

17 czerwca 2011 odbyła się w DSH konferencja 1989-91 – zbliżenie w trudnych czasach, 2011 – współpraca dzisiaj, związana z obchodami 20-lecia traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy między Polską a Niemcami. AHM włączyło się w to wydarzenie nagrywając wspomnienia 9 osób (Niemców) zaangażowanych w ten proces. Wszystkie nagrania dostępne są w Czytelni Multimedialnej DSH.

W 2011 roku rozpoczęliśmy prace nad stworzeniem profesjonalnego systemu bazodanowego, odpowiedzialnego za trwałe i bezpieczne przechowywanie danych oraz skuteczne zarządzanie nimi. Częścią tego projektu jest stworzenie programu umożliwiającego udostępnienie w całości relacji wideo ze zbiorów AHM (wraz z towarzyszącą im ikonografią archiwalną) w Internecie. Priorytetem jest dla nas udostępnienie relacji wiekowych mieszkańców Warszawy (w tym o rodowodzie kresowym), byłych więźniów niemieckich obozów koncentracyjnych i łagrów sowieckich, robotników przymusowych, zesłańców na Syberię, ocalonych z Holocaustu, mieszkańców polsko-niemieckiego pogranicza (Warmia, Śląsk

Opolski), członków konspiracji i żołnierzy (w tym żołnierzy 1. Dywizji Pancerniej gen. Maczka). Udo-
stępnie tych relacji w całości on-line to przedsięwzięcie nowatorskie nie tylko w Polsce.

2. IKONOGRAFIA

Od stycznia 2007 prowadzimy edukacyjny serwis fotografii XX wieku, pod adresem internetowym: www.fotohistoria.pl. Celem przedsięwzięcia jest tworzenie ogólnodostępnego *on-line* zbioru fotografii z zakresu historii społecznej XX wieku (ze szczególnym uwzględnieniem terenu Polski i Europy Środkowo-Wschodniej), ratowanie zagrożonych zbiorów oraz upowszechnianie zgromadzonych kolekcji. Podstawą serwisu są zbiory archiwalne Ośrodka KARTA i Polskiej Agencji Prasowej. Fotografii w serwisie posegregowane są albumami tematycznymi oraz rocznikami. Opis każdego zdjęcia zawiera: datę wykonania, nazwisko autora oraz słowa kluczowe (w międzynarodowym standardzie IPTC). Portal udostępnia obecnie 80 106 zdjęć. W 2011 roku zostało wprowadzonych 3 885 nowych zdjęć. Od początku roku odnotowaliśmy 71 864 odwiedzin (w tym 9 736 zlokalizowanych poza terenem Polski) i 672 809 odsłon serwisu. W 2011 roku w pracowni ikonograficznej zostało zdigitalizowanych 851 obiektów na rzecz wieczornych spotkań multimedialnych oraz 2 504 zdjęć „świadków historii” w ramach projektów Archiwum Historii Mówionej. Działania publiczne podejmowane przez DSH są dokumentowane fotograficznie. W 2011 roku zgromadziliśmy 12 908 zdjęć uporządkowanych w kolekcje.

3. FILMOTEKA

W 2011 roku FilMOTEKA organizowała pokazy związane tematycznie z wystawami i innymi wydarzeniami odbywającymi się w DSH, rocznicowe pokazy specjalne, projekcje festiwalowe oraz pokazy autorskich cykli filmowych: „Przez kino do historii”, „PRL bocznymi drzwiami” oraz „Kino kresowe” (opis w części dotyczącej Warszawskiej Inicjatywy Kresowej).

1) Cykle filmowe

- **Przez kino do historii** – cykl filmów fabularnych prowadzony przez **prof. Eugeniusza Cezarego Króla**, historyka, politologa i filmoznawcę z Instytutu Studiów Politycznych PAN i Collegium Civitas. Autor opowiada o wpływie propagandy i cenzury na kinematografię, odnosząc się do rzeczywistych wydarzeń i zarazem fabuły filmowej. W 2011 roku przedstawiliśmy następujące filmy fabularne:

27 stycznia – *Miejsce na ziemi*, reż. Stanisław Różewicz

17 lutego – *Jutro premiera*, reż. Janusz Morgenstern

17 marca – *Historia współczesna*, reż. Wanda Jakubowska

14 kwietnia – *Mój drugi ożenek*, reż. Zbigniew Kuźmiński

12 maja – *Ubranie prawie nowe*, reż. Włodzimierz Haupe

16 czerwca – *Gorąca linia*, reż. Wanda Jakubowska

14 lipca – *Siekierzada*, reż. Witold Leszczyński

18 sierpnia – *Dwie godziny*, reż. Stanisław Wohl

15 września – *Don Gabriel*, reż. Ewa i Czesław Petelscy

13 października – *Miejsce dla jednego*, reż. Witold Lesiewicz

17 listopada – *Kwiat paproci*, reż. Jacek Butrymowicz

15 grudnia – *Dziewczyna z dobrego domu*, reż. Antoni Bohdziewicz

- **PRL bocznymi drzwiami** – cykl historyków z IH UW prof. **Jerzego Kochanowskiego** oraz dr **Grażyny Szelągowskiej** na temat rzeczywistości społecznej komunistycznej Polski, odwołujący się do licznych źródeł filmowych.

13 stycznia – *Między bimbrownią a meliną* – spotkanie, podczas którego zaprezentowaliśmy fragmenty następujących filmów: *Ballada o Januszku*, reż. Henryk Bielski; *Historia współczesna*, reż. Wanda Jakubowska; *Kariera Nikosia Dyzmy*, reż. Jacek Bromski; *Dom zły*, reż. Wojciech Smarzowski; *Uwaga chuligani*, reż. Jerzy Hoffman; *Pocztówki z Zakopanego*, reż. Edward Skórzewski, Jerzy Hoffman.

3 lutego – *Prawie prywatna pompa, czyli paliwowe przygody w PRL* i cytaty z następujących filmów: *Polski Fiat, czyli próba bicia rekordu*, reż. Jarosław Kamiński, Jacek Sawicki; *Maluch od dzieciństwa do późnej starości*, reż. Jarosław Kamiński, Jacek Sawicki; *Dom*, reż. Jan Łomnicki; *Nóż w wodzie*, reż. Roman Polański; *Czterdziestolatek*, reż. Jerzy Gruza; *Alternatywy 4*, reż. Stanisław Bareja; *Co mi zrobisz jak mnie złapiesz*, reż. Stanisław Bareja; *Brunet wieczorową porą*, reż. Stanisław Bareja; *Gra*, reż. Andrzej Konic; *Historia współczesna*, reż. Wanda Jakubowska; *Piłkarski poker*, reż. Janusz Zaorski; *Fetysz*, reż. Krzysztof Wojciechowski; *Szkice warszawskie*, reż. Henryk Kluba; *Zmiennicy*, reż. Stanisław Bareja.

10 marca – *Konflikt pokoleń i narodziny kultury młodzieżowej w filmie epoki realnego socjalizmu: Pierwszy start*, reż. Leonard Buczkowski; *Tajemnica dzikiego szybu*, reż. Wadim Berestowski; *Piątka z ulicy Barskiej*, reż. Aleksander Ford; *Uwaga chuligani*, reż. Jerzy Hoffman; *Kolorowe pończochy*, reż. Janusz Nasfeter; *Do widzenia do jutra*, reż. Janusz Morgenstern; *Niewinni czarodzieje*, reż. Andrzej Wajda; *Beata*, reż. Anna Sokołowska; *Mocne uderzenie*, reż.

Jeży Passendorfer; *Małżeństwo z rozsądku*, reż. Stanisław Bareja; *Seksolatki*, reż. Zygmunt Hubner; *Ballada o Januszku*, reż. Henryk Bielski; *Wielka majówka*, reż. Krzysztof Rogulski

28 kwietnia – Nie matura, lecz chęć szczerą... – wizja awansu społecznego i degradacji w filmach epoki PRL: *Irena do domu*, reż. Jan Fethe; *Róg Brzeskiej i Capri*, reż. Krzysztof Wojciechowski; *Wiosna panie sierżancie*, reż. Tadeusz Chmielewski; *Znaki Szczególne*, reż. Roman Załuski; *Autobus odjeżdża o 6.20*, reż. Jan Rybkowski; *Bokser*, reż. Julian Dziedzina; *Jasne lany*, reż. Eugeniusz Cękalski; *Mały*, reż. Julian Dziedzina; *Daleko od szosy*, reż. Zbigniew Chmielewski; *Człowiek z marmuru*, reż. Andrzej Wajda; *Pociąg do Hollywood*, reż. Radosław Piwowski.

19 maja – Jak przygoda to tylko w Warszawie: *Irena do domu*, reż. Jan Pethe; *Rozwódów nie będzie*, reż. Jerzy Stefan Stawiński; *Przygoda na Mariensztacie*, reż. Leonard Buczkowski; *Za wami pójdą inni*, reż. Antoni Bohdziewicz; *Niewinni czarodzieje*, reż. Andrzej Wajda; *Zakazane piosenki*, reż. Leonard Buczkowski; *Miasto nieujarzmione*, reż. Jerzy Zarzycki; *Skarb*, reż. Leonard Buczkowski; *Mąż swojej żony*, reż. Stanisław Bareja; *Kanał*, reż. Andrzej Wajda; *Piątka z ulicy Barskiej*, reż. Aleksander Ford; *Nie lubię poniedziałku*, reż. Tadeusz Chmielewski; *Wielka majówka*, reż. Krzysztof Rogulski; *Kapelusz pana Anatola*, reż. Jan Rybkowski;

- **Wakacyjna historia** – weekendowe kino plenerowe – przez cały lipiec i sierpień na skwerze im. ks. Jana Twardowskiego (róg Karowej i Krakowskiego Przedmieścia) prezentowane były filmy fabularne i dokumentalne:

16 lipca – *Rewers*, reż. Borys Lankosz

23 lipca – *Good Bye Lenin*, reż. Wolfgang Becker

30 lipca – *Czarny czwartek*. Janek Wiśniewski padł, reż. Antoni Krauze

6 sierpnia – *Kroniki odbudowy Warszawy* (kroniki z odbudowy stolicy), *Moja Warszawa*, reż. Maria Zmarz-Koczanowicz

13 sierpnia – *Jeden dzień w PRL*, reż. Maciej Drygas

20 sierpnia – *Motór*, reż. Wiesław Paluch

27 sierpnia – *Kucharze historii*, Péter Kerekés

28 sierpnia – *Beats of Freedom – zew wolności*, Leszek Gnoiński i Wojciech Słota.

- 2) **Pokazy filmowe towarzyszące wystawie *Amerykanin w Warszawie***: 22 stycznia – *Napalm i dziewczyna: historia pewnej fotografii*, reż. Marc Wiese, Niemcy

22 stycznia – *Aleja Snajperów*, reż. M. Winterbottom, USA, Wielka Brytania

23 stycznia – *Chmury nad Bagdadem*, reż. Charles Ferguson, USA

19 lutego – *Stefan Starzyński*, reż. Edmund Szaniawski

– *Gdziekolwiek jesteś panie prezydencie*, reż. Andrzej Trzos-Rastawiecki

– *Fotograf wojenny*, reż. Christian Frei

– *Napalm i dziewczyna: Historia pewnej fotografii*, reż. Marc Wiese.

20 lutego – *Fotograf na wojnie*, reż. Huw Talfryn Walters

12 marca – *Good Night and Good Luck*, reż. George Clooney

13 marca – *Robert Capa: In Love and War*, reż. Anne Makepeace.

- 3) **Pokaz filmowy towarzyszący imprezie Dzień kobiet z historią:**

8 marca – *Niezlomne*, reż. Katja von Garnier.

- 4) **Pokazy filmowe towarzyszące wystawie *W niemieckim lesie* (pod hasłem *Współczesne niewolnictwo*):**

16 kwietnia: – *Biznes kwitnie*, reż. Ton van Zantvoort, Holandia; *Bez przymusu*, reż. Barbara Paciorkowska, Polska; *Modern Slavery*, reż. Thomas Robasm, Tina Davis, Norwegia; *Wichry Kołomy*, reż. Marleen Gorris, Belgia-Francja-Niemcy-Polska.

17 kwietnia – *Dwa balkony*, reż. Andrzej Faber; *Anna, siedem lat na froncie*, reż. Masha Novikova, Holandia.

6 maja – *Jugów. Pamięć i zapomnienie*, reż. Stephen Fell i Will Thompson, fund. eFKa.

- 5) **Pokazy towarzyszące *Nocy Muzeów* oraz wystawie *Ulica entuzjastów*:**

14 maja – *Stalker*, reż. Andrei Tarkovsky.

- 6) **Projekcje plenerowe w ramach *Święta Wolności. Wylącz System vol. 3*:**

3 czerwca – *Beats of freedom*, reż. Wojciech Słota, Leszek Gnoiński.

4 czerwca – *Ucieczka z kina wolność*, reż. Wojciech Marczewski; *Rysa*, reż. Michał Rosa; *Rozmowy kontrolowane*, reż. Sylwester Chęciński; *Mniejsze zło*, reż. Janusz Morgenstern; *Wszystko co Kocham*, reż. Jacek Boruch.

- 7) **Projekcje w ramach pikniku *Warszawiacy nie z tej ziemi*:**

14 czerwca – *Mały pingwin Pik Pok*, reż. Tadeusz Wilkosz; *Przygód kilka wróbla Ćwirka*, reż. Sławomir Grabowski, Marek Nejman; *Bolek i Lolek wyruszają w świat*, reż. Tadeusz Kocyba; *Etniczne klimaty „Szkoła świat”*, dok. TVP; *Etniczne klimaty „Warszawscy Rosjanie”*, dok. TVP; *Amisze znad Wisły*, reż. Jan P. Matuszyński.

- 8) **Pokaz filmowy towarzyszący wystawie *Karaj jollary – karaimskie drogi. Karaimi w dawnej fotografii*:**

28 czerwca – *Etniczne klimaty „Karaimi”*, dok. TVP.

- 9) **Pokazy filmów towarzyszące 10. rocznicy zamachu na WTC:**

9 września – *Lot 93*, reż. Paul Greengrass, USA, 2006, **10 września**: *Dzieci Bieslanu*, reż. Leslie Woodhead, Ewa Ewart, USA, Wielka Brytania, 2005; *Monachium*, reż. Steven Spielberg, 2005, **11 września** – *Word Trade Center*, reż. Oliver Stone, 2006.

10) Opozycyjny przegląd filmowy – pokazy związane z 35. rocznicą powstania Komitetu Obrony Robotników:

24 września – *Tajne taśmy SB*, reż. Piotr Morawski, 2002; *KOR*, reż. Andrzej Wolski, 1988; *NiepoKORni*, reż. Borys Lankosz, Maciej Dancewicz, 2006; *Prorok*, reż. Paweł Woldan, 2011; **25 września** – *Zabić w sobie nienawiść*, reż. Piotr Morawski, 2006; *Jan Strzelecki*, reż. Paweł Woldan, 1994; *Halina we wspomnieniach Mariana*, reż. Ludwik Perski, 1993; *Na podobieństwo Jacka*, reż. Andrzej Titkow, 2000; *Jan Józef Lipski*, reż. Paweł Woldan, 1993.

11) Pokaz filmu *Pamięć. Tajemnice lasów Piaśnicy* Mirosława Krzyszkowskiego, Dariusza Walusiaka oraz Bogdana Wasztyła (Polska, 2011) – 6 października.

12) Pokazy filmowe związane z wystawą *Budujemy Nowy Dom. Odbudowa Warszawy w latach 1945–1952*:

7 października – *Jan Zachwatowicz 1900–1983*, reż. Antoni Krauze, 2000; **9 października** *Warszawa. Lata odbudowy 1945–1949*, reż. Jerzy Ziarnik, 1982.

13) Przegląd filmów dokumentalnych w DSH towarzyszący konferencji *Zaczęło się w Gdańsku. XXX lat niezależnych mediów audiowizualnych*:

15 października – *Kandydat*, reż. Marian Terlecki, 1981; *Opowieści okrągłego stołu*, reż. Piotr Bikont, Leszek Dziurawicz, 1989; *Ostatki*, reż. Andrzej Fizyk, 1990; *Film o wolnej Polsce*, reż. Ireneusz Engler; *Wiosna Solidarności*, reż. Maciej Szumowski, 1988; *Kroniki NTV Kroniki Niezależnej Telewizji Mistrzejowice – Non possumus*, cz.1: 1944–53, reż. Bogdan Łoszewski, Mieczysław Bartłomiej Vogt, 1997; *Życie, miłość, śmierć i inne błahostki czyli Jan Saudek*, czeski fotograf, reż. Sławomir Pułty, Jarosław Rybicki, 1996; *Amerykański Brzeg Leopolda Tyrmanda*, reż. Stefan Chazbijewicz, Katarzyna Kwiatkowska, 1996.

16 października – *Kryptonim Inspirator*, reż. Henryk Dobosz-Kinaszewska, 2005; *Kalendarz wojny*, reż. Tomasz Łabędź, 1986; *Szpot*, reż. Witold Nadrowski, 1988; *Jestem Żydem, bo tak mi się podoba*, reż. Jan Sypniewski, 1987; *Świadkowie*, reż. Marcel Łoziński, 1986; *Kultura*, reż. Agnieszka Holland i Andrzej Wolski, 1985.

14) Pokazy związane z imprezą *Być vintage! Retro weekend w DSH*:

22 października – *Śniadanie u Tiffany'ego*, reż. Blake Edwards, 1961; *Szafa Polska, 1945–1989, 2006*; **23 października** – *Grzesiuk chłopak z ferajny*, reż. Mateusz Szlachtycz, 2006.

15) Pokaz filmu dokumentalnego *Ślady – Leon Zdzisław Stroiński*, reż. Hanna Zofia Etemadi, 2010 (22 listopada).

16) Pokazy filmowe wokół spotkań *Rekonstrukcja/Dekonstrukcja* w cyklu związanym z wystawą *Budujemy nowy dom*:

5 listopada – *Odbudowa Wrocławia*, reż. Marcin Bradke (Polska, 2005); **19 listopada** – *Nowe Drezno – śladami utraconego miejsca*, reż. Ralf Kukula (Niemcy, 2006); *Co pozostało – powojenna architektura w Dreźnie*, reż. Susann Buttolo i Ralf Kukula; (Niemcy, 2009); **25 listopada** – *Traces of a city*, reż. Paul R. Shepherd, Nanase Takarada (Japonia, USA, 2008); *Hiroszima, moja miłość*, reż. Alain Resnais (Francja, Japonia, 1959); **27 listopada** – *Berlin Babylon*, reż. Hubertus Siegert (Niemcy 2001).

17) Pokaz filmu *Po-Lin. Okruchy pamięci* (2008) w reżyserii Jolanty Dylewskiej w cyklu *Żydzi polscy*.

18) Pokaz związany z Dniem Ormiańskim w DSH – *Ormiańskie serce dla Polski* (2008), reż. ks. Andrzej Baczyński i Tadeusz Szyma.

19) Maraton filmowy związany z 30. rocznicą stanu wojennego:

16 grudnia – *Notatki stanu wojennego*, reż. Ireneusz Engler, 1996; *Zawrócony*, reż. Kazimierz Kutz, 1994; *Śmierć jak kromka chleba*, reż. Kazimierz Kutz, 1994.

20) Pokaz filmu w związku z 70. rocznicą śmierci Edwarda Rydza-Śmigłego – *Powrót Śmigłego*, reż. Krzysztof J. Krzyżanowski (1998, 55') z udziałem przedstawiciela Instytutu Józefa Piłsudskiego z Londynu, syna ostatniego adiutanta Rydza Śmigłego

21) Koprodukcje filmowe

- **Film dokumentalny *Prorok***. W omawianym okresie DSH uczestniczył w przygotowaniu filmu w reżyserii Pawła Woldana o niezwyklej biografii księdza Jana Zieji. Urodzony w 1887 roku Jan Zieja był podczas wojny polsko-bolszewickiej kapelanem i uczestniczył w Bitwie Warszawskiej 1939 roku w Modlinie, jako kapelan Pułku Strzelców Poleskich. Dostał się do niewoli niemieckiej, skąd uciekł i ukrywał się w podwarszawskich Laskach, w zakładzie dla niewidomych. Tam

włączył się do działań konspiracyjnych i uczestniczył m.in. w akcji ratowania Żydów. Następnie został naczelnym kapelanem „Szarych Szeregów” a później kapelanem Komendy Głównej Armii Krajowej. Brał udział w Powstaniu Warszawskim. W latach 70. ksiądz Zieja zaangażował się w ruch rodzącej się opozycji demokratycznej przewodnicząc Radzie Funduszu Samoobrony Społecznej Komitetu Obrony Robotników. Przez całe życie był gorącym wyznawcą utrzymanego w duchu franciszkańskim ewangelicznego ubóstwa. Zmarł w 1991 roku, w wieku 94 lat.

- **Film dokumentalny *Bartoszewski. Droga*.** W 2011 roku DSH był również partnerem przy produkcji filmu biograficznego *Bartoszewski. Droga*. Reżyserem filmu jest Artur Więcek (laureat m. in. Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni), producentem zaś Witold Bereś. Film będzie miał premierę w wybranych kinach w całej Polsce w związku z rocznicą 90. urodzin Profesora – 12 lutego 2012, obraz powstawał w ścisłej współpracy z głównym bohaterem i Fundacją Świat Ma Sens. Film ma dwie wersje: telewizyjną – 50 minut oraz kinową – 80 minut, tak, aby dotrzeć do jak największej liczby odbiorców. Filmowi będzie towarzyszyć ogólnopolska akcja *Polska pamięta o swoich bohaterach*, która polegać będzie na spotkaniach i projekcjach dla młodzieży w całej Polsce.

EDUKACJA

I. Multimedialne warsztaty edukacyjne

Jednym z najważniejszych wydarzeń 2011 było uruchomienie nowoczesnego, multimedialnego centrum edukacji — *Laboratorium Historii XX wieku*. Laboratorium składa się z trzech pracowni: sali seminaryjno-warsztatowej, sali przeznaczonej do pracy projektowej połączonej z czytelnią, oraz pracowni do wszechstronnej edukacji dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Największe zainteresowanie odwiedzających wywołuje pracownia dla dzieci, która została ulokowana w autentycznym podziemnym skarbcu bankowym (budynek, w którym aktualnie znajduje się DSH wzniesiono w latach 30-tych XX wieku specjalnie na potrzeby Banku Cukrownictwa z Poznania). Dzieci wchodzące do tzw. Skarbcza mogą podziwiać pancerne drzwi o kilkunastocentymetrowej grubości, a przez zamontowaną w nich szybę przyjrzeć się oryginalnemu mechanizmowi ich działania. Sala została przystosowana do pracy z dziećmi niepełnosprawnymi, co umożliwiło rozpoczęcie półrocznego cyklu zajęć dla osób z niepełnosprawnością wzrokową *Wędrowki po niewidocznej Warszawie*.

Tematyka prowadzonych przez nas zajęć jest skorelowana z tematami organizowanych przez DSH ekspozycji, publikacji, a także obchodów rocznicowych. Zajęcia prowadzone są przy użyciu nowoczesnych środków audio-wizualnych. Uczestnicy pracują ze źródłami: analizują materiały ikonograficzne, odsłuchują relacje świadków, oglądają filmy fabularne i dokumentalne. Oferujemy różne formy zajęć: warsztaty, spotkania filmowe, zwiedzanie wystaw, spotkania ze świadkiem historii, gry miejskie, spacer z przewodnikiem. Oferta ma charakter interdyscyplinarny: poszerza i uzupełnia program nauczania przedmiotów humanistycznych: historii, wiedzy o społeczeństwie, języka polskiego i wiedzy o kulturze. Prowadzimy zajęcia dla wszystkich grup wiekowych: przedszkolaków, szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich, grup międzynarodowych, seniorów, a także osób z niepełnosprawnością intelektualną i wzrokową. Ponadto organizujemy konferencje i seminaria metodyczne dla nauczycieli i animatorów kultury.

Przystosowanie podziemnych pomieszczeń DSH do celów edukacyjnych w dużej mierze wpłynęła na wzrost liczby przyjmowanych przez nas gości. W 2011 roku odbyło się łącznie prawie 800 spotkań, w których udział wzięło ponad 15 800 osób. W uznaniu dla naszej pracy Minister Edukacji w roku szkolnym 2010/11 przyznała DSH tytuł **Miejsca Odkrywania Talentów**. W ubiegłym roku przeprowadziliśmy następujące cykle multimedialnych warsztatów edukacyjnych:

1. Oblicza totalitaryzmu

W 2011 roku kontynuowaliśmy cykl warsztatowy *Oblicza totalitaryzmu*, który zapoczątkowany został w związku z pokazywaną w DSH wystawą pod tym samym tytułem. Znaczącym walorem warsztatów jest wykorzystanie bogatego zestawu materiałów źródłowych: relacji świadków, listów, dokumentów oraz źródeł ikonograficznych: fotografii, materiałów propagandowych, a także fragmentów kronik i filmów archiwalnych. Cykl obejmuje następujące tematy warsztatów:

- Totalitaryzm – geneza i mechanizmy działania;
- Propaganda i karykatura w służbie totalitaryzmu;
- Ludzie i wojna: początek drugiej wojny światowej w relacjach świadków;

- Życie codzienne w okupowanej Warszawie;
- Życie codzienne w getcie warszawskim;
- Doświadczenia Żydów ukrywających się po aryjskiej stronie;
- Powstanie w getcie warszawskim;
- Więźniowie obozów koncentracyjnych – relacje ocalałych z Mauthausen;
- Kobiety w systemach totalitarnych;
- Rytuały stalinizmu.

2. Warszawa w zdjęciach lotniczych 1939–1945

Cykl spotkań prowadzonych przez Zygmunta Walkowskiego, specjalistę od interpretacji fotografii Warszawy z czasów okupacji, a zarazem autora przygotowanej przez DSH wystawy plenerowej *Warszawa z wysoka*. Uczestnicy warsztatów odtwarzają dzieje okupowanej Warszawy poprzez analizę archiwalnych zdjęć lotniczych z lat 1939–45. W czasie spotkania uczniowie mają okazję porównać współczesny obraz miasta z tym zarejestrowanym przez niemieckich lotników. Tematy warsztatów:

- Warszawa 1939–45 – obraz postępującej zagłady miasta
- Warszawa – wrzesień 1939
- Powstanie Warszawskie
- Zamek Królewski – rekonstrukcja wydarzeń

3. W Archiwum Historii Mówionej

Warsztaty, podczas których pracownicy Archiwum Historii Mówionej wprowadzają w tajniki zbierania, rejestrowania i dokumentowania relacji świadków. Uczestnicy warsztatów poznają warsztat historii mówionej i różne sposoby wykorzystania relacji. Podczas warsztatów wykorzystywane są zbiory relacji z Archiwum Historii Mówionej.

4. Świat Kresów

Interdyscyplinarne warsztaty poświęcone wielowątkowemu dziedzictwu Kresów prowadzone przez Tomasza Kubę Kozłowskiego, koordynatora programu Warszawska Inicjatywa Kresowa realizowanego w DSH. Szczególnym walorem zajęć jest wykorzystanie oryginalnej ikonografii oraz eksponatów z liczącej ponad 25 tysięcy obiektów kolekcji prowadzącego zajęcia. W ramach prezentacji multimedialnych pokazujemy także fragmenty filmów dokumentalnych oraz relacje świadków pochodzące ze zbiorów AHM. Tematy warsztatów:

- Kresowy tygiel narodów, religii i kultur czyli... Unia już tu była!
- Od Reja do Makuszyńskiego i Kapuścińskiego. Literackie dziedzictwo Kresów
- Od Wileńszczyzny po Czarnohorę i Podole. Panorama krain geograficzno-historycznych Ziem Wschodnich II Rzeczypospolitej.

5. Pamiętanie Peerelu

Kontynuujemy cieszący się dużą popularnością cykl warsztatów stanowiących część projektu historii mówionej: Pamiętanie Peerelu. Opowieści o wspólnych i indywidualnych sposobach na system: 1956–1989 prowadzonego przez pisarkę i dziennikarkę Ankę Grupińską. Celem projektu jest przybliżenie uczniom historii Peerelu przez indywidualne doświadczenia uczestników wydarzeń. Zajęcia prowadzone są metodami aktywizującymi. Uczniowie zapoznają się z relacjami świadków, zdjęciami, filmami i dokumentami. W ramach programu nauczyciele otrzymują bezpłatne notesy edukacyjne. Notesy są skonstruowane z fragmentów wywiadów, opatrzone komentarzem, zawierają także „Pomocnik dla nauczyciela i ucznia”, obejmujący kalendarium wydarzeń, krótkie biografie bohaterów opowieści, słowniczek pojęć oraz gotowe scenariusze lekcji. Tematy warsztatów:

- Solidarność – historia i etos;
- Marcowe rozstania '68;
- Grudzień '81;
- Czerwiec '89 – koniec systemu;
- Życie codzienne w Peerelu;
- Drukarze – drugi obieg;
- Komitet Obrony Robotników – historia niepokornych.

6. Filmowy PRL

Uzupełnieniem warsztatów Pamiętanie Peerelu jest cykl filmowy adresowany do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W ramach spotkania wybrany film poprzedza projekcja kronik filmowych z epoki, wprowadzenie w realia historyczne oraz prelekcja na temat filmu. Po projekcji zapraszamy młodzież do dyskusji. Cykl obejmuje dziesięć filmów, lista prezentuje je w kolejności dekad, o których opowiadają:

- Popiół i diament (1958), reż. Andrzej Wajda;
- Matka Królów (1982), reż. Janusz Zaorski;
- Zezowate szczęście (1960), reż. Andrzej Munk;
- Zagubione uczucia (1957), reż. Jerzy Zarzycki;
- Dreszcze (1981), reż. Wojciech Marczewski;
- Człowiek z marmuru (1976), reż. Andrzej Wajda;
- Wodzirej (1977), reż. Feliks Falk;
- Człowiek z żelaza (1981), reż. Andrzej Wajda.

7. Warsztaty fotograficzne

W omawianym okresie wspólnie z Towarzystwem Inicjatyw Twórczych „ę” kontynuowaliśmy cykl warsztatów fotograficznych, nawiązujących do pokazywanych w DSH wystaw czasowych oraz prezentujących historię fotografii. Ważną częścią tego projektu są zajęcia praktyczne w plenerze, w trakcie których uczestnicy pod okiem specjalisty wykonują samodzielnie reportaże fotograficzne.

8. Warsztaty towarzyszące bieżącym wystawom czasowym

a) *Amerykanin w Warszawie. Stolica w obiektywie Julienu Bryana 1936-1974:*

- Warszawa we wrześniu 1939 w obiektywie Julienu Bryana;
- Oblężenie Warszawy – Bryan kontra niemiecka propaganda;
- Warszawa 1936– 1974 zmienne oblicza miasta;
- Lata 1936– 1939 – świat pomiędzy dwoma totalitaryzmami;
- Julien Bryan i bohaterowie jego fotografii;
- Nazywam się Bryan, Julien Bryan – o amerykańskim fotografie i polskiej stolicy;
- Czy zdjęcia są prawdziwe?

b) *Janusz Korczak. Oddać dzieciom głos:*

- Życie codzienne w getcie warszawskim;
- Gdybym był Kajtusem Czarodziejem;
- Dzieci do parlamentu! – Król Maciuś I i jego współcześni rówieśnicy;
- Spotkania z Królem Maciusiem I – teatrzyk kukielkowy/teatrzyk cieni;
- Prawa małych i dużych;
- Spacerzy śladami Janusza Korczaka.

9. Zajęcia plastyczno-historyczne

Rosnącym zainteresowaniem cieszy się cykl zajęć przeznaczony dla uczniów szkół podstawowych oraz starszych grup przedszkolnych. Spośród proponowanych przez nas tematów warsztatów największą popularnością cieszyły się zajęcia Warszawskie kamienice – jak dawniej mieszkało, powstałe na bazie materiałów z wystawy i towarzyszące wystawie *Polacy z wyboru*.

- **W co się bawił pradziadek? O dawnych zabawach, grach i zabawkach.** Czy pradziadek zbierał resoraki, a prababcia lepila z ciastoliny? Co to jest zabawa w ciuciubabkę, odbijanie zośki i toczenie fajerki? Na warsztatach pracujemy z fotografiami przedstawiającymi dawne gry, zabawy i zabawki. Zastanawiamy się, jak dzięki pojawieniu się żarówki, telewizji czy tworzyw sztucznych zmieniały się zabawy w XX wieku.
- **Budowniczo bajek.** Zajęcia poświęcone tradycji opowiadania. Warsztaty uczą skupienia i słuchania oraz konstruowania opowieści, rozwijają umiejętności językowe. Na zajęciach dzieci słuchają fragmentów nagrań z Archiwum Historii Mówionej i budują własne opowieści.
- **Gdybym był Kajtusem Czarodziejem... Siła dziecięcej wyobraźni.** Warsztaty wprowadzają w tematykę II wojny światowej w sposób dostosowany do percepcji najmłodszych. Poznajemy tytułowego bohatera książki Janusza Korczaka, Kajtusia Czarodzieja, który czarami umiłował sobie życie. Dowiadujemy się o Starym Doktorze, opiece sierot w getcie warszawskim, który potrafił „ogrząć je tętniącą życiem wyobraźnią, humorem, śmiechem i łzami”. Wykorzystując archiwalne zdjęcia z okupowanej Warszawy i getta warszawskiego zajmujemy się „czarowaniem przeszłości”.
- **Warszawska ulica dawniej i dziś.** Na warsztacie odkrywamy różnice i podobieństwa między współczesną stolicą, a Warszawą lat 20. i 30: architekturą budynków, wyglądem ulic, stylem życia mieszkańców, sposobami spędzania wolnego czasu. Za pomocą plasteliny, papieru kolorowego i kredki, tworzymy makietę miasta pradziadków z kamienicami, samochodami retro, sygnalizacją świetlną i pucybutem.
- **Poszukiwacze źródeł.** Co to jest historia? Skąd się o niej dowiadujemy? Jak krytycznie analizować źródła wiedzy historycznej? Bawiąc się szukamy odpowiedzi na te pytania – rozwiązujemy zagadki detektywistyczne, robimy plakaty, odgadujemy do czego służyły i w jaki sposób przetrwały do naszych czasów stare przedmioty.

- **Symbole w Warszawie.** Okrągły znak z białą strzałką na niebieskim tle, żółty znak z czerwoną literą M, czarna wstążka na fladze, strzałki symbolizujące opakowania nadające się do ponownego przetworzenia... Jesteśmy otoczeni mnóstwem symboli. W dawnej Warszawie też używano rozmaitych piktogramów. Podczas warsztatów malujemy, wyklejamy i umieszczamy na makiecie miasta dawne symbole.
- **W krainie dźwięków.** Jaki dźwięk wydaje telegraf czy stara maszyna do pisania? Jak brzmiał sygnał popularnej audycji radiowej? Na warsztatach odtwarzamy dźwięki, które towarzyszyły rodzicom i dziadkom w ich codziennym życiu. Za pomocą różnorodnych technik plastycznych budujemy Muzeum Dźwięków Niepamiętanych.
- **Dzieci do parlamentu!** Celem zajęć jest przybliżenie dzieciom postaci Janusza Korczaka oraz najbardziej znanej powieści Korczaka – Król Maciuś I. W trakcie warsztatów dzieci oglądają fragment ekranizacji książki. Następnie, podzielone na grupy m.in. sędziów, doradców króla, urzędników i artystów, zastanawiają nad reformami w państwie.
- **Spotkania z królem Maciusiem I** – teatryk kukielkowy. Na zajęciach dzieci wspólnie z prowadzącym wykonują kukielki postaci z książki Król Maciuś I. Dzieci odgrywają sceny w przygotowanym teatryku rozmawiając o tym, czym jest szczęście.
- **Czy zdjęcia są prawdziwe?** Dzieci podczas zajęć dowiadują się, w jaki sposób „przemawia” zdjęcie. Poznają najbardziej znane fałszerstwa fotograficzne XX wieku, dowiadują się, jak to samo zdjęcie może być ilustracją kilku zupełnie różnych historii, odkrywają rolę podpisów pod fotografiami, a także ujęć, które wzbudzają różne emocje i sprawiają, że odbiorca sympatyzuje z przedstawionym przedmiotem/człowiekiem, bądź czuje do nich niechęć.
- **W atelier pana fotografa.** Po co robimy zdjęcia? Czego możemy się dowiedzieć ze starych fotografii? Dzieci zapoznają się z fenomenem rejestracji obrazu, rozwojem fotografii, jej dostępności, a także roli zdjęć w dokumentowaniu historii. Prowadzący wprowadza słuchaczy w świat pracy fotografa oraz opowiada, jak wyglądała kiedyś pracownia fotograficzna.
- **Omnibus, dorożka, autobus, tramwaj, metro, czyli jak dawniej podróżowano po Warszawie, a jak dziś.** Na warsztatach dzieci poznają historyczne środki komunikacji, którymi poruszano się po stolicy. W programie warsztatów oglądanie zdjęć i modeli wybranych środków transportu oraz przygotowanie planszy z widokami starej Warszawy i pamiątkowych biletów.
- **Szkoła tolerancji.** W prowadzonych przez nas warsztatach dla najmłodszych szczególnie nacisk kładziemy na rozwój umiejętności współpracy i dialogu, a także okazywanie empatii oraz szacunku dla drugiego człowieka. Tematy warsztatów: „Fabryka misiów – o stereotypach”; „Czuję, rozumiem, reaguję – o umiejętności współodczuwania”; „Prawa małych i dużych”; „Warszawa – tygiel kultur i religii”.
- **Spacer po Warszawie dla najmłodszych:** „Wisła może”; „Energia Warszawy”; „Historyczny rozkład jazdy”; „Po buty do Hiszpańskiego”; „Przedwojenna szkoła”.

10. Portrety sprawiedliwych

Cykl warsztatów prezentujących wybrane sylwetki osób, które stawiały moralny opór systemom totalitarnym w XX wieku. Biografie bohaterów naszego nowego cyklu spotkań są podstawą do podjęcia dyskusji z młodymi ludźmi na temat znaczenia historii i moralności we współczesnym świecie. W trakcie warsztatów korzystamy ze strony internetowej poświęconej sylwetkom naszych bohaterów www.wefor.eu. Tematy warsztatów:

- Jacek Kuroń – człowiek dla człowieka człowiekiem;
- Marek Edelman – walczyć w słusznej sprawie;
- Jan Nowak Jeziorański – rozmowy o patriotyzmie;
- Jan Karski – co zrobić z tą wiedzą.

11. Warszawa wielokulturowa

Cykl poświęcony XX-wiecznej społeczno-obyczajowej historii Warszawy. Na zajęciach wykorzystujemy specjalnie przygotowane makiety, mapy oraz autentyczne rekwizyty z epoki. O historii miasta opowiadają mieszkańcy Warszawy, pamiętający ją jeszcze z czasów przedwojennych. Ich opowieści zarejestrowało nasze Archiwum Historii Mówionej. W trakcie spotkań wykorzystujemy bogaty zestaw materiałów ikonograficznych i filmowych. Tematy warsztatów:

- Warszawa przedwojenna;
- Warszawa wojenna;
- Warszawa powojenna;
- My, wir, we, nosotros, noi – warsztaty o sztuce tolerancji;
- Warszawa – tygiel kultur i religii;
- Dzielnica, której nie ma – żydowska dzielnica dawniej;
- Warszawskie place i ich patroni.

12. Spotkania z opozycjonistami

Ważnym punktem programu edukacyjnego DSH są spotkania z przedstawicielami opozycji demokratycznej. W naszej stałej ofercie kierowanej do szkół proponujemy udział w programie zatytułowanym Rzecz o kulturze „Solidarności” prowadzonym przez działacza opozycji demokratycznej Zbigniewa Bujaka. Tematy spotkań:

- Było nas 10 milionów – o genezie fenomenu „Solidarności” i istocie Porozumień Sierpniowych;
- „Nie lękajcie się!” – polska inteligencja i jej rola w kraju totalitarnym;
- 500 dni Solidarności – mechanizmy zarządzania w „Solidarności”;
- Okragły stół – naturalna kontynuacja i konsekwencja strategii i kultury „Solidarności” czy zdrada?

II. Gry miejskie

Gry są nie tylko okazją do pogłębienia wiedzy uczniów na dany temat, ale także służą ich integracji. Gry miejskie łączą w sobie elementy harcerskich podchodów, sztuki teatralnej i warsztatów edukacyjnych. Gra składa się z dwóch etapów. W pierwszym wybrani uczniowie realizują, wspólnie z przedstawicielem DSH, scenariusz gry. Samodzielnie przygotowują stacje, dopracowują szczegóły logistyczne, materiały. Mają więc okazję nauczyć się tego, w jaki sposób należy pracować metodą projektu. Drugim etapem jest sama gra. Jednorazowo może w niej uczestniczyć około 200–300 uczniów podzielonych na 10-cio osobowe drużyny. Gra trwa około 3–4 godzin. Gry miejskie uzupełniają program nauczania o elementy przydatne w życiu zawodowym, uczą pracy w grupie, kreatywności oraz samodzielności. W 2010 roku zrealizowaliśmy trzy scenariusze gier miejskich, które na stałe zagościły w naszej ofercie edukacyjnej:

- Junacka gra miejska;
- Filmowa gra miejska;
- Gra miejska Edwarda.

W 2011 w związku z premierą filmu w reż. Antoniego Krauze *Czarny czwartek. Janek Wiśniewski padł* przygotowaliśmy scenariusz gry miejskiej pod tym samym tytułem. Premiera gry odbyła się 19 lutego 2011, w grze udział wzięło około 400 osób. Fabuła gry Czarny czwartek oparta została na wydarzeniach grudnia ’70, które miały miejsce na Pomorzu. Bezpośrednią przyczyną strajków i demonstracji była wprowadzona 12 grudnia podwyżka cen mięsa oraz innych artykułów spożywczych. Centrum Polski nie wiedziało co się dzieje w Trójmieście, a jedyne źródło informacji stanowiło radio Wolna Europa. Uczestnicy gry mieli za zadanie odszukać we fragmentach pamiętnika studenta UW pochodzącego z Gdańska, wskazówki, które stopniowo odsłaniały prawdę o wydarzeniach na Wybrzeżu. Na zakończenie uczestnicy gry zostali zaproszeni na specjalny pokaz filmu *Czarny czwartek. Janek Wiśniewski padł*.

Wraz z uczniami Liceum im. Stefana Batorego w Warszawie przygotowaliśmy dla ich młodszych kolegów z gimnazjum grę miejską „Urodziny Batorego”. Gra odbyła się 29 września 2011 w przededniu Święta Szkoły im. Stefana Batorego, które co roku obchodzone jest w dniu 30 września. W tym roku uczniowie zdecydowali się uczcić ją w niekonwencjonalny sposób. Gra nawiązywała do historii i tradycji szkoły, która powstała niemal równoległe z Drugą Rzeczpospolitą. Miała być szkołą wzorcową, kuźnią talentów w nowej, wolnej Polsce. Gra dotyczyła wielkich postaci, które przewinęły się przez mury Batorego, a które w późniejszym czasie odegrały znaczącą rolę w historii i kulturze Polski. W grze wzięło udział 150 uczniów.

III. Zajęcia dla studentów

W drugim semestrze roku akademickiego 2010/2011 prowadziliśmy cztery seminaria dla studentów oraz roczny kurs z historii najnowszej przygotowany wspólnie z Collegium Civitas.

1. Muzyka i polityka w PRL-u

Polska scena muzyczna po 1945 roku to przykład, że polityczna cenzura i odcięcie od kultury zachodniej nie musi oznaczać twórczej stagnacji. Każda kolejna dekada przynosiła znakomite dzieła i gatunki muzyczne, zwłaszcza w nurtach alternatywnych bądź opozycyjnych wobec kultury oficjalnej. Jazz, bigbit, punk, rock, ale również twórczość kabaretowa, muzyka autorska (bardowie), działalność dziennikarzy muzycznych, stacji radiowych czy klubów studenckich były przyczynkiem do analiz, interpretacji i dyskusji. Zajęcia prowadzone przez **Sylwię Siedlecką** to próba prezentacji historii najnowszej Polski przez pryzmat zjawisk na scenie muzycznej w okresie od lat 50. do końca lat 80. XX wieku i pokazania współzależności między sytuacją społeczno-polityczną w PRL-u a działaniem tej sceny. Materiał źródłowy stanowiły filmy (dokument, fabuła, fragmenty koncertów i wywiadów) oraz zapisy audio (utwory muzyczne, audycje radiowe). Do udziału w konwersatorium zaprosiliśmy muzyków, dziennikarzy, znawców kultury współczesnej. Dla studentów były to oficjalne zajęcia, z których zaliczenie oraz zdobyte punkty ECTS wpisane zostały do indeksu. Odbyły się następujące zajęcia:

- **12 stycznia**, *Kabaret i piosenka autorska w Peerelu*. Prezentacja archiwalnych programów kabaretu Salon Niezależnych oraz występów Jacka Kleyffa z zespołem Orkiestra na Zdrowie. Gościem był Jacek Kleyff.

- **18 lutego**, *Polscy bardowie i scena autorska, cz. II: Jacek Kaczmarski* Film *Kosmopolak*, reż. B. Postnikokoff, Polska, 1990.
- **4 marca**, *Festiwal Peerelu: Festiwal Piosenki Żołnierskiej w Kołobrzegu*.
- **18 marca**, *Rock, młodzież i Peerel*, Film: *Beats of Freedom - Zew wolności*, pol., dok., reż. L. Gnoiński, W. Słota, 2009, 74'.
- **1 kwietnia**, *Festiwal w Jarocinie. Wokół pojęć kontrkultury i rewolucji*. Gość: Mirosław Makowski, fotograf i historyk.
- **29 kwietnia**, *Trójmiejska Scena Alternatywna*. Gość: Paweł „Konjo” Konnak – performer, reżyser, poeta.
- **20 maja**, *Biografie osobne: Jan Krzysztof Kelus*. Gość - prof. Andrzej Chojnowski, historyk, IH UW, członek Kolegium IPN. Film: *Był raz dobry świat. Film o Janie Krzysztofie Kelusie*, pol., dok., reż. J. Zalewski, 1997.
- **3 czerwca**, *Biografie osobne c.d.: Stefan Brzoza*. Film: *Teatr wojny*, reż. J. Zalewski, 2005.

W październiku 2011 rozpoczęła się kolejna edycja zajęć. Do końca 2011 roku odbyły się następujące spotkania:

- **7 października**, *Wojna w piosenkach. Zakazane tematy w Zakazanych piosenkach* – film: *Zakazane piosenki*, reż. L. Buczkowski, 1947.
- **21 października**, *Inne spojrzenie na historię PRL-u. Internet w odkrywaniu przeszłości – warsztat interdyscyplinarny*. Gość: Marcin Wilkowski, pracownik Ośrodka KARTA, założyciel serwisu Historia i Media (Historiaimedia.org), uczestnik Interdyscyplinarnego Programu Doktorskiego Collegium Civitas.
- **4 listopada**, *Socrealizm w muzyce? Film: Przygoda na Mariensztacie*, reż. L. Buczkowski, 1954, fragmenty PKF.
- **18 listopada**, *Muzyka jazzowa – filmy: Jazz – wyjście z podziemia*, reż. J. Sawicki, 1995; *Muzykanci*, reż. K. Karabas, 1960, 9'; *Niewinni czarodzieje (fragmenty)*, pol., fab., reż. A. Wajda, 1960, 83'.
- **25 listopada**, *Polska młodzież śpiewa polskie piosenki – big beat* – filmy: *Wiatr od morza, czyli big beat po szczecińsku*, reż. M. Szewłoga, 2011, *Mocne uderzenie (fragm.)*, reż. J. Passendorfer, 1967. Gość: Agata Maria Bogiel – historyk, konsultant historyczny filmu *Wiatr od morza*, Bogdan Bogiel – dziennikarz muzyczny, producent filmu.
- **2 grudnia**, *Biografie – Stanisław Staszewski*. Film: *Tata Kazika*, reż. J. Zalewski, 1993.

2. Europejski konflikt pamięci i problematyka historyczna w stosunkach polsko-niemieckich.

W semestrze zimowym 2011/2012 rozpoczął się cykl zajęć dr. Kazimierza Wóycickiego, który prowadzony był także semestrze letnim 2010/2011. W trakcie zajęć omawiane są współczesne spory związane z polityką pamięci. Uczestnicy zajęć zastanawiają się nad znaczeniem tych sporów w debacie publicznej, nad rolą polityki historycznej w stosunkach międzynarodowych i dialogu społeczeństw. Główne bloki tematyczne to: Narracja sowiecko-rosyjska, Narracja Zachodu, Europa Środkowa dochodzi do głosu, Pamięć o Holocauście, rozrachunku z XX wiekiem, pojednanie i integracja europejska. Zajęcia mają formę konwersatorium i są otwarte dla wszystkich zainteresowanych tą tematyką. W każdych zajęciach uczestniczy około 60 studentów z różnych wydziałów Uniwersytetu Warszawskiego.

3. PRL w literaturze

Autorski cykl warsztatów literackich dla studentów prowadzony przez dr Rafała Grzenię dotyczący kultury PRL-u. Lekturze tekstów z epoki towarzyszyły własne próby literackie podejmowane przez uczestników zajęć. Warsztaty stanowiły połączenie warsztatów twórczego pisania i zajęć o literaturze. Uczestnicy analizowali teksty reprezentujące różne rodzaje i gatunki literackie i publicystyczne (od reportażu po wiersz propagandowy) oraz filmy dokumentalne z epoki. Na ich podstawie tworzyli własne prace literackie konfrontujące czasy PRL-u z teraźniejszością. Program podzielony został na cztery bloki – trzy odnoszące się do kolejnych faz kultury Polski Ludowej (okresu stalinowskiego, lat 1956-1979, lat osiemdziesiątych) oraz jeden, podsumowujący, prezentujący konkretny problem kulturowy w całej rozciągłości i zmienności epoki.

1. SocFition, czyli jak literatura i kino SF w latach pięćdziesiątych szły pod rękę pod czerwonym sztandarem (m.in. *Astronauta* Lema);
2. Zła Warszawa, czyli *Dziennik 1954* i kultowy *Zły Tyrmanda*, jako opisy życia codziennego w latach pięćdziesiątych;
3. Hłasko, Bursa i czarna seria dokumentu, czyli jak pokolenie odwilży i kaskaderów literatury uśmierciło socrealizm;
4. Subkultury, artyści awangardowi, offowcy, Jarocin i ziny, czyli wybuchowy schyłek PRL-u.

4. Konwersatorium *Doświadczenie obozowe i jego reprezentacje*

Celem zajęć prowadzonych przez dr. Piotra Filipkowskiego i dr. Pawła Rodaka w drugim semestrze roku akademickiego 2010/2011 była antropologiczna (ale też socjologiczna i historyczna) analiza doświadczenia uwięzienia w nazistowskich obozach koncentracyjnych. W trakcie konwersatorium studenci badali różne – choć przede wszystkim słowne reprezentacje tego doświadczenia i pamięci o nim. W szczególności te mające charakter „świadczeń” – od tekstów pisanych w kacetach poprzez relacje składane tuż po wojnie, zeznania przed sądami i komisjami historycznymi, wspomnienia i pamiętniki, literaturę, po narracje biograficzne konstruowane u kresu życia byłych więźniów w wywiadach historii mówionej. Analizie poddano różne typy świadectw podejmując pracę na konkretnych przykładach. Jako

kontekst pojawiły się także dokumentalne i fabularne filmy o tematyce obozowej. Konwersatorium prowadzone jest we współpracy z Archiwum Historii Mówionej Domu Spotkań z Historią i Ośrodka KARTA, które zgromadziło kilkaset biograficznych relacji (audio i video) byłych więźniów kacetów.

5. Bezpłatne warsztaty dla maturzystów

W okresie styczeń-czerwiec 2011 wspólnie z Collegium Civitas, Wydawnictwem Naukowym PWN oraz Centrum Edukacji Obywatelskiej zorganizowaliśmy bezpłatne warsztaty z historii najnowszej, wosu i języka polskiego dla maturzystów. Zajęcia odbywały się w Collegium Civitas i DSH. W DSH swoje prelekcje mieli prof. prof. Eugeniusz Cezary Król, Wojciech Roszkowski i Dariusz Stola.

IV. Spotkania specjalne

1. Akcja Zima w Mieście

W dniach 14–27 lutego 2011 roku prowadziliśmy zajęcia dla grup zorganizowanych, w ramach Akcji Zima w Mieście. Łącznie w zajęciach uczestniczyło 66 grup, czyli ponad 1320 dzieci z warszawskich szkół podstawowych oraz świetlic socjoterapeutycznych. W naszej ofercie znalazły się następujące warsztaty: *Kamienice – jak dawniej mieszkało*, *W co się bawił pradziadek*, *Gdybym był Kajtusem Czardziejem...*, *Symbole w Warszawie*, *W krainie dźwięków*, *Dzieci do Parlamentu – król Maciuś I i jego współcześni rówieśnicy*, *Spotkania z królem Maciusiem I – teatrzyk kukielkowy*, *Prawa małych i dużych*, *Cyganie – historia pisana na wozach*, *Czy zdjęcia są prawdziwe?*

2. Akcja Lato w Mieście

Akcja Lato w Mieście prowadzona była w lipcu i sierpniu 2011 roku. W tym czasie odbyło się 56 zajęć, w których uczestniczyło prawie 1200 osób, w tym dzieci i młodzież z Liceum Humanistycznego im. Jakuba Kołosa z Mińska. Najczęściej wybierane zajęcia dotyczyły historii Warszawy. Młodsze dzieci uczestniczyły w zajęciach *Symbole w Warszawie*, *Warszawskie Syrenki* i spacerze *Energia Warszawy*, a grupy młodzieży w warsztatach powiązanych z wystawą o Biurze Odbudowy Stolicy. Dużą popularnością cieszyły się także zajęcia fotograficzne dla najmłodszych *W atelier pana Fotografa*.

3. Projekt Uniwersytet Dzieci

W drugim semestrze roku szkolnego 2010/2011 oraz w pierwszym semestrze roku 2011/2012 kontynuowaliśmy naszą współpracę z Uniwersytetem Dzieci przygotowując dla tego projektu dwa bloki zajęć dla młodszych dzieci (6-8 lat) oraz starszej grupy „Mistrz i uczeń”.

W semestrze wiosennym 2010/2011 starsza grupa „Mistrz i uczeń” uczestniczyła w zajęciach o specjalizacji warsavianistycznej. Źródłem poznania historii miasta była fotografia, film i opowieści świadków. Młodzi odkrywcy nie tylko poznawali historię miasta, ale dzięki wykorzystaniu różnorodnych źródeł uczyli się samodzielnego i krytycznego jej badania. Podczas zajęć uczestnicy korzystali z unikatowych zbiorów fotograficznych i filmowych DSH oraz zapoznali się z bogactwem zasobów i metodologią korzystania z relacji świadków historii zgromadzonych w Archiwum Historii Mówionej (największe tego typu archiwum w Polsce). Młodsza grupa dzieci wzięła udział w warsztatach *Budowniczości bajek*, *Wynalazki – historia wynalazków*. W zajęciach wzięło udział 480 dzieci.

W semestrze zimowym 2011/2012 dzieci wzięły udział w zajęciach *Poszukiwacze źródeł* oraz *Czy zdjęcia są prawdziwe*.

4. Festiwal *Warszawiacy nie z tej ziemi*, 14 czerwca

W ramach wielokulturowego festiwalu *Warszawiacy nie z tej ziemi* przygotowaliśmy warsztaty dla najmłodszych poświęcone muzyce Afryki Zachodniej. Warsztaty odbywały się na skwerze u zbiegu Karowej i Krakowskiego Przedmieścia, a prowadził je gwinejski muzyk Gaspardem Conde. Podczas warsztatów uczestnicy nie tylko poznawali rytmy muzyki afrykańskiej, ale nauczyli się również do nich tańczyć oraz śpiewać towarzyszące im melodie. Równolegle prezes Fundacji Afryka Inaczej Mamadou Diuf prowadził warsztaty bębniarskie dla młodzieży ponadgimnazjalnej oraz warsztaty na temat tolerancji oraz historii diaspory afrykańskiej nad Wisłą.

5. Krótki kurs historii Peerelu

W roku szkolnym 2010/2011 raz w miesiącu w Piasecznie prowadziliśmy dla dzieci i młodzieży warsztaty dotyczące historii PRL-u. Zajęcia odbywały się w dwóch grupach: szkoła podstawowa i gimnazjum. W trakcie rocznego kursu z historii najnowszej uczniowie w formie niekonwencjonalnych warsztatów poznawali historię PRL-u aż do 1989 roku. Zajęcia miały charakter wykładu połączonego z

prezentacją multimedialną (film, fotografia, muzyka). Efektem projektu było przygotowanie dla społeczności szkolnej „Jednego dnia z Peerelem”, który odbył się 17 czerwca 2011.

6. Piknik Naukowy, Park im. Marszałka Rydza-Śmigłego, 28 maja

DSH już po raz trzeci prezentował swoje dokonania na polu edukacji w trakcie Pikniku Naukowego Polskiego Radia i Centrum Nauki Kopernik. Tematem przewodnim tegorocznej edycji imprezy było hasło „Wolność”, z którym związane były atrakcje naszego namiotu. Przypomnieliśmy mieszkańcom Warszawy o buntownikach okresu końca stalinizmu – bikiniarzach, niezwykłych dwóch tygodniach lata 1955 roku, kiedy na Festiwal Młodzieży do miasta zjechali przedstawiciele ponad 100 narodowości, wreszcie o niepoKORnych obrońcach robotników z końca lat 70-tych. Wśród atrakcji naszego namiotu znalazły się: festiwalowy stadion zabaw dla najmłodszych, potyczka z cenzorem, multimedialna gra „Wolność jest w nas” oraz wiele innych atrakcji, jak malowanie koszulek z hasłem Jacka Kuronia *Nie palcie komitetów, zakładajcie własne*.

7. Imprezy w ramach akcji *Wyłącz system* – zob. rozdział 4.VI. *Święto Wolności*.

8. VI ogólnopolskie Forum Inicjatyw Pozarządowych, 10-17 września

W sobotę, 17 września, na kilka godzin Krakowskie Przedmieście zamieniło się w tętniące życiem miasteczko pozarządowe. Piknik był świetną okazją do przyjrzenia się z bliska działalności prawie 100 organizacji pozarządowych z całego kraju, działających w różnych obszarach, takich jak: edukacja obywatelska, ekologia, zdrowie, dzieci, pomoc humanitarna i rozwojowa, kultura, sport, nowe media. Podczas Pikniku DSH prezentował projekt dla osób z niepełnosprawnością wzroku *Wędrówki po niewidocznej Warszawie* zrealizowany z funduszy Akademii Orange.

9. Konkurs wiedzy o Pradze Południe

24 września 2011 odbył się w Parku Skaryszewskim im. Ignacego Paderewskiego „Konkurs Wiedzy o Pradze Południe”. Impreza odbyła się w ramach spotkania organizacji pozarządowych „Południowo-praskie prezentacje”. DSH był współorganizatorem samego konkursu. W skład jury weszli Juliusz Lichwa: (przewodniczący) – edukator i stały współpracownik DSH, oraz gościnnie, jako wolontariusz, historyk i historyk sztuki Mikołaj Getka-Kenig. Stworzyli oni pytania konkursowe oraz uczestniczyli w przebiegu konkursu wyłaniając kolejnych finalistów oraz zwycięzców. Finaliści konkursu zostali nagrodzeni wydawnictwami DSH oraz KARTY.

10. Konkurs *Raz, dwa, trzy, warszawiakiem jesteś Ty!*

Latem 2011 roku, DSH przyłączył się do koordynowanego przez Muzeum Powstania Warszawskiego projektu, którego celem było przybliżenie wydarzeń historycznych związanych z Warszawą lat 1918–1989. Projekt był rodzajem edukacyjnej zabawy, w której mogli uczestniczyć uczniowie, młodzież bądź całe rodziny. Ich zadanie polegało na odpowiedzi na pytania opartej na wiedzy i spostrzegawczości, w czym pomagało obejrzenie ekspozycji w muzeach i instytucjach biorących udział w projekcie. Osoby, które odpowiedziały na wszystkie pytania i odwiedziły wszystkie placówki zostały nagrodzone gadżetami i publikacjami ufundowanymi przez organizatorów, między innymi publikacjami DSH.

11. Komitet Obrony Robotników, wrzesień–październik

Z okazji 35. rocznicy powstania Komitetu Obrony Robotników zorganizowaliśmy spotkania, podczas których młodzież miała okazję spotkać się w wybitnymi opozycjonistami.

- **15 września** odbył się wykład profesora Andrzeja Friszke na temat idei i powstania KOR.
- **23 września** odbyło się spotkanie z działaczami opozycji, Ludmiłą i Henrykiem Wujec, Janem Lityńskim, Wojciechem Onyszkiewiczem i Heleną Łuczywo.
- **4 października** odbyła się debata *Co nam zostało z KOR-u* z udziałem Jacka Żakowskiego i Romana Gutka, maturzystów z 1976 roku.

12. Dyskusja panelowa *Dwa obrazy narodowej epopei w filmie Jerzego Hofmana 1920 „Bitwa warszawska” i książce Grzegorza Nowika „Wojna światów 1920”*, DSH, 9 listopada, organizowana wspólnie z Muzeum im. Józefa Piłsudskiego i Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjnych i Szkoleń

Bitwa Warszawska 1920 roku, przeszła do narodowej legendy i obrosła mitami, które z jednej strony utrwalają w społeczeństwie ówczesną rzeczywistość historyczną, a z drugiej często się z nią mijają. Film Jerzego Hoffmana i książka Grzegorza Nowika, która powstała w formie dialogu z filmem, były okazją do refleksji historycznej o wydarzeniach związanych z wojną Polski z bolszewicką Rosją i o sposobie

przekazywania wiedzy i emocji z wojną tą związanych. W dyskusji udział wzięli dr Marek Tarczyński, ppłk dr Juliusz Tym, red. Tadeusz Górny, mgr Konrad Paduszek oraz prof. Grzegorz Nowik. Debata zorganizowana wspólnie z Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku.

13. Debata w Pałacu Prezydenckim, 13 grudnia

Licealiści z LO im. Mikołaja Reja, Klementyny Hoffmanowej, Aleksandra Fredry i Stanisława Witkacego uczestniczyli w czterech warsztatach, podczas których zapoznawali się z różnymi aspektami historii lat 1980–1983. Szczegółowo badali wydarzenia, które doprowadziły do ogłoszenia stanu wojennego oraz konsekwencje jego wprowadzenia. Swoją wiedzę zaprezentowali podczas debaty w Pałacu Prezydenckim, która odbyła się 13 grudnia 2011. Z młodzieżą rozmawiali prezydent Bronisław Komorowski i pani prezydentowa Anna Komorowska, Władysław Frasyniuk, Zbigniew Janas, Tadeusz Mazowiecki, Józef Pinior, Petr Pospichal, Maciej Rejzacher.

Także 13 grudnia prezydent Bronisław Komorowski wraz z uczniami liceum im. Jarosława Dąbrowskiego wziął udział w grze plenerowej *Segment*. Gra ta ma przybliżyć młodzieży rzeczywistość PRL-u oraz poszerzać wiedzę o najnowszej historii Polski, w tym historii „Solidarności”. Gra, przygotowana przez gdańską Fundację „Centrum Solidarności” przy udziale DSH w opracowaniu warszawskiej wersji scenariusza została przez nas zainstalowana na stałe w Parku Kazimierzowskim, stając się elementem oferty edukacyjnej Domu Spotkań z Historią, a także propozycją edukacyjnej rozrywki dla bywalców parku.

V. Projekty edukacyjne

1. Projekt: *Ścieżki mniejszości*

Ścieżki mniejszości to projekt edukacyjny DSH realizowany przez młodzież z warszawskich szkół ponadpodstawowych. W pierwszym etapie projektu uczniowie badali historię i kulturę historycznych mniejszości Warszawy. Rezultatem ich pracy są tematyczne trasy spacerowe związane z pamiątkami po mniejszościach zamieszkujących niegdyś stolicę. Uczniowie przygotowali kilka tras spacerów: ścieżką niemiecką, rosyjską, ormiańską, tatarską, żydowską (po terenie byłego getta, po żydowskiej Pradze, po cmentarzu żydowskim, szlakiem Pamięci Ofiar i Męczeństwa).

2. *Wędrówki po niewidocznej Warszawie*

Mimo szerokiego kręgu odbiorców naszej oferty edukacyjnej (niepełnosprawni intelektualnie, dzieci autystyczne, dzieci i młodzież z grup marginalizowanych społecznie) dotychczas nie mieliśmy w ofercie zajęć adresowanych do osób niepełnosprawnych wzrokowo. Stąd też idea przygotowania zajęć edukacyjnych dostosowanych do potrzeb i możliwości tej grupy. Głównym partnerem przedsięwzięcia współfinansowanego przez Fundację Orange stała się Fundacja Vis Maior. Innowacyjność powstałego projektu polega na wykorzystaniu do pracy z niewidomymi relacji świadków z AHM (nagrania dźwiękowe), komunikowaniu się z niewidomymi za pomocą zmysłu dotyku (makiety i mapy), zapachu i smaku. W ramach projektu przygotowaliśmy specjalny zestaw pomocy edukacyjnych w postaci makiet, replik przedmiotów codziennego użytku z epoki. Patronat honorowy nad projektem objął Krzysztof Zanussi.

3. Zajęcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną.

W pierwszym półroczu 2011 prowadziliśmy zajęcia dla stałej grupy osób z niepełnosprawnością intelektualną. W trakcie spotkań pod hasłem „Normalna sprawa” poruszaliśmy następujące zagadnienia: stosunek do osób niepełnosprawnych na przestrzeni XX wieku; przybliżenie niepełnosprawności (stereotypów i współczesnych trendów); przybliżenie ról społecznych, jakie osoby niepełnosprawne pełniły kiedyś i współcześnie; o co walczyły i o co walczą osoby niepełnosprawne – ruchy self-advocacy i inne ruchy samopomocowe. W module *Niezwykli warszawiacy – poznaj moją historię* przedstawialiśmy historię konkretnych osób z niepełnosprawnością. Moduł *Nasza Warszawa* to gawęda na temat historii Warszawy; oglądanie starych fotografii i relacji warszawiaków z okresu II Wojny Światowej i PRL-u.

VI. Klub Przyjaciół KARTY

Klub ten działa nieprzerwanie od chwili powstania DSH. Zajęcia odbywają się w każdy piątek. W ramach spotkań organizowane są seanse mało znanych filmów dokumentalnych, pokazy slajdów, dyskusje i wykłady dotyczące XX wieku. Większość materiałów wykorzystywanych podczas spotkań pochodzi z zasobów Medioteki DSH oraz Archiwum Ośrodka KARTA. Celem zajęć jest nie tylko przygotowanie do matury z historii, ale przede wszystkim popularyzacja wiedzy historycznej oraz inspirowanie młodych ludzi do otwartej rozmowy o trudnych, kontrowersyjnych, a niekiedy bolesnych zagadnieniach z historii najnowszej. Inicjatorem spotkań jest Koło Historyczne z XI LO im. Mikołaja Reja w Warszawie, które

od wielu lat współpracuje z Ośrodkiem KARTA. W omawianym okresie członkowie Klubu KARTY przygotowywali prezentacje multimedialne na temat trzech mniejszości zamieszkujących Warszawę: Żydów, Rosjan i Tatarów. Prace zostały zaprezentowane 16 czerwca br. na uroczystym spotkaniu prezentującym dokonania Klubu KARTY w roku szkolnym 2008/2009. Oprócz członków Klubu obecni byli ich rówieśnicy, nauczyciele, a także przedstawiciele Biura Edukacji Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy.

VII. Seniorzy i Uniwersytety Trzeciego Wieku

Naszą ofertę edukacyjną adresujemy również do seniorów, słuchaczy Uniwersytetów Trzeciego Wieku, a także pensjonariuszy dziennych domów opieki społecznej, dla których organizujemy pokazy filmów, prelekcje, zwiedzanie wystaw. Dotychczas z naszej oferty skorzystały m.in.: Uniwersytet Otwarty „Pokolenia” z Podkowy Leśnej, Uniwersytet Trzeciego Wieku Woli i Bemowa, Pierwszy Żoliborski Uniwersytet Trzeciego Wieku, Zespół Dziennikarzy Seniorów przy Stowarzyszeniu Dziennikarzy Polskich, Ośrodek Wsparcia dla Seniorów, Śródmiejski Ośrodek Opiekuńczy, PTTK Żoliborz oraz Dzielnicowy Dom Pomocy Społecznej Praga Południe.

VIII. Międzynarodowe konferencje i seminaria.

1. Seminarium *Sprawiedliwi i bohaterowie opozycji*, Bolonia, 22 stycznia

22 stycznia na uniwersytecie bolońskim odbyło się seminarium w ramach projektu finansowanego przez Unię Europejską Europa dla Obywateli. Inicjatorem seminarium była współpracująca z DSH włoska sieć szkół „Historia i pamięć”. Celem seminarium było przybliżenie włoskim nauczycielom istoty systemów totalitarnych, zarówno faszyzmu jak i komunizmu, ale przede wszystkim fenomenowi powstania w reżimach komunistycznych ruchów opozycyjnych. W konferencji wzięli udział przedstawiciele rosyjskiego Memoriału, Instytutu Yad Vashem, Akademii Rumuńskiej w Bukareszcie, Fundacji Ośrodka KARTA oraz DSH. W trakcie seminarium wykład poświęcony genezie opozycji demokratycznej oraz problematyce pamięci o reżimie komunistycznym wygłosiła Anna Ziarkowska, szefowa działu edukacji w DSH. Wystąpienie dotyczyło generacji tworzącej polską opozycję demokratyczną skupioną wokół takich postaci jak Jacek Kuroń, Karol Modzelewski, Adam Michnik, a później zakładającej Komitet Obrony Robotników. Ponadto wykład dotyczył problematyki pamięci, a więc tego jak okres komunizmu utrwalił się w pamięci zbiorowej, kogo Polacy uważają za bohaterów i antybohaterów. Dużo uwagi poświęcono stosunkowi młodego pokolenia Polaków do doświadczeń „Solidarności”, przedstawiane zostały wnioski z tego płynące, zwłaszcza dla osób zajmujących się edukacją. W ostatniej części zaprezentowane zostały wybrane projekty edukacyjne DSH.

2. Seminarium *Wojna, biografia i pamięć*

Seminarium – wspólne przedsięwzięcie DSH, Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży oraz Instytutu Historii Stosowanej – poświęcone było metodom edukacji historyczno-obywatelskiej w polsko-niemieckich wymianach młodzieży, ze szczególnym akcentem na pracę wokół historii II wojny światowej.

3. Konferencja metodyczna *Janusz Korczak – udzielić dzieciom głosu*, DSH, 7 marca

Konferencja zorganizowana przez DSH, Austriackie Forum Kultury i Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej przy partnerskim udziale Fundacji Montessori. Uczestnikami byli nauczyciele kształcenia przedszkolnego i wczesnoszkolnego, pracownicy domów dziecka oraz świetlic socjoterapeutycznych. W panelu dyskusyjnym udział wzięli dr hab. Renata Nowakowska-Siuta, Agata Patalas, Krystyna Starczewska, Monika Pawluczuk-Solarz. Warsztaty prowadzili Magda Kania, Joanna Szymańska z Fundacji Montessori, Marta Pietrzykowska z DSH i Reinhard Coppenrath z Austriackiego Forum Kultury.

4. Konferencja *Jak Holandia chroni ważne źródła z czasów II wojny światowej dla przyszłych pokoleń*, Centrum Edukacyjne IPN, 30 marca

Program „Dziedzictwo wojny”, prowadzony w latach 2007–2010 przez holenderskie Ministerstwo Zdrowia, Opieki Społecznej i Sportu, miał zachować ważne materiały dotyczące II wojny światowej i pochodzące z jej okresu oraz udostępnić je publiczności po to, by podtrzymać pamięć o wojnie, teraz i w przyszłości. W trakcie konferencji DSH prezentował sposoby wykorzystania relacji świadków przecho- wywanych w naszym archiwum w pracy edukacyjnej z młodzieżą.

5. Finał trzeciej edycji ogólnowłoskiego konkursu – *Ludzie wolni. Sprawiedliwi i bohaterowie opozycji. Życie i los między Wschodem a Zachodem*, Bolonia, 19 maja

DSH po raz kolejny wziął udział w finale włoskiego konkursu, zorganizowanego przez sieć szkół „Historia i pamięć”, który odbył się w Bolonii 19 maja. Konkurs został zrealizowany we współpracy z Międzynarodowym Centrum Dydaktyki Historii i Dziedzictwa (Alma Mater Studiorum – Uniwersytet Boloński), Linea Temponline, Diesse, Tulip Project, Russia Cristina, Fundację Ośrodka KARTA, Instytut Historii „Nicolae Iorga” Akademii Rumuńskiej oraz Stowarzyszenie „Memoriał”. W finale konkursu Polskę reprezentowały laureatki polskiego konkursu Historii Bliskiej. Tematem ich wystąpienia brzmiał: Jacek Kuroń – polski Mandela.

6. Konferencja *IB History*, DSH, 23 maja

Anglojęzyczna konferencja nauczycieli IB historii (historii zgodnej z programem Matury Międzynarodowej). Pomysłodawcą konferencji był nauczyciel historii z American School of Warsaw (www.aswarsaw.org) Scott Schaffner. Konferencja miała na celu wymianę informacji między osobami pracującymi z młodzieżą uczącą się historii w języku angielskim na poziomie IB.

7. Konferencja międzynarodowa *1989–1991 Zbliżenie w trudnych czasach, 2011 – dzisiaj współpraca*, 16-17 czerwca

Konferencja została zorganizowana w DSH 16-17 czerwca 2011 w ramach obchodów 20-lecia Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy między Polską a Niemcami. Jej pomysłodawcą była Fundacja im. Heinricha Bölla w Warszawie, która zaprosiła na spotkanie osoby z Polski i Niemiec zaangażowane w dzieło porozumienia. Ze strony niemieckiej zaproszone zostały osoby, które poprzez udział w opozycji, walkę o prawa człowieka, ochronę środowiska naturalnego, jako członkowie inicjatyw kościelnych już przed 1989 lub w czasie przełomu zaangażowani byli w polsko-niemieckie i niemiecko-wschodnioeuropejskie zbliżenie. W trakcie konferencji nasi niemieccy goście spotkali się z polskimi i wschodnioeuropejskimi partnerami, z którymi do dziś łączą ich wspólne cele. W trakcie konferencji doszło do wymiany historycznych doświadczeń połączonych z pytaniem o aktualne wyzwania, jakie stoją przed Polską i Niemcami. Podczas spotkania pokazane zostały zdjęcia i filmy dokumentalne ukazujące historię współpracy polsko-niemieckiej.

IX. Konferencje metodyczne dla nauczycieli historii i WOS

1. Konferencja metodyczno-informacyjna, *Kolejny rok z nową podstawą programową*, DSH, 10 marca

2. Seminarium *Historia w obrazach. Plakat i karykatura w walce z dyktaturą Analiza i interpretacja źródeł ikonograficznych na lekcjach historii i wos*, DSH, 14 kwietnia.

Seminarium poświęcone pracy nauczyciela z materiałem ilustracyjnym. Wykład *Propaganda i karykatura w służbie totalitaryzmów* wygłosił prof. Eugeniusz C. Król. Warsztaty prowadziły Barbara Czepik i Ewa Sularz. Każdy z uczestników otrzymał tekę z plakatami wydanymi z okazji 30 rocznicy powstania NSZZ „Solidarność”.

3. Konferencja *Polska–Węgry 1956 rok: dwa oblicza systemu*, Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń/DSH, 18 października

W ramach spotkania dla nauczycieli odbyły się wykłady Janosa Tischlera, dyrektora Węgierskiego Instytutu Kultury, ambasadora Węgier w Polsce oraz profesora Jerzego Eislera.

4. Inny punkt widzenia, WCIES/DSH

Cykl wykładów dla nauczycieli przedstawiający współczesne dzieje Polski w świetle historiografii zachodnio-europejskiej. W ramach projektu odbyły się trzy spotkania: 27 października – Legenda marszałka Józefa Piłsudskiego, 22 listopada – Czasy wojny i okupacji Polski w świetle historiografii europejskiej oraz 14 grudnia – powojenna Polska w oczach Brytyjczyków.

5. Kurs historii Polski XX wieku

Cykl konferencji metodycznych dla nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych organizowanych raz w miesiącu Przez DSH, IPN oraz WCIES. Celem kursu jest przygotowanie nauczycieli szkół ponadgimnazjalnych do pracy z nową podstawą programową, która wchodzi do szkół we wrześniu 2012. W 2011 roku odbyły się trzy konferencje: 15 października, *Między Wschodem a Zachodem – problem geopolitycznego położenia Polski*; 26 listopada, *Wielkie Spory polityczne* oraz 10 grudnia, *Szanse (i porażki) Polski w latach 1918-2010*.

6. Cykl seminariów przygotowanych poświęconych wykorzystaniu źródeł historycznych w edukacji szkolnej

Cykl przygotowany wspólnie przez DSH oraz metodyków historii i wo-u z WCIES-u. Odbyły się następujące spotkania: 27 września, *Wykorzystanie relacji świadków w edukacji szkolnej*. 25 października, *Wykorzystanie kronik filmowych w edukacji szkolnej*. 15 listopada, *Varsaviana w szkolnej edukacji*. 6 grudnia, *Fotografia jako źródło historyczne*.

7. Seminarium dla nauczycieli *Czy Afryka jest krajem*

Seminarium zorganizowane 14 grudnia przez DSH i Fundację „Afryka Inaczej”. Spotkanie z autorami podręcznika dla nauczycieli „Czy Afryka jest krajem”. W trakcie spotkania Mamadou Diouf oraz Piotr Średziński opowiedzieli, jak doszło do powstania podręcznika (alarmujące wyniki sondaży przeprowadzonych w 2010 na temat stosunku Polaków do cudzoziemców) i jak można go wykorzystywać w edukacji szkolnej.

8. *Polska w XX wieku – ogólnopolskie warsztaty historyczne im. prof. Bronisława Geremka*, DSH, 10-11 grudnia

Pierwszy zjazd z cyklu spotkań dla młodzieży licealnej oraz nauczycieli biorących udział w projekcie. Celem programu jest promowanie wiedzy historycznej, jako ważnego narzędzia rozumienia współczesnego świata. Dla nauczycieli jest to okazja do poszerzenia wiedzy, poznania atrakcyjnych metod nauczania oraz dyskusji ze świadkami historii ostatniego półwiecza. Projekt organizowany jest przez Centrum im. prof. Bronisława Geremka, WCIES oraz DSH.

X. Program dla grup międzynarodowych

W 2011 roku Dział Edukacji DSH rozwinął program warsztatów dla szkół prowadzących wymiany międzynarodowe oraz uczniów obcojęzycznych. W zajęciach brali udział uczniowie gimnazjów i liceów, a także studenci z Polski, Niemiec, Turcji, Szwecji, Norwegii i Hiszpanii, Rosji, Ukrainy i Białorusi.

W związku z dużym zainteresowaniem naszą ofertą ze strony grup niemieckojęzycznych przygotowaliśmy ścieżkę edukacyjną „Śladami socrealizmu”. Dotychczas tematami najczęściej wybieranymi była II wojna światowa oraz Holocaust. W tym roku największe zainteresowanie dotyczyło polskiego doświadczenia komunizmu. W odpowiedzi na to zapotrzebowanie przygotowaliśmy ścieżkę edukacyjną przybliżającą historii PRL lat ‘50 XX wieku poprzez ukazanie sztuki, architektury oraz oficjalnych komunikatów państwowych. Naszym głównym celem była próba pokazania mechanizmów działania państwa w tamtym okresie oraz stosunków pomiędzy obywatelami PRL a jego władzami.

W dniach 8–15 października gościliśmy grupę polsko-rosyjską, która uczestniczyła w tygodniowym seminarium organizowanym przez Ośrodek KARTA. Uczestnikami seminarium byli młodzi adepci historii z Polski i Rosji, laureaci konkursów historycznych. Podczas seminarium młodzież wymieniała się doświadczeniami na temat trudności i problemów stojących przed młodymi badaczami historii. W programie znalazły się między innymi warsztaty: *Rosyjskie ślady w Warszawie*, *Wyzwolenie czy zniewolenie?*, *Miejsca pamięci: historia w służbie polityki*, spotkanie ze świadkiem historii – Haliną Cieszkowską i spacer na Stare Miasto – *Śladami powstania*. Ponadto uczestnicy odwiedzili Muzeum Powstania Warszawskiego, Cmentarz-Mauzoleum Żołnierzy Radzieckich, oraz Centrum Nauki Kopernik. Punktem kulminacyjnym seminarium było spotkanie z Nikitą Pietrowem, wiceprzewodniczącym stowarzyszenia „Memoriał” poprowadzone przez prof. Krzysztofa Jasiewicza.

W październiku gościliśmy w DSH muzealników z Ukrainy (11 października), pełnomocnik ds. współpracy niemiecko-polskiej i minister stanu w Federalnym Ministerstwie Spraw Zagranicznych RFN Cornelię Pieper (13 października), wolontariuszy z Fundacji Schumana (14 października) i studentów ze Szwecji odbywających praktyki w Warszawie (14 października). Goście zwiedzali nasze wystawy, a w trakcie spotkań opowiadaliśmy o działalności DSH.

21 października gościliśmy grupę nauczycieli z Niemiec, uczestników wyjazdu studyjnego do Warszawy zorganizowanego przez fundację Politische Memoriale Meklemburgii-Przedpomorza oraz Fundację Polsko-Niemieckie Pojednanie. Podczas pobytu w Warszawie nauczyciele zapoznali się z działalnością placówek zajmujących się nauczaniem i popularyzacją historii XX wieku (Fundacja Polsko-Niemieckie Pojednanie, Żydowski Instytut Historyczny, IPN, DSH oraz Muzeum Powstania Warszawskiego).

17 listopada zorganizowaliśmy spotkanie z uczestnikami seminarium ShortCut Europe. ShortCut Europe (spotkanie animatorów i artystów z całej Europy, którzy wspólnie zastanawiają się między innymi nad tym, jak znaleźć nową formę debaty o kulturze, jak dzielić się dobrymi praktykami i jak przyciągać publiczność). Podczas spotkania w DSH prezentowaliśmy sposoby wykorzystania działań artystycznych

do propagowania historii. Seminarium ShortCut Europe odbywa się w ramach programu polskiej prezydencji w UE.

WARSZAWSKA INICJATYWA KRESOWA

Podstawowym zadaniem powołanego w styczniu 2009 roku odrębnego programu DSH pod nazwą **Warszawska Inicjatywa Kresowa (WIK)** jest upowszechnianie wiedzy o historii i wielokulturowym dziedzictwie Kresów. Od samego początku koordynatorem programu jest Tomasz Kuba Kozłowski – twórca jednej z największych i najbardziej reprezentatywnych kolekcji poświęconych wschodnim terenom II Rzeczypospolitej. W 2011 roku kontynuowano rozpoczęte w poprzednich latach cykle „Opowieści z Kresów” i „Kino kresowe”. Rosnące zainteresowanie tematyką kresową oraz popularność wypracowanej w DSH formy prezentacji spowodowały konieczność organizowania spotkań poza siedzibą DSH, przede wszystkim w Warszawie, ale również w innych ośrodkach. Łącznie, w 2011 roku, w ramach programu WIK przeprowadziliśmy 88 spotkań, prezentacji multimedialnych, projekcji filmowych, promocji książek, dyskusji panelowych i wykładów, które odbyły się w siedzibie DSH (36), poza DSH w Warszawie (23) oraz w innych miastach (29).

Głównym wydarzeniem tego roku w ramach WIK było wydanie w serii „Kolekcje XX wieku” albumu *Świat Kresów* autorstwa Tomasza Kuby Kozłowskiego i Danuty Błahut-Biegańskiej, zawierającego ikonografię dotyczącą ponad 250 miejscowości na Kresach, zarówno tych, które w okresie międzywojennym znajdowały się na Ziemiach Wschodnich II Rzeczypospolitej, jak i tych, które po 1921 roku pozostały poza jej granicami. Wokół promocji albumu i dotychczasowego dorobku programu zarówno w samym DSH, w innych miejscach stolicy a także różnych ośrodkach w kraju ogniskowały się liczne inicjatywy WIK-u.

I. Cykl „Opowieści z Kresów”

„Opowieści z Kresów” to trwający od czerwca 2007 roku cykl spotkań prowadzonych przez Tomasza Kubę Kozłowskiego, a odbywających się zawsze w każdą третią środę miesiąca. Bazą źródłową kolejnych prezentacji jest gromadzona przez autora i licząca ok. 30 tys. obiektów kolekcja materiałów i pamiątek kresowych. Wszystkie spotkania cyklu cieszyły się bardzo dobrą frekwencją sięgającą zazwyczaj 170 – 200 osób, w niektórych brało udział do 250 osób. W 2011 roku odbyło się 12 spotkań:

1. 19 stycznia: **W gnieździe Lubarta. Przypadki świętego miasta Łucka** – opowieść o położonym nad Styrem mieście Łucku, stolicy Wołynia, historii wielkiego zjazdu monarchów europejskich, wizytach carów rosyjskich Mikołaja I i Aleksandra II, bitwie pod Łuckiem w 1916 roku a także o Karaimach w Łucku i działalności urzędującego w Łucku wojewody wołyńskiego Henryka Józewskiego.
2. 16 lutego: **Od Affanasowicza do Zdanowskich. Poczet kresowych fotografów** – spotkanie poświęcone fotografom z Kresów zorganizowane w związku z wydaniem albumu „Świat Kresów”. Prezentacja sylwetek i dorobku ponad dwudziestu fotografików i fotografów m. in. z Wilna, Stolina, Krzemieńca, Lwowa, Drohobycza, Kosowa, Zaleszczyk, Kamieńca Podolskiego.
3. 16 marca: **Traktem Stefana Batorego. Od Wilna po Dżisnę** – z Bułhakiem do Kobylnika, Puzyniną do Dobrowlan i Postaw, Piłsudskimi do Mosarza, Dołęgą-Mostowiczem do Głębokiego, Huszczą do Dżisny, strzelcami z 85 pułku do Wilejki, karmelitami do Miadzioła, bazylianami do Berezwecza. Opowieść o historycznej drodze, wiodącej z Wilna w kierunku Połocka, oznaczanej na mapach jako „Trakt Stefana Batorego” i leżących przy niej miejscowościach.
4. 20 kwietnia: **Przełomy Teterowa. Fenomen polskiego Żytomierza** – opowieść Żytomierzu, jednym z najważniejszych ośrodków polskiego życia kulturalnego i religijnego na Ukrainie, mieście rodzinnym Tadeusza Borowskiego, Jarosława Dąbrowskiego, Franciszka Niepokólczyckiego, Mieczysława Pawlikowskiego i Światosława Richtera, rządzonym w carskiej Rosji przez polskiego burmistrza. Podczas spotkania zaprezentowany został 66 numer kwartalnika „Karta”, zawierający specjalną wkładkę poświęconą polskim śladom na Wołyniu, Kijowszczyźnie i Podolu.
5. 18 maja: **Wszystko co nasze... Lwowskie początki skautingu i harcerstwa** – 22 maja 1911 rozkazem dziennym, podpisanym przez Andrzeja Małkowskiego i wydanym we Lwowie, powołano cztery pierwsze drużyny skautowe na ziemiach polskich. Przypadające w tym roku stulecie tego wydarzenia, towarzyszące mu zloty harcerskie i uroczystości rocznicowe były okazją do przypomnienia roli Lwowa i lwowskich instruktorów w dziejach ruchu skautowego i harcerskiego.
6. 15 czerwca: **Nie tylko Beż... Zapomniana Sokalszczyzna** – opowieść o Sokalszczyźnie, której znaczna część do 1951 roku znajdowała się w granicach Polski: Sokalu słynącym cudownym wizerunkiem Matki Boskiej, miasteczku Beż popularnym dzięki znanej piosence, Krystynopolu i Tartakowie Potockich, Warężu i innych miejscowościach dawnego powiatu sokalskiego. Podczas spotkania przedstawiono także historię Akcji HT, w wyniku której Rzeczpospolita ostatecznie utraciła resztę Sokalszczyzny a jej mieszkańców przesiedlono przymusowo w Bieszczady.
7. 20 lipca: **Między Abelami a Żydaczowem. Kresowe abecadło** - 50. - „jubileuszowe” – spotkanie cyklu było okazją do telegraficznego przedstawienia dziedzictwa Kresów, refleksji nad stanem wiedzy o Kresach, obecności Kresów w powszechnej świadomości Polaków i narodowym systemie edukacji, wskazania „białych plam” na mapie zbiorowej pamięci o Kresach i wyzwania jakie stoją przed instytucjami upowszechniającymi wiedzę o Kresach.
8. 17 sierpnia: **Różańcowa Madonna i rabini z nad Seretu. Opowieść o Czortkowie** - W kościele Św. Jacka w Warszawie znajduje się jeden z najcenniejszych kresowych wizerunków Matki Bożej – obraz Matki Boskiej Różańcowej z Czortkowa.

Burzliwe dzieje tego podolskiego miasteczka w XX wieku i postaci z nim związane, „powstanie czortkowskie” i męczeńska śmierć Dominikanów zamordowanych przez NKWD, poczet słynnych czortkowskich rabinów i cadyków to niektóre wątki przedstawione podczas tego spotkania.

9. 21 września: **Miasto przy torze. Kolej i wojsko w dziejach Baranowicz** – opowieść największym mieście Nowogródzczyzny, dwukrotnie większym od Nowogródka, założonym dopiero w 1871 roku, nazywanym „polskim Chicago na Wschodzie”. Prezentacja poświęcona Baranowiczom, miastu rodzinnemu Mai Berezowskiej i Lidii Korsakówny, które swój rozwój i pozycję zawdzięczało kolei i wojsku - w przededniu wybuchu I wojny światowej tu stacjonowało Naczelne Dowództwo armii carskiej z wielkim księciem Mikołajem Mikołajewiczem. W trakcie spotkania przypomniano także rewolty kolejarskie, wyścig samochodowy na trasie Petersburg – Moskwa, bitwę pod Baranowiczami oraz najnowocześniejszą radiostację Polskiego Radia uruchomioną w 1938 roku.
10. 19 października: **Jarmark nad Pińą. O polskim, żydowskim i białoruskim Pińsku** – opowieść o mieście rodzinnym Ryszarda Kapuścińskiego i Andrzeja Kondratiuka, w którym dzieciństwo spędzili m. in. premier Izraela Golda Meir i pierwszy prezydent Izraela Chaim Weizmann. Przypomniano także sylwetki klasyka literatury białoruskiej Jakuba Kołosa i twórcy Muzeum Krajoznawczego Dymitra Georgijewskiego, słynny jarmark na łodziach i port, w którym cumowało ponad 100 jednostek Floty Pińskiej. W spotkaniu liczny i czynny udział wzięli pochodzący z Pińska Warszawiacy.
11. 16 listopada: **Za lwowską rogatką. W Brzuchowicach, Dublinach i Kulikowie** – Opowieść o lwowskich przedmieściach: Lewandówce, Kleparowie, Hołosku i Zamarstynowie oraz miejscowościach położonych na północ od Lwowa: Brzuchowicach - ulubionym lotnisku mieszkańców Lwowa, miejscu najsłynniejszego morderstwa II Rzeczypospolitej popełnionego przez Ritę Gorgonową, Dublinach gdzie mieściła się Akademia Dublańska i Kulikowie słynącym z legendarnego „chliba Kulikowskiiego”.
12. 21 grudnia: **A było to wczas rano... Z myśliwymi na Kresach** – Spotkanie poświęcone tradycjom myśliwskim i łowieckim przygodom na Kresach: łowy na grubego zwierza w magnackich posiadłościach na Kresach, jubileuszowe polowanie *par force* w Antoninach i strzelanie w dobrach państwa Skole, polowania na kaczki, głuszce i łosie na Polesiu, polowania na niedźwiedzie w Karpatach Wschodnich, łowieckie facecje, anegdoty i zwyczaje.

II. Cykl „Kino kresowe”

Od lipca 2008 roku w ramach cyklu „Kino kresowe” organizowane są w DSH projekcje filmów archiwalnych, fabularnych i dokumentalnych poświęconych dziedzictwu Kresów. Pokazom towarzyszą komentarze dotyczące prezentowanych zdarzeń i miejsc, bohaterów i ich losów, sylwetek reżyserów a także spotkania i dyskusje z twórcami filmów. W ramach cyklicznych, comiesięcznych pokazów w 2011 roku zostało pokazanych 13 filmów. 13 lutego, w ramach weekendu „Świat Kresów” towarzyszącego promocji albumu *Świat Kresów*, wyświetlono 5 wybranych filmów z cyklu „Kino kresowe”. Z tej okazji przygotowano także oryginalny, godzinny montaż filmowy pt. „Świat Kresów”, składający się z fragmentów filmów prezentowanych w DSH w latach 2008-2011. Ponadto, podczas pokazów zamkniętych w DSH i LO im. Czackiego wyświetlono 5 innych filmów związanych z tematyką kresową. Łącznie, w 2011 roku zorganizowano 15 spotkań, podczas których wyświetlono 21 filmów.

1. **4 stycznia: *Moje Wilno***, (1994), reż. Alina Czerniakowska – reportaż dokumentalny o Wilnie przypominający dziedzictwo kulturowe miasta i jego związki z historią Rzeczypospolitej. Po projekcji odbyło się spotkanie z autorką filmu, dokumentalistką Aliną Czerniakowską, podczas którego prezentowane były najnowsze publikacje dotyczące Wilna, m. in. tomy kwartalnika „Znad Wilii” i wydany w kolekcji „Miejsca święte” przewodnik „Wilno” zawierający historię i opis najważniejszych miejsc kultu religijnego Wilna.
2. **4 lutego: *Dusza kresowa***, cz.I, (2004), reż. Ewa Straburzyńska – pokaz pierwszej części telenoweli dokumentalnej, której bohaterami są wypędzeni z Kresów mieszkańcy śląskich miasteczek i wsi. Pełen ciepła i humoru film ukazujący kresowian podczas codziennych zajęć, spotkań rodzinnych i w gronie znajomych, gdy wspominają miejsca swego pochodzenia, opowiadają o wrastaniu w nowe środowisko, kultuwują kresowe tradycje, poszukują śladów swoich przodków.
3. **12 lutego: *Świat Kresów*** (montaż filmowy), (2011), opr. Agnieszka Tomasińska – montaż fragmentów filmów archiwalnych, fabularnych i dokumentalnych odpowiadający układem dziewięciu rozdziałom albumu *Świat Kresów*
4. **13 lutego: *Wybór filmów z cyklu „Kino kresowe” w ramach weekendu „Świat Kresów” – Śladami starej kroniki***, (1998), reż. Joanna Wierzbicka – filmowa podróż po Litwie i Ukrainie śladem przedwojennych filmowców z PAT, autorów filmu „Piękno naszych ziem wschodnich”, wyświetlanego w kinach w 1939 roku. Współczesne sekwencje mieszają się z kadrami nakręconymi przed wojną; *Ojczyzna myśli mojej*, (2008), reż. Jurij Goriulow – film białoruskiego reżysera o historii dworu w Woronczy na Nowogródzczyźnie i dramatycznych losach jego mieszkańców; *Polesia czar*, (2000), reż. Adam W. Kulik – film o niezwykłym fotografie Polesia, Józefie Szymańczyku z Kosowa Poleskiego; *Bełz. Rok 1951*, (2001), reż. Mirosław Jasiński – film o przebiegu Akcji H-T, największej po 1945 roku korekty granicznej, w wyniku której w 1951 roku przekazano do ZSRR część Sokalszczyzny wraz z miastem Bełz, (480 kilometrów kwadratowych) w zamian za Ustrzyki Dolne z przyległymi wsiami; *Podróż do Lwowa w lata 30.*, (2000), reż. Jerzy Janicki – unikalne, amatorskie filmy nakręcone w latach 30. przez Tadeusza Matuszkiewicza, ojca znanego kompozytora Jerzego „Dudusia” Matuszkiewicza opatrzone komentarzami i wspomnieniami Jerzego Janickiego, Jerzego Matuszkiewicza i Andrzeja Ziemińskiego.
5. **23 marca: *Dusza kresowa***, cz. II, (2004), reż. Ewa Straburzyńska – pokaz drugiej części telenoweli dokumentalnej Ewy Straburzyńskiej z wrocławskiego ośrodka TVP, której bohaterami są wypędzeni z Kresów mieszkańcy śląskich miasteczek i wsi.
6. **13 kwietnia: *Ja Hucul – Opowieść z Karpat Wschodnich***, (2004), reż. Danuta Buchczyk, Jerzy Kołodziejczyk – pokaz filmu dokumentalnego o Huculach z Czarnohory towarzyszący organizowanemu od marca do października 2011 roku w kilkunastu miejscowościach w Polsce i na Ukrainie Międzynarodowemu Festiwalowi Huculskiemu „Słowiańska Atlantyda”.

7. **11 maja:** *Zapomniana rozgłośnia*, (2009), reż. Józef Wierzba; *Serce zostawił Wilnu* (2006), reż. Józef Wierzba – film o jednej z najlepszych rozgłośni Polskiego Radia w okresie międzywojennym, w której narodził się teatr Polskiego Radia i z którą współpracowali m.in. Beynar (Jasienica), Bujnicki, Gałczyński, Hulewicz, Łopalewski, Miłosz, Ordonówna, Osterwa. W wigilię 75 rocznicy pochówku serca Józefa Piłsudskiego na Rosie pokazany został także film dokumentalny poświęcony związkom Józefa Piłsudskiego z Wilnem. Po projekcji odbyło się spotkanie z udziałem reżysera, Józefa Wierzby, dziennikarza związanego z białostockim ośrodkiem TVP, autora wielu filmów i programów poświęconych Polakom na Kresach.
8. **8 czerwca:** *Alfred Schreyer z Drohobycza*, (2010), reż. Marcin Giżycki – pokaz filmu o Alfredzie Schreyerze, muzyku, jednym z ostatnich uczniów Brunona Schulza i ostatniego drohobyckiego Żyda, który urodził się i mieszka w tym mieście, cudem ocalałego z holocaustu, osadzony w realiach przedwojennego, wojennego i współczesnego Drohobycza. Po projekcji odbyło się spotkanie i dyskusja z udziałem reżysera Marcina Giżyckiego oraz współautorki scenariusza Małgorzaty Sady.
9. **13 lipca:** *Kryptonim Pożoga*, (1998), reż. Wincenty Ronisz – film wybitnego dokumentalisty poświęcony historii Wołynia w latach II wojny światowej. Dokument przedstawia panoramę dziejów Wołynia do 1939 roku, charakteryzuje pierwsze lata okupacji, w dramatycznych relacjach świadków przypomina zagładę polskich wsi i miasteczek na Wołyniu w 1943 roku oraz zbrodni dokonywanych przez ukraińskich nacjonalistów, prezentuje dzieje polskiej samoobrony na Wołyniu, formowanie oddziałów 27 Wołyńskiej Dywizji AK oraz walki toczone przez tę jednostkę z Niemcami w latach 1944 - 1945.
10. **12 sierpnia:** *Fidei Testis. Świadek wiary*, (2009), reż. Jurij Goruliow - 21 lipca 2011 r. zmarł w Pińsku w wieku 96 lat kardynał Kazimierz Świątek, Sybirak, skazany przez NKWD na karę śmierci, więzień łagrów i gułagów, arcybiskup metropolita mińsko-mohylewski, przewodniczący Konferencji Episkopatu Białorusi, administrator apostolski diecezji pińskiej, legendarny duszpasterz białoruskiego kościoła katolickiego. Niezwykłą postacią kardynała i burzliwe dzieje jego życia przedstawione zostały w filmie białoruskiego operatora i reżysera Jurija Goruliowa. Po projekcji odbyło się spotkanie i dyskusja z udziałem twórcy filmu Jurija Goruliowa.
11. **7 września:** *Msza za miasto Grodno*, (1995), reż. Zbigniew Kowalewski, *Liczył się tylko honor*, (2009), reż. Eugeniusz Szpakowski – projekcja dedykowana nieobecny w powszechnej pamięci Polaków obrońcom Grodna z 1939 roku, których symbolem stał się Tadeusz Jasiński, przywiązany w charakterze żywej tarczy do wieżyczki nacierającego sowieckiego czołgu. Trzydniowa obrona miasta okupiona została śmiercią co najmniej pół tysiąca osób, masowymi represjami a w końcu wywózkami. Relacje świadków tamtych wydarzeń skonfrontowane zostały z propagandowymi filmami sowieckimi dokumentującymi wkroczenie Armii Czerwonej na Ziemię Wschodnie II Rzeczypospolitej.
12. **12 października:** *Łupaszko*, (2000), reż. Mariusz Pietrowski – film dokumentalny poświęcony urodzonemu w Stryju majorowi Zygmuntowi Szendzielarzowi, uczestnikowi kampanii wrześniowej, organizatorowi partyzantki na Wileńszczyźnie i dowódcy 5 Wileńskiej Brygady AK. Jeden z najdzielniejszych „żołnierzy wyklętych” stracony w 1951 roku, przez lata przedstawiany jako „krwawy herszt wileńskich bandytów”, dopiero w 2008 roku doczekał się uroczystego, symbolicznego pogrzebu na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach. Postać majora Szendzielarza i 5 Brygadę AK wspominają w filmie ostatni żyjący podkomendni „Łupaszki”, przyjaciele i historycy.
13. **14 grudnia:** *Ihrowica – zabili nas w wigilię*, (2010), reż. Anna Szpręglewska -zrealizowany przez zespół magazynu „Wiedza i Życie – Inne Oblicza Historii” film o podolskiej wsi Ihrowica, w której 24 grudnia 1944 ukraińscy nacjonaści zamordowali 80 jej mieszkańców. Historię tej zbrodni dokumentuje od lat jeden z ocalałych, Jan Białowas. Kamera towarzyszy jego wyprawie na Ukrainę, spotkaniom i rozmowom z Ukraińcami we Lwowie i Ihrowicy. Po projekcji odbyła się dyskusja z udziałem dr Jarosława Gdańskiego, redaktora naczelnego magazynu „Wiedza i Życie – Inne Oblicza Historii”.

Poza projekcjami ogólnodostępnymi organizowane były także pokazy zamknięte przeznaczone dla członków działających w Warszawie środowisk kresowych (vide: Wieczory kresowian) oraz młodzieży licealnej (28 października w LO im. T. Czackiego zorganizowano pokaz filmu ‘Poeta nieznan’ o Zygmuncie Rumlu).

9 grudnia podczas pokazu zamkniętego zaproszonym gościom zaprezentowany został najnowszy (ukończony w listopadzie) film białoruskiego reżysera Jurija Goruliowa poświęcony Zofii Chomętowskiej, wybitnej fotograficzce pochodzącej z Polesia. Pokaz filmu „*Letapis y promnjach swjatta*” był pierwszym pokazem tego filmu w Polsce (obraz istnieje jedynie w wersji białoruskiej)

III. „Wieczory Kresowian”

Istotnym nurtem programu Warszawskiej Inicjatywy Kresowej są spotkania przygotowywane wspólnie z działającymi w Warszawie organizacjami i stowarzyszeniami kresowymi, pasjonatami Kresów oraz naukowcami prowadzącymi badania na Kresach. Pozwalają one przedstawiać wybrane elementy dziedzictwa Kresów z udziałem świadków historii urodzonych na Ziemiach Wschodnich II RP oraz osób dokumentujących ich stan obecny. W 2011 roku odbyły się 2 takie spotkania:

1. **11 stycznia:** *Pamięć o przedsowieckim Kijowie* – prezentacja projektu badawczego, którego celem jest stworzenie interaktywnej mapy polskich miejsc pamięci w stolicy Ukrainy - Kijowie. Ukraińskie historyczki Ołena Betlij i Kataryna Dysa oraz filolożka Anna Łazarz przedstawiły założenia projektu, wyniki badań i pierwsze efekty prac realizowanych w Kijowie w ramach programu Geschichtswerkstatt Europa Fundacji „Pamięć, odpowiedzialność, przyszłość”. Spotkanie było okazją do przypomnienia znaczącego udziału Polaków w życiu miasta Kijowa przed I wojną światową.
2. **7 kwietnia:** *Szlakiem Wielkiej Niedźwiedzicy. Opowieść o Sergiuszu Piaseckim* – spotkanie zorganizowane z okazji 110 rocznicy urodzin Sergiusza Piaseckiego – wywiadowcy, przemytnika, więźnia, pisarza, żołnierza AK, bezkompromisowego przeciwnika komunizmu i sowieckiej Rosji. O Sergiuszu Piaseckim, szlakach bohaterów najgłośniejszej powieści Piaseckiego i przemysłowych ścieżkach dawnego polsko-sowieckiego pogranicza w rejonie Rakowa i Wołny opowiadał prof. Jarosław Komorowski z Instytutu Sztuki PAN i Akademii Teatralnej ilustrując prezentację dokumentacją fotograficzną wykonaną na Białorusi. Gościem specjalnym wieczoru był pochodzący z Rakowa Jazep Januszkiewicz, białoruski pisarz, lite-

raturonawca historyk i tłumacz książek Sergiusza Piaseckiego, który doprowadził do wydania *Kochanka Wielkiej Niedźwiedzicy* na Białorusi.

Równolegle ze spotkaniami otwartymi, adresowanymi do szerokiej publiczności organizowane były spotkania środowiskowe adresowane do członków i sympatyków działających w Warszawie stowarzyszeń i organizacji kresowych. W 2011 roku w siedzibie DSH odbyły się 4 trzy takie spotkania:

1. **21 maja** – spotkanie członków Towarzystwa Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej, podczas którego wyświetlone zostały filmy *Prorok z Wilna*, (2007, 20 min.) reż. Grzegorz Górny - film poświęcony prof. Marianowi Zdziechowskiemu, filozofowi, pisarzowi i publicyście, rektorowi Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie oraz *Ponary*, (2003, 31 min.) reż. Grzegorz Górny – film poświęcony jednej z największych zbrodni na Kresach.
2. **30 maja** – spotkanie Towarzystwa Miłośników Wołynia i Polesia, podczas którego wyświetlony został film *Śladami starej kroniki*, reż. Joanna Wierzbicka.
3. **28 października** – spotkanie dla członków Koła Krzemieńczan i uczniów LO im. Czackiego w ramach obchodzonego co roku w październiku dnia pamięci o Krzemieńcu i Liceum Krzemienieckim
4. **29 grudnia** – spotkanie świąteczne Towarzystwa Miłośników Wołynia i Polesia, podczas którego Tomasz Kuba Kozłowski przedstawił prezentację *Między Chanuką, pasterką a Jordanem. Święta na Kresach* poświęconą wielokulturowym tradycjom i obrzędowi świątecznym na Kresach.

IV. Promocja albumu *Świat kresów* i dorobku WIK w kraju

Ważną formą upowszechniania wiedzy o Kresach jest promocja wydawnictw poświęconych historii i dziedzictwu Kresów oraz organizacja spotkań z ich autorami. Na początku 2011 roku w serii „Kolekcje XX wieku” ukazał się album *Świat Kresów*. W dziesięciu rozdziałach albumu: *Od Inflant po Podole; Tygiel narodów, religii i kultur; Wieś; Dwór, pałac, zamek; Miasteczko; Źródło i lotnisko; Miasto; Szkoła i wychowanie; Wojsko; Okruchy Kresów. Od kresowych korzeni do kolekcji „kresowianów”* zawarte zostały reprodukcje blisko 800 obiektów z kolekcji Tomasza Kuby Kozłowskiego (zdjęć, pocztówek, wydawnictw, druków ulotnych i reklamowych, dokumentów, archiwaliów, map, antyków, przedmiotów codziennego użytku, pamiątek osobistych, odznak, medali).

Wydanie przez DSH i Ośrodek KARTA albumu *Świat Kresów* spowodowało, że jednym z najważniejszych nurtów działalności Warszawskiej Inicjatywy Kresowej w pierwszym półroczu były działania związane z jego promocją. Do najważniejszych należały: organizacja weekendu „Świat Kresów” towarzyszącego publicznej prezentacji i promocji albumu w Domu Spotkań z Historią (luty 2011); organizacja cyklu spotkań autorskich w wybranych ośrodkach w kraju (luty – grudzień), w tym zwłaszcza 6-dniowy objazd po Dolnym Śląsku towarzyszący X Legnickim Dniom Kultury Kresowej; promocja albumu w mediach, publikacjach, na portalach internetowych (luty – grudzień); promocja albumu podczas różnorodnych spotkań i imprez. Kalendarium najważniejszych wydarzeń promujących album *Świat Kresów* oraz dorobek WIK w zakresie upowszechniania wiedzy o dziedzictwie Kresów:

1. 12–13 luty: **weekend „Świat Kresów” w DSH** – dwudniowy cykl wydarzeń towarzyszących prezentacji albumu na który złożyły się: konkurs wiedzy o Kresach z nagrodami, montaż filmowy *Świat Kresów*, aukcja pamiątek z Kresów ze zbiorów Tomasza Kuby Kozłowskiego. W dyskusji panelowej „Jaki obraz Kresów?” udział wzięli: prof. Tadeusz Epsztein – Instytut Historii PAN, Zbigniew Gluza – prezes Ośrodka KARTA, Danuta Jackiewicz – kurator Zbiorów Ikonograficznych i Fotograficznych Muzeum Narodowego, red. Maciej Rosalak – „Rzeczpospolita” oraz autorzy albumu Tomasz Kuba Kozłowski i Danuta Błahut-Biegańska.
2. 3 marca: promocja w **Poznaniu** połączona z prezentacją *Świętojerską, Mickiewicza, Giedymina – kaziukowy spacer po Wilnie*, Dom Polonii, Stary Rynek 51, Poznań; promocja i sprzedaż albumu odbyły się w ramach dorocznego jarmarku „Kaziuk Wileński” organizowanego przez Towarzystwo Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej na rynku w Poznaniu.
3. 3 kwietnia: promocja w **Gliwicach** połączona z prezentacją *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur ...czyli Unia tu już była!* Muzeum w **Gliwicach**, Willa Oscara Caro, ul. Dolnych Wałów 8a, Gliwice.
4. 3 kwietnia: promocja w **Bytomiu** połączona z prezentacją *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur ...czyli Unia tu już była!*, Centrum Kresowe, ul. Moniuszki 13, Bytom.
5. 9 kwietnia: promocja w **Jarosławiu** połączona z prezentacją *Śmietanka ze Stryja*, Centrum Kultury i Promocji, kamienica Attavantich, Rynek 5, Jarosław.
6. 10 kwietnia: promocja w **Lubaczowie** połączona z prezentacją *Świat Kresów*, Muzeum Kresów w Lubaczowie, ul. Sobieskiego 4, Lubaczów.
7. 29 maja: prezentacja w **Krakowie** *Czerwony płaszcz, za pasem broń ... Hucula portret wymyślony* zorganizowana w ramach Międzynarodowego Festiwalu Huculskiego „Słowiańska Atlantyda” przez Muzeum Narodowe w Krakowie, Gmach Główny MNK, Al. 3 Maja 1, połączona z promocją albumu
8. 4 czerwca: zorganizowanie stoiska z albumem w **Krośniewicach** podczas X Ogólnopolskiego Święta Kolekcjonerów Muzeum w Krośniewicach, Plac Wolności 1, Krośniewice.
9. 16 czerwca: promocja w **Sandomierzu** połączona z prezentacją *Wołyńskie Perły - Od Ostroga do Starokonstantynowa*, Muzeum Okręgowe w Sandomierzu, ul. Zamkowa 12, Sandomierz.
10. 18 czerwca: promocja w **Krasiczynie** połączona z prezentacją *Łyk Naftusi. Opowieść o kresowych źródłach w Niemirowie, Lubieniu, Morszynie i Truskawcu*, Zespół Zamkowo-Parkowy Krasiczyn, spotkanie zorganizowane przez Fundację Dziedzictwo im. Chone Shmeruka i DSH w ramach Wielokulturowego Festiwalu Galicja.

11. 19 czerwca: promocja w **Przemysłu** połączona z prezentacją *Śmietanka ze Stryja*, Księgarnia Libera, Przemysł, Rynek 26, spotkanie zorganizowane przez Fundację Dziedzictwo im. Chone Shmeruka i DSH w ramach Wielokulturowego Festiwalu Galicja.
12. 30 czerwca: promocja w **Krakowie** połączona z prezentacją *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur... czyli Unia tu już była!*, Biblioteka Jagiellońska, ul. Oleandry 3, Spotkanie zorganizowane pod patronatem Wojewody Małopolskiego przez DSH, Bibliotekę Jagiellońską, Fundację Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego i Kolegium Wigierskie jako II spotkanie z cyklu „Stanica kresowa” w ramach programu „Kultura pamięci – tożsamość Małopolski”.
13. 30 sierpnia: promocja w **Jaworze** podczas Jaworskiej Gali Kresowej, Jaworski Ośrodek Kultury, sala teatralna, ul. Rynek 5
14. 1 września: promocja w **Lubinie** podczas Lubińskiej Gali Kresowej połączona z otwarciem wypożyczonej przez DSH wystawy plenerowej „Świat Kresów. Ze zbiorów Tomasza Kuby Kozłowskiego” przed Centrum Kultury Muza w Lubinie, ul. Armii Krajowej 1, wystawa zorganizowana we współpracy z Ośrodkiem Kultury Wzgórze Zamkowe w Lubinie.
15. 2 września: promocja w **Legnicy** podczas Legnickiej Gali Kresowej z udziałem prezydenta miasta Lubina, aula w I Liceum Ogólnokształcącym im. T. Kościuszki.
16. 3 września: promocja w **Lubinie** połączona z prezentacją *Polesia czar. Włóczęga po ostępach Słowiańszczyzny*, Centrum Kultury Muza w Lubinie, ul. Armii Krajowej 1.
17. 4 września: prezentacja w **Prochowicach**, *Łyk Naftusi. Opowieść o kresowych zdrojach w Niemirowie, Lubieniu, Morszynie i Truskawcu*, Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Prochowicach, Rynek 5, połączona z promocją albumu
18. 4 września: promocja w **Legnicy** połączona z prezentacją *Kresowi Wokulscy. Od Baczewskiego i Ruckera do Stollego i Elektritu*, Restauracja „Parnasik”, Legnica, ul. Skarbka 9.
19. 5 września: promocja w **Bolesławcu** połączona z prezentacją *Wileńscy zagończeni, jazda tatarska i ulani jazłowieccy. Kawaleria na Kresach 1919 – 1939*, Ratusz, Bolesławiec, Rynek 41, zorganizowana we współpracy z księgarnią Agora
20. 6 września: promocja w **Żarach** połączona z prezentacją *Z biegiem Dniestru. Kajakiem przez Ziemię Czerwieńską, Pokucie i Podole*, Dom Kultury Kresowej „Biały Orzeł”, Żary, ul. Bohaterów Getta 22, zorganizowana we współpracy z Kresowym Towarzystwem Turystyczno – Krajoznawczym im. Orłat Lwowskich.
21. 9 września: prezentacja w **Jarosławiu** *Z biegiem Dniestru. Kajakiem przez Ziemię Czerwieńską, Pokucie i Podole* zorganizowana w ramach III Międzynarodowego Festiwalu Kultury Kresowej, Centrum Kultury i Promocji, kamienica Attavantich, Rynek 5, połączona z promocją albumu.
22. 5 listopada: promocja w **Bieczu** połączona z prezentacją *Wszystko co nasze... Lwowskie początki skautingu i harcerstwa* oraz otwarciem wystawy *Wszystko co nasze, Ojczyźnie oddamy! Skauting i harcerstwo polskie w latach 1911 – 1921 ze zbiorów Tomasza Kuby Kozłowskiego*, Muzeum Ziemi Bieckiej.
23. 1 grudnia: prezentacja w **Bytomiu** *Z biegiem Dniestru. Kajakiem przez Ziemię Czerwieńską, Pokucie i Podole*, Młodzieżowy Dom Kultury, ul. Powstańców Warszawskich 12, zorganizowana we współpracy z Towarzystwem Miłośników Lwowa i Kresów Południowo Wschodnich - oddział w Bytomiu, połączona z promocją albumu.
24. 11 grudnia: promocja w **Gdańsku** połączona z prezentacjami *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur ...czyli Unia tu już była!* oraz *Polesia czar. Włóczęga po ostępach Słowiańszczyzny* w ramach „Kresowej niedzieli” zorganizowanej przez DSH i Muzeum Etnograficzne w Oliwie (oddział Muzeum Narodowego w Gdańsku), ul. Cystersów 19.

IV. Promocje wydawnictw

Ważną formą upowszechniania wiedzy o Kresach jest promocja wydawnictw poświęconych historii i dziedzictwu Kresów oraz organizacja spotkań z ich autorami. W 2011 roku zorganizowane zostały 3 takie spotkania.

1. **10 sierpnia, Wołyń 1943, promocja albumu płytowego Polskiego Radia.** Promocja czteropłytowego albumu poświęconego tragedii polskiej ludności Wołynia w latach 1943 - 1944. Na płytach znalazły się reportaże radiowe i rozmowy z ocalałymi świadkami nagrane przez dziennikarzy Polskiego Radia: Annę Lisiecką, Irenę Piłatowską, Iwonę Smolkę i Antoniego Szybisa; fragmenty powieści Włodzimierza Odojewskiego *Roksana* i słuchowisko Teatru PR *Anioły* na motywach opowiadań z tomu *Nienawiść* Stanisława Srokowskiego; wywiady z autorami, którzy jako chłopcy byli świadkami zbrodni dokonywanych przez ukraińskich nacjonalistów. W wieczorze zorganizowanym we współpracy z Polskim Radiem udział wzięli żyjący świadkowie wydarzeń, autorzy albumu – dziennikarze Polskiego Radia, Ewa Siemaszko – autorka posłowania do zamieszczonych w albumie materiałów.
2. **19 listopada, Noc morderców. Promocja książki Dietera Schenka i spotkanie z autorem.** Wydarzeniem Dni Lwowa i Kresów Południowo Wschodnich była promocja najnowszej książki niemieckiego kryminologa, historyka i literata Dietera Schenka *Noc morderców. Kaźń polskich profesorów we Lwowie i Holokaust w Galicji Wschodniej* zorganizowana we współpracy z Wydawnictwem Wysoki Zamek z Krakowa. Dieter Schenk, były wysoki funkcjonariusz Federalnej Policji Kryminalnej Niemiec od blisko 20 lat zajmuje się zbrodniami hitlerowskimi ujawniając m. in. zaniechania w ściganiu zbrodniarzy wojennych po II wojnie światowej. Spotkanie z udziałem przybyłego z Niemiec Dietera Schenka wzbudziło żywą dyskusję i trwało blisko 3 godziny.
3. **23 listopada, Ulice, uliczki, zaułki, pasáže i place Lwowa. Promocja książki Witolda Szolgini.** Okazją do przypomnienia klimatu lwowskich ulic było wydanie przez krakowskie Wydawnictwo Wysoki Zamek drugiego tomu gawęd Witolda Szolgini z cyklu „Tamten Lwów?”. Podczas wieczoru promującego książkę „Tamten Lwów. Ulice i place” przypomniano lwowskie ulice w prozie, poezji i piosence a także gawędy radiowe Witolda Szolgini emitowane na antenie Polskiego Radia. Filmoteka DSH przygotowała z tej okazji specjalny montaż fragmentów filmów fabularnych i dokumentalnych przypominający świat lwowskich ulic. Spotkanie odbyło się w ramach Dni Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich.

V. Współpraca WIK z Uniwersytetami Trzeciego Wieku i stołecznymi instytucjami kultury

Rosnące zainteresowanie dziedzictwem Kresów oraz spotkaniami organizowanymi w DSH skutkowało inicjatywami kresowymi w innych miejscach i instytucjach na terenie Warszawy oraz poza stolicą.

Spotkania te organizowane były przede wszystkim w ramach współpracy z warszawskimi uniwersytetami trzeciego wieku oraz stołecznymi instytucjami kultury. Kontynuowana była – rozpoczęta w 2010 roku – stała współpraca z Uniwersytetem Trzeciego Wieku Fundacji Shalom oraz kilkom innymi stołecznymi uniwersytetami trzeciego wieku. W czerwcu 2011 uruchomiony został nowy, stały cykl spotkań „Kresy i bezkresy...” organizowany wspólnie przez DSH i Restaurację Kresowiak. W jego ramach przedstawiane są powtórkowe prezentacje przygotowane na potrzeby cyklu „Opowieści z Kresów”. Łącznie, w 2011 roku w Warszawie (poza siedzibą DSH) zorganizowane zostały 23 spotkania (przede wszystkim prezentacje multimedialne) poświęcone Kresom i ich bogatemu, wielokulturowemu dziedzictwu. Oto ich wykaz:

4. 13 stycznia: Uniwersytet Trzeciego Wieku Fundacji Shalom, Miasto w cieniu wieszcza. Nowogródek znany i nieznan.
5. 17 lutego: Uniwersytet Trzeciego Wieku Fundacji Shalom, Kosowska kuchnia jarska. Wśród jaroszy, golasów, elsów, chasydów i Huculów.
6. 17 marca: Uniwersytet Trzeciego Wieku Fundacji Shalom, Borysławska ziemia obiecana.
7. 17 marca: Ursynoteka, Czytelnia Naukowa XIV na Ursynowie, Miasto w cieniu wieszcza. Nowogródek znany i nieznan.
8. 18 marca: Dom Kultury Działdowska, Świętojerską, Mickiewicza, Giedymina – kaziukowy spacer po Wilnie.
9. 13 kwietnia: Pierwszy Żoliborski Uniwersytet Trzeciego Wieku, Świętojerską, Mickiewicza, Giedymina – kaziukowy spacer po Wilnie.
10. 14 kwietnia: Uniwersytet Trzeciego Wieku Fundacji Shalom, Kresowi Wokulscy. Od Baczewskiego i Ruckera do Stollego i Elektritu.
11. 13 czerwca: Hotel Hetman, spotkanie z członkami i sympatykami Towarzystwa Polsko-Niemieckiego z Pforzheim poświęcone wielokulturowemu dziedzictwu Kresów.
12. 30 czerwca: Restauracja Kresowiak, Łyk Naftusi. Morszyńską, Niemirowską i Truskawiecką do kresowych uzdrowisk.
13. 21 lipca: Restauracja Kresowiak, Przez wiry i poroży Dniestru. Kajakiem od Bieszczad do Okopów Świętej Trójcy.
14. 18 sierpnia: Restauracja Kresowiak, Polesia czar. Włóczęga po ostępach Słowiańszczyzny.
15. 3 września: Aula kryształowa SGGW: Wileńscy zagończycy, jazda tatarska i ułani jazłowieccy. Kawaleria na Kresach 1919 – 1939, prezentacja dla uczestników VIII Zjazdu Rodzin Osadników Wojskowych i Cywilnych Kresów Wschodnich
16. 16 września: Dom Kultury Działdowska, Łyk Naftusi. Opowieść o kresowych zdrojach w Niemirowie, Lubieniu, Morszyńcu i Truskawcu.
17. 22 września: Restauracja Kresowiak, Wileńscy zagończycy, jazda tatarska i ułani jazłowieccy. Kawaleria na Kresach 1919 – 1939.
18. 20 października: Restauracja Kresowiak, Gdzie Ikwy srebrne fale... Krzemienieckie imperium oświatowo-wychowawcze.
19. 23 października: Ośrodek Socjoterapeutyczny w Wawrze, Różańcowa Madonna i rabini z nad Seretu. Opowieść o Czortkowie, prezentacja dla uczestniczek zjazdu wychowanek szkół felicyjańskich
20. 13 listopada: Dom Kultury „Zacisze”, Wszystko, co nasze Ojczyźnie oddamy! Lwowskie początki skautingu i harcerstwa, prezentacja zorganizowana w ramach Dni Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich w Warszawie.
21. 17 listopada: Restauracja Kresowiak, Lwoski frygani. Restauracje, knajpy i kawiarnie Lwowa.
22. 22 listopada: Wypożyczalnia dla Dorosłych i Młodzieży nr 80, ul. Redutowa 48, Merkury we Lwowie – o lwowskich targach, sklepach i rzemieślnikach, prezentacja zorganizowana we współpracy z Biblioteką Publiczną w Dzielnicy Wola w ramach Dni Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich w Warszawie.
23. 25 listopada: Instytut Biochemii i Biofizyki PAN, Apel przy tablicy ku czci profesorów lwowskich zamordowanych w 1941 roku, apel zorganizowany przez DSH w ramach Dni Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich w Warszawie.
24. 29 listopada: Uniwersytet Trzeciego Wieku Bielany, Borysławska ziemia obiecana.
25. 15 grudnia: Restauracja Kresowiak, Między Chanuką, pasterką a Jordanem. Święta na Kresach.
26. **20 grudnia:** Uniwersytet Trzeciego Wieku Fundacji Shalom, *Różańcowa Madonna i rabini z nad Seretu. Opowieść o Czortkowie.*

VI. Warsztaty edukacyjne w DSH oraz zajęcia dla młodzieży poza DSH

Tematyka kresowa znajduje się stale w ofercie edukacyjnej DSH adresowanej do uczniów warszawskich gimnazjów i szkół ponadpodstawowych. Więcej – zob. rozdział Edukacja. We wrześniu 2011 roku na prośbę organizatorów X Jubileuszowych Legnickich Dni Kultury Kresowej, w ramach specjalnego wyjazdu na Dolny Śląsk związanego z promocją albumu Świat Kresów, zorganizowany został cykl zajęć poświęconych dziedzictwu Kresów dla młodzieży szkół średnich w Lubinie, Legnicy, Spalanej i Żarach. W sześciu dwugodzinnych zajęciach uczestniczyło łącznie 20 klas gimnazjalnych i licealnych (ponad pół tysiąca uczniów).

1. 3 września: *Od Reja do Makuszyńskiego i Kapuścińskiego. Literackie dziedzictwo Kresów*, Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących, Legnica, ul. Złotoryjska 144, 4 klasy.
2. *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur.... czyli Unia tu już była*, Zespół nr 1 w Lubinie im. Bolesława Krupińskiego, Lubin, ul. Kościuszki 9, 2 klasy.
3. 4 września: *Od Reja do Makuszyńskiego i Kapuścińskiego. Literackie dziedzictwo Kresów*, Gimnazjum w Spalanej, Spalona, ul. Legnicka 52, 2 klasy.
4. 5 września: *Od Reja do Makuszyńskiego i Kapuścińskiego. Literackie dziedzictwo kresów*, I Liceum Ogólnokształcące im. T. Kościuszki, Legnica, Plac Klasztorny 7, 2 klasy.

5. *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur.... czyli Unia tu już była*, Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących, Legnica, ul. Złotoryjska 144, 4 klasy.
6. 6 września: *Kresowy tygiel narodów, religii i kultur.... czyli Unia tu już była*, I Liceum Ogólnokształcące im. Bolesława Prusa, Żary, ul. Podwale 16, 6 klas.

VII. Inne działania w ramach programu WIK

Wśród innych działań podejmowanych w 2011 roku należy wskazać m.in.:

- Stałą współpracę z działającymi w Warszawie organizacjami i środowiskami kresowymi. DSH i program WIK był w 2011 roku m.in. głównym organizatorem listopadowych Dni Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich w Warszawie. We współpracy z kilkunastoma innymi instytucjami i organizacjami przygotowano łącznie 14 rozmaitych wydarzeń – DSH spełniało rolę głównego koordynatora i inicjatora tych działań.
- Stałą współpracę z kilkunastoma portalami internetowymi skutkującą systematycznym promowaniem wydarzeń przygotowywanych w ramach programu WIK na tych portalach.
- Stałą współpracę z cyklicznymi audycjami radiowymi poświęconymi Kresom: radio „Lwowska fala” Radia Katowice i audycje Radia Lwów. W 2011 roku nawiązana została także współpraca z Radiem Wnet.

Do ważniejszych spotkań zewnętrznych, w których w 2011 uczestniczył koordynator WIK należały:

- Dyskusja panelowa Kresy Wschodnie – Lwów poświęcona dziedzictwu i historii miasta Lwowa w XX wieku, zorganizowana przez Klubokawiarnię Republikańską.
- 23 maja: II Muzealne Spotkania z Kresami zorganizowane przez Muzeum Niepodległości, w ramach których koordynator WIK przedstawił autorską prezentację multimedialną Kresowiana w zbiorach prywatnych – potencjał wystawienniczy, popularyzatorski, naukowo-badawczy i edytorski
- 29 września: Konferencja naukowa „Galicyjskie spotkania” zorganizowana przez Instytut Badań Literackich PAN, w ramach której koordynator WIK przedstawił autorską prezentację multimedialną Jakub Orenstein – *Żyd ukrajinofil z Kołomyi i jego działalność wydawnicza*

VII. Wyróżnienia

Dorobek programu Warszawskiej Inicjatywy Kresowej i aktywność w dziedzinie gromadzenia materiałów i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie Kresów docenione zostały w 2011 roku poprzez uhonorowanie następującymi wyróżnieniami:

- 4 czerwca podczas X Ogólnopolskiego Święta Kolekcjonerów organizowanego przez Muzeum w Krośniewicach, koordynator WIK Tomasz Kuba Kozłowski otrzymał Honorową Nagrodę Kolekcjonerów Polskich Jerzego Dunin-Borkowskiego
- 27 listopada Społeczna Fundacja Pamięci Narodu Polskiego przyznała Koordynatorowi WIK Tomaszowi Kubie Kozłowskiemu prestiżowy Order Polonia Mater Nostra Est za szczególne osiągnięcia w służbie narodowi i państwu polskiemu.

SPOTKANIA, SEMINARIA, PANELE, KONFERENCJE, WYDARZENIA SPECJALNE

W 2011 roku zorganizowaliśmy wiele dyskusji, wykładów, spotkań ze świadkami, projekcji multimedialnych i filmowych. Gościliśmy historyków, dokumentalistów, varsavianistów, reżyserów, artystów, urzędników samorządowych oraz przedstawicieli innych środowisk i organizacji podejmujących w swej działalności problematykę związaną z historią XX wieku. Z myślą o młodszym pokoleniu, częściej niż poprzednio, poruszaliśmy tematykę związaną z kulturą popularną. Do współpracy zapraszaliśmy cenionych artystów, naukowców i dziennikarzy, łączących wysokie kompetencje z predyspozycjami popularyzatorskimi.

W omawianym okresie kontynuowaliśmy cykle: *Architektura polityczna* – w którym historyk sztuki **Jarosław Trybuś** podejmował kwestie wpływu polityki na architekturę stolicy; *Spojrzenia na warszawskie getto. Miejsca* – cykl prowadzony przez **dr. hab. Jacka Leociaka** z Instytutu Badań Literackich PAN, współautora książki *Getto warszawskie. Przewodnik po nieistniejącym mieście* oraz *PRL bocznymi drzwiami* – cykl poświęcony różnym aspektom polskiej codzienności lat 1945–1989, którego pomysłodawcą był **prof. Jerzy Kochanowski**. Rozpoczęliśmy także nowe cykle: wspólnie z Collegium Civitas

Od Asasynów do Al-Kaidy. Historia terroryzmu oraz **Fluxus w Warszawie** – cykl poświęcony międzynarodowemu ruchowi artystycznemu w sztuce w XX wieku (muzyce, sztukach wizualnych, poezji) charakteryzujący się specyficznym dystansem do sztuki tradycyjnej.

Przez cały rok organizowaliśmy także cykle spotkań towarzyszących prezentowanym w DSH wystawom: *Amerikanin w Warszawie. Stolica w obiektywie Juliana Bryana 1936-74*, *Budujemy Nowy Dom. Odbudowa Warszawy w latach 1945-1952* oraz Architektoniczna spuścizna socrealizmu w Warszawie i Berlinie. MDM/KMA.

W czerwcu odbyła się trzecia edycja *Święta Wolności Wylącz system*. Zorganizowaliśmy też piknik wielokulturowy *Warszawiacy nie z tej ziemi!* W październiku zorganizowaliśmy kolejną edycję festiwalu retro, w tym roku pod hasłem *Być Vintage!*

Poniżej przedstawiamy wydarzenia zorganizowane przez Dział Animacji DSH w 2011 roku (spotkania edukacyjne, cykle filmowe, wydarzenia związane z Warszawską Inicjatywą Kresową oraz promocje wydawnicze przedstawiamy w odpowiednich rozdziałach sprawozdania):

- 12 stycznia – **Muzyka ze słowami: bardowie Peerelu – Jacek Klejff**. Kolejne spotkanie w cyklu „Muzyka i polityka w Peerelu”. Tematem była twórcza biografia Jacka Klejffa, w której ogniskuje się cały okres późnego Peerelu. Rozmowę z autorem poprowadziła Sylwia Siedlecka. Podczas spotkania pokazaliśmy film dokumentalny o autorskich projektach Jacka Klejffa.
- 13 stycznia – **PRL bocznymi drzwiami. Między bimbrownią a meliną. Alkoholowa szara strefa w PRL**. Samogon potajemnie pędzono na ziemiach polskich już co najmniej w XIX wieku, ale dopiero w czasie II wojny światowej wobec przejęcia przez okupantów monopolu spirytusowego, produkcję „bimbru” uznawano wręcz za czyn patriotyczny. Przekonanie, że bimbrownictwo nie jest przestępstwem, pozostało do końca PRL, choć oficjalnie walczone z plagą pijaństwa. Było to jednak mało skuteczne, za to prowadziło do rozwoju tzw. melin, gdzie alkohol można było kupić o każdej porze. Spotkanie prowadził autor cyklu prof. Jerzy Kochanowski.
- 18 stycznia – **Debata Forum Obywatelskie Piękna Architektura dla Warszawy FOPA – remont zabytkowych bruków Starego Miasta – zagrożenie czy ratunek?** Pod gruzami Starego i Nowego Miasta zachował się autentyczny, przedwojenny bruk. Planowany gruntowny remont staromiejskich bruków będzie pierwszą inwestycją od zakończenia odbudowy Starówki w końcu lat 50. Przedstawiciele miejskich instytucji odpowiadali na pytania warszawianistów związane z planowanymi pracami. Spotkanie prowadził Tomasz Markiewicz.
- 20 stycznia – **Architektura polityczna – Warszawa odbudowana i poprawiona**. Po zniszczeniach wojennych Warszawa szybko zaczęła dźwigać się z gruzów. Plany odbudowy, czy raczej wzniesienia nowej i nowoczesnej stolicy, przygotowywane były już w czasie okupacji, w 1945 roku nadszedł czas ich weryfikacji (również politycznej) i realizacji. Odbudowa stała się okazją do poprawienia błędów przedwojennego miasta, a także do manipulacji historią. Spotkanie poprowadził autor cyklu Jarosław Trybuś.
- 21–23 stycznia – **wernisaż wystawy Polacy z wyboru. Rodziny pochodzenia niemieckiego w Warszawie w XIX i XX wieku**. Gośćmi specjalnymi spotkania byli przedstawiciele rodzin, o których opowiada wystawa i współorganizator – Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej.
- 25 stycznia – **Spojrzenia na warszawskie getto. Miejsca – Przejście, czyli jak i którędy wydostawano się z getta**. Kolejne spotkanie z cyklu prowadzonego przez dr. hab. Jacka Leociaka.
- 28 stycznia – **Tulacze dzieci. Losy polskich dzieci w Indiach**. Jedną z kart historii II wojny światowej są losy polskich dzieci deportowanych na początku wojny w głąb ZSRR, które następnie wraz z armią gen. Andersa opuściły ZSRR. DSH wspiera inicjatywę uhonorowania maharadży Jama Sahiba Digvijaya Sinha jii z Nawanager, który na terenie swojego państwa, w Balachadi, założył osiedle, gdzie mieszkało do końca wojny około tysiąca polskich dzieci. W spotkaniu wzięli udział wychowankowie maharadży zrzeszeni w Kole Polaków w Indiach (inicjatorzy uhonorowania maharadży). Rozmowę o polskich obozach w Indiach poprowadził Krzysztof Iwanek.
- 3 lutego – **PRL bocznymi drzwiami. Prawie prywatna pompa, czyli paliwowe przygody w PRL**. Brytyjski dziennikarz Roger Boyes pisał w latach 80., że aby kupić samochód w jakimś socjalistycznym kraju „trzeba mieć albo cierpliwość franciszkanina, albo kieszeń pełną dolarów, albo instynkt handlarza koni. Czasami trzeba spełnić wszystkie trzy warunki”. Socjalistyczna gospodarka niedoborów z jednej strony utrudniała dostęp do własnego samochodu, z drugiej ułatwiała – dzięki marnotrawstwu, absurdalnym przepisom, słabej kontroli – nieformalne zaopatrzenie w paliwo. W PRL korzystano z tego na tyle często i chętnie, że już w końcu lat 50. żartobliwie proponowano wprowadzenie ruchu lewostronnego, skoro i tak większość kierowców jeździ na „lewej” benzynie.
- 18–20 lutego – **Dni Bryana**. Trzecia odsłona Dni Bryana. Tym razem o roli fotografii wojennej w historii Warszawy oraz cenie, jaką płaci reporter za bycie świadkiem najważniejszych wydarzeń politycznych na świecie opowiedzieli – Krzysztof Jaszczyński (Fundacja „Warszawa 1939.pl”), Piotr Andrews (Agencja Reutersa) oraz Wojciech Jagielski (reporter „Gazety Wyborczej”).
 - 18 lutego – spotkanie **Trofea wojny**. W jakim celu okupanci fotografowali rujnowane przez siebie miasto? Jaką rolę w dokumentowaniu oblężonej Warszawy odegrał Julien Bryan, a jaką niemieccy reporterzy? Czym były dla Niemców zdjęcia z oblężonej Warszawy – narzędziem propagandy, osobistą pamiątką czy może trofeum wojennym? Spotkanie poprowadził **Krzysztof Jaszczyński** z Fundacji „Warszawa 1939.pl”.
 - 19 lutego – spotkanie filmowe **Chciałem by Warszawa była wielka...** na temat legendy prezydenta Stefana Starzyńskiego, który pomógł Julienowi Bryanowi w dokumentowaniu oblężonej Warszawy. Filmy: *Stefan Starzyński*, reż. Edmund Szaniawski; *Gdziekolwiek jesteś panie prezydencie...*, reż. Andrzej Trzos-Rastawiecki; **Powtórka na życzenie widzów**. Wieczór filmowy *Fotograf wojenny (War Photographer)*, reż. Christian Frei. Dokument poświęcony Jamesowi Nachtweyowi, jednemu z najwybitniejszych fotografów wojennych. Dzięki

kamerze umocowanej na aparacie fotograficznym widz patrzy na świat oczami fotoreportera, towarzyszy mu w trakcie zdjęć na terenie byłej Jugosławii, podczas ekshumacji zwłok pomordowanych w Kosowie oraz w Palestynie; *Napalm i dziewczyna. Historia pewnej fotografii* (*The Picture of the Napalm Girl*), reż. Marc Wiese. Dokument opowiadający historię wstrząsającego zdjęcia wietnamskiej dziewczynki uciekającej przed bombą z napalmem. Czarno-białe zdjęcie z 1972 roku 21-letniego Nicka Uta zdobyło nagrodę Pulitzera i World Press Photo.

- 20 lutego – *Być dostatecznie blisko*. Spotkanie z **Piotrem Andrewsem**, fotoreporterem Agencji Reutera, nominowanym w 1996 roku do nagrody Pulitzera za zdjęcie masakry w Sarajewie. Pokaz zdjęć i rozmowa o tym, czym jest fotografia wojenna. Jak blisko trzeba być, aby uchwycić rzeczywistość wojenną w jednym kadrze? **Pokaz filmowy: *Fotograf na wojnie***, reż. Huw Talfryn Walters, 2008, 50'. Wybitni fotoreporterzy odsłaniają kulisy swojej pracy. Ashley Gilbertson znalazł się w ogarniętym wojną w Iraku w wieku 25 lat, Anastasia Taylor-Lind fotografuje konflikt między Turkami i Kurdami. Stanley Green od 10 lat dokumentuje wojnę w Czeczenii. *Świadkowie wojen*, spotkanie z **Wojciechem Jagielskim**, reporterem „Gazety Wyborczej” i **Piotrem Andrewsem**, fotoreporterem Agencji Reutera. Rozmowa o etosie zawodowym korespondenta wojennego, fotoreporterach z Bractwa Pif-Paf i (nie)zapomnianych obrazach wojny w Afryce i Azji. Jaką cenę przychodzi zapłacić reporterowi za to, że historia tworzy się na jego oczach, że jest świadkiem najważniejszych wydarzeń politycznych przełomu wieków na całym świecie?
- 23 lutego – *Z inspiracji „Kartą” – Droga na Wschód: Kazachstan. Zesłania i powroty*. W latach 30. i 40. XX wieku władze sowieckie deportowały do Kazachstanu dziesiątki tysięcy Polaków. Ludzie zmuszeni do życia w ekstremalnych warunkach, dziesiątkowani przez choroby, zimno i głód, mieli jeden cel – przeżyć i wrócić do Polski. Niektórym udało się to po podpisaniu w lipcu 1941 układu Sikorski-Majski, wielu wróciło po wojnie, część została w Kazachstanie. Jaki obowiązek ma wobec ich potomków dzisiejsza Polska? W dyskusji udział wzięli: dr hab. Daniel Boćkowski (Uniwersytet w Białymstoku), Mieczysław Wójcik (Stowarzyszenie Rodzin Osadników Wojskowych i Cywilnych Kresów Wschodnich), Zbigniew Gluza (Ośrodek KARTA). Spotkanie promujące „Kartę” 65 poprzedził pokaz filmu.
- 24 lutego – *Architektura polityczna – Miasto dla ludu – Warszawa socrealizmu*. Dzięki zadekretowanej w 1949 roku doktrynie socrealizmu Warszawa stać się miała wzorcowym miastem socjalistycznym. Wznoszeniu nowej architektury towarzyszyło zacieranie śladów miasta burżuazyjnego i poprawianie historii przy wybiórczej odbudowie zabytków. Mało jest w historii okresów tak bezwzględnych i bezwstydnych wykorzystywania architektury do celów politycznych. Spotkanie poprowadził historyk sztuki Jarosław Trybuś.
- 4 marca – *Krakowskie Przedmieście w obiektywie Zdzisława Marcinkowskiego 1904-1939*. Spotkanie poświęcone wystawie Krakowskie Przedmieście w obiektywie Zdzisława Marcinkowskiego 1904-1939. O autorze i jego fotografiach opowiedziała kuratorka wystawy Małgorzata Sikorska z Archiwum Państwowego m.st. Warszawy.
- 8–9 marca – *Dzień Kobiet z historią...* Dwudniowy cykl imprez: dyskusje, wystawa zdjęć Adama Pańczuka Warszawskie Calendar Girls oraz pokaz filmu *Niezlomne*, reż. Katja von Garnier. W programie:
 - 8 marca – *Kwiatek dla Ewy!* Spotkanie poświęcone faktom i mitom związanym z obchodami Międzynarodowego Dnia Kobiet. Czy 8 marca to święto wymyślone przez komunistów? Jaki jest prawdziwy rodowód święta kobiet? Jak komuniści zmienili charakter tego święta? Jak 8 marca obchodzili w PRL bohaterki wystawy Warszawskie Calendar Girls?
 - 9 marca – *Emancypantki, sufrażystki, feministki, ja wszystkie Was dziewczynki...* Spotkanie poświęcone historii ruchu emancypacyjnego w Polsce i na świecie. Kim były polskie emancypantki? Dlaczego Maria Curie-Skłodowska wyjechała do Paryża, by studiować na Sorbonie? Kiedy na ulicach miast pojawiły się „chłopczyce”? Jaką rolę w przyznaniu kobietom prawa do głosu odegrał Marszałek Józef Piłsudski? Pokaz filmu *Niezlomne* (Iron Jawed Angels), reż. Katja von Garnier, 2004.
- 10 marca – *PRL bocznymi drzwiami. Konflikt pokoleń i narodziny kultury młodzieżowej. Rodzice-dzieci-młodzież w filmie epoki realnego socjalizmu*. Kolejne spotkanie cyklu poświęcone było konfliktowi pokoleń i kulturze młodzieżowej w filmach epoki realnego socjalizmu. Spotkanie prowadziła Grażyna Szelaągowska (Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego).
- 11–13 marca – *Dni Bryana*, vol. 4. Finisaż wystawy zainaugurowała rozmowa ze świadkami historii obłąconej Warszawy i osobami, które podczas prezentowanej w DSH wystawy rozpoznały na zdjęciach swoich bliskich. Ostatnia odsłona Dni Bryana była także okazją do przypomnienia postaci legendarnego dziennikarza Edwarda R. Murrowa i mistrza fotoreportażu Roberta Capy. W programie spotkania z wyjątkowymi gośćmi, pokazy filmów i zdjęć.
 - 11 marca – Spotkanie *Finisaż wystawy Amerykanin w Warszawie*. Stolica w obiektywie Juliana Bryana. Gośćmi wieczoru byli bohaterowie zdjęć Juliana Bryana oraz osoby, które podczas prezentowanej w DSH wystawy rozpoznały na zdjęciach swoich bliskich. To niepowtarzalna okazja do porozmawiania o Bryanie ze świadkami historii i poznania kulisy powstawania ekspozycji. Spotkanie poprowadzili kuratorzy wystawy: Monika Kapa-Cichocka (DSH), Tomasz Stempowski (IPN) oraz Jacek Sawicki (IPN). Podczas spotkania pokazaliśmy także dokument *Proszę, wybac mi Warszawę* (TVN24).
 - 12 marca – *This I believe!* Spotkanie poświęcone legendarnemu amerykańskiemu dziennikarzowi – Edwardowi R. Murrowi oraz działalności „chłopców Murrowa”, zawodowych korespondentów wojennych. Spotkanie prowadził dziennikarz Dariusz Rosiak. Gośćmi byli m.in. dr hab. Maciej Mrozowski oraz dr hab. Urszula Jarecka. Pokazaliśmy film *Good Night and Good Luck*, reż. George Clooney. Nominowany do Oscara dramat ukazujący kulisy medialnej wojny Edwarda R. Murrowa z senatorem Josephem McCarthy’em.
 - 13 marca – Pokaz filmowy *Robert Capa: In Love and War*, reż. Anne Makepeace. Dokument o życiu Roberta Capy (1913–54) jednego z najważniejszych fotografów XX wieku, pionierze i mistrzu fotoreportażu. Pokaz filmowy *Zdjęcie czy symbol* (Looking for an Icon), reż. Hans Pool, Maaik Krijgsman. Niezwykły dokument opowiadający historię kilku fotografii, które siłą swojego przekazu wdarły się w zbiorową świadomość i wpłynęły na bieg wydarzeń. Spotkanie Kadry wojny. Neutralnym okiem? Historia najsłynniejszych fotografii

wojennych i ich twórców m.in. Roberta Capy, Kena Ooesterbroeka, Kevina Cartera, Jamesa Natchweya. Dyskusja o kulisach i zasadach pracy fotoedytora. Jak wybrać najlepsze zdjęcie do publikacji opowiedział fotoedytor „Gazety Wyborczej” Marek Grygiel, kurator CSW-Zamek Ujazdowski. Wśród gości fotoreporterzy m.in. Cezary Sokołowski, Maksymilian Rigamonti, Wojciech Grzędziński. Spotkanie zakończył pokaz filmu Śmierć Kevina Cartera w reż. Dana Kraussa o fotoreporterze z Bractwa Pif-Paf nagrodzonym Pulitzerem za zdjęcie z Sudanu z 1993 roku.

- 15 marca – **Wernisaż wystawy *Śmiechem w dyktaturę***, przedstawiającej rysunki rumuńskiego artysty Michaia Stănescu z lat 1979–89. Gościem spotkania był autor prac, ambasador Rumunii w Polsce oraz przedstawiciele Instytutu Rumuńskiego w Warszawie.
- 24 marca – ***Architektura polityczna – Warszawa ponowoczesności***. Ostatnie spotkanie w ramach cyklu Jarosława Trybusia. Przemiany zapoczątkowane w 1989 roku przyniosły nie tylko nową kapitalistyczną architekturę, ale także stworzyły pole do zmasowanego ataku na pozostałości epoki komunizmu. Procesom tym towarzyszył kłopot z językiem architektonicznym, jakim przemawiać ma III RP. Przez 20 lat wolnej Polski powstał tylko jeden gmach najwyższej państwowej rangi – Pałac Sprawiedliwości przy placu Krasińskich.
- 25 marca – wernisaż wystawy plenerowej ***Cyklisli: sympatycy, pasjonaci, mistrzowie*** poświęconej sportowi rowerowemu od początków jego powstania do roku 1989.
- 28 marca – wernisaż wystawy ***W niemieckim lesie. Zbrojenia – wyzysk – przemoc***. Gośćmi wernisażu byli były więźniarki, Ise Bosch, wnuczka założyciela koncernu, Roberta Boscha, Ulrich Bosch, wnuk założyciela koncernu, dr Rudolf Mach, historyk ze stowarzyszenia „Heimatverein Kleinmachnow”, który odkrył miejsce obozu i rozpoczął badania nad jego historią, Ruud de Koning, który zgromadził unikatową kolekcję archiwalnych zdjęć dotyczącą obozu, syn holenderskiego pracownika przymusowego, Andreas Meitzner, Minister Pełnomocny, Zastępca Ambasadora Republiki Federalnej Niemiec, Cornelia Behm, posłanka Bundestagu, dr Axel Müller, przedstawiciel Urzędu Gminy w Kleinmachnow, Włodzimierz Paszyński, wiceprezydent Warszawy oraz autorki wystawy: Ewa Czerwiakowska, Angela Martin i Hanna Sjöberg.
- 29 marca – ***Spojrzenia na warszawskie getto***. Miejsca. Szpitale w getcie. Kolejne spotkanie w cyklu Jacka Leociaka. W getcie warszawskim funkcjonowały dwa szpitale: Szpital Starozakonnnych na Czystem (przeniesiony z ul. Dworskiej 17 za mury i rozparcelowany w różnych miejscach) oraz Szpital dla dzieci im. Bersohnów i Baumanów na ul. Siennej 60/Śliskiej 51. W okresie wysiedlenia oba szpitale połączyły się w jeden, który istniał aż do ostatecznej likwidacji w czasie powstania, w kwietniu 1943 roku. Opowieść o tych, którzy za murami getta warszawskiego chorowali, cierpieli, umierali, i o tych, którzy nieśli im pomoc – bez względu na okoliczności miejsca i czasu.
- 5 kwietnia – ***Debata Forum Obywatelskie Piękna Architektura dla Warszawy FOPA***. Elegancki pasaż czy zapyziały deptak – szansa dla ulicy Chmielnej. W połowie lat 90. ubiegłego wieku władze miasta zamieniły ulicę Chmielną na odcinku od pasaży Wiecha do ulicy Nowy Świat w deptak. Nie powstrzymało to degradacji tej, jeszcze za czasów PRL głównej ulicy handlowej Śródmieścia. Działacze Fundacji CMP – czy mogą pomóc? proponują przeobrażenie Chmielnej w elegancki pasaż. Podczas debaty Ryszard Mączewski z Fundacji Warszawa 1939 przybliżył dzieje ulicy, a przedstawiciele firm projektowych Pleneria i GammaPrime Studio zaprezentowali pomysły zmian na Chmielnej. Spotkanie poprowadził varsavianista Tomasz Markiewicz.
- 7 kwietnia – ***Szlakiem Wielkiej Niedźwiedzicy. Opowieść o Sergiuszu Piaseckim***. 110. rocznica urodzin stała się okazją do przypomnienia niezwyklej biografii Sergiusza Piaseckiego – wywiadowcy, przemysłowca, więźnia, pisarza, żołnierza AK, bezkompromisowego przeciwnika komunizmu i sowieckiej Rosji. Szlakiem bohaterów najgłośniejszej powieści Piaseckiego, przemysłowymi ścieżkami dawnego polsko-sowieckiego pogranicza w rejonie Rakowa i Wołpy poprowadził nas prof. Jarosław Komorowski z Instytutu Sztuki PAN i Akademii Teatralnej.
- 16 i 17 kwietnia – ***Spacery śladami Spojrzeń na warszawskie getto***. Zaprosiliśmy na spacer ulicami opisanymi w najnowszej książce Jacka Leociaka *Spojrzenia na warszawskie getto*. Uczestnicy odkryli na Muranowie ślady dawnego getta warszawskiego i miejsca pamięci. Poznali historię opisaną w albumie ulic: Krochmalnej, Leszno, Karmelickiej, Nowolipie, Miłej i Stawki od XIX wieku do czasów drugiej wojny światowej i opowieści ich mieszkańców.
- 16–17 kwietnia – Spotkania towarzyszące wystawie ***W niemieckim lesie. Zbrojenia – wyzysk – przemoc***. Cykl sobotnich projekcji filmowych i spotkań poświęcony był problemowi współczesnego niewolnictwa. Pokazaliśmy dokumenty: ***Biznes kwitnie*** (reż.: Ton van Zantvoort, Holandia 2009) o hodowli róz w Kenii, ***Bez przymusu*** w reż. Barbary Paciorkowskiej – dokument o ukraińskich kobietach zatrudnionych do niewolniczej pracy w jednym z podwarszawskich gospodarstw ogrodniczych oraz ***Modern Slavery*** (reż. Thomas Robasm, Tina Davis, Norwegia 2009) – dokument o współczesnym niewolnictwie. W spotkaniu poświęconym temu problemowi wzięli udział: Irena Dawid-Olczyk (La Strada), Joanna Szabuńko (Koalicja KARAT, koalicja Clean Clothes Polska), prof. Zbigniew Lasocik (Uniwersytet Warszawski, Ośrodek Badań Handlu Ludźmi) oraz Agnieszka Grzybek (Fundacja Bölla). Cykl niedzielny zatytułowany był ***Kobieta vs wojna***. Rozpoczęliśmy go filmem dokumentalnym ***Dwa balkony*** (reż.: Andrzej Falber/2004). Odbłyło się też spotkanie **Widziałam nazwę BOSCH z bohaterkami wystawy W niemieckim lesie. Zbrojenia-wyzysk-przemoc**. Następnie pokazaliśmy film dokumentalny ***Anna, siedem lat na froncie*** (reż. Masha Novikova, Holandia 2008). Dokument poświęcony pracy i życiu Anny Politkowskiej – obrończyni praw człowieka i jednej z najsłynniejszych rosyjskich dziennikarek, zastrzelonej na klatce schodowej swojego domu 7 października 2006. Niedzielę zakończyło spotkanie **Kobieta vs wojna** poświęcone wojnie z perspektywy kobiet. Wzięły w nim udział: Maria Wiernikowska (dziennikarka, korespondentka wojenna), Krystyna Kurczab-Redlich (dziennikarka, wieloletnia korespondentka polskich mediów w Rosji), Milada Jędrzyk (dziennikarka „Gazety Wyborczej”). Spotkanie prowadził Roman Kurkiewicz.
- 19 kwietnia – ***Autobiografia Nicolae Ceaușescu*** (Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu, 2010), reż. Andrei Ulic. Niezwykły film, autorska wizja stanu umysłu człowieka, który doprowadził Rumunię na skraj nędzy. W jaki sposób wyglądałoby życie najbardziej ekscentrycznego dyktatora Europy Wschodniej, opowiedziane przez niego samego? Andrei Ujica, ceniony autor dokumentów found footage (m.in. twórca znakomitego „Out of the Present”), tym razem zmontował swój film z niepublikowanych materiałów archiwalnych przedstawiających wzlot i upadek „Geniusza Karpat”. Od dojścia do władzy w 1965 roku, po śmierci jego mentora Gheroge Gheorgiu Deja, aż po ... W jaki sposób wygląda-

łoby życie najbardziej ekscentrycznego dyktatora Europy Wschodniej, opowiedziane przez niego samego? Wstęp do filmu wygłosił Adam Burakowski – historyk, znawca biografii Ceaușescu, autor publikacji *Geniusz Karpat. Dyktatura Nicolae Ceaușescu 1965–1989*.

- 27 kwietnia – **Made by Bosch**. Spotkanie z warszawiankami, bohaterkami wystawy W niemieckim lesie Zbrojenia – wyzysk – przemoc. Spotkanie poprowadziła pisarka Sylwia Chutnik.
- 28 kwietnia – **Nie matura, lecz chęć szczerą...** Kolejne spotkanie w cyklu PRL bocznymi drzwiami poświęcone było wizji awansu społecznego i degradacji w filmach epoki PRL. Jednym z najbardziej popularnych motywów filmu lat 1950–89 były przemiany społeczeństwa polskiego po 1944 roku. W filmach propagandowych pokazywano migracje ze wsi do miast, powstawanie nowej inteligencji i robotników wielkoprzemysłowych, a z drugiej strony – degradację społeczną i ekonomiczną klas uznawanych za wrogie: przedwojennej inteligencji, arystokracji, mieszczaństwa. Filmy o celach ambitniejszych sugerowały zarazem, że koszty tych procesów, ocenianych przez władze, jako sukces systemu, byłyby tragiczne. Spotkanie poprowadziła Grażyna Szelaągowska (Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego).
- 6 maja – **Jugów. Przesiedlenia powojenne w opowieściach kobiet**. Spotkanie zorganizowane wspólnie z Fundacją Kobiecą eFka. Przesiedlenia okresu końca wojny i powojenne dotyczyły zwłaszcza kobiet i dzieci, gdyż większość mężczyzn służyła jeszcze w wojsku. Przez lata historia przesiedleń była interpretowana przez polityków różnych opcji zgodnie z ich aktualnym interesem politycznym, a głosy samych przesiedlonych są słabo słyszalne, ich opowieści nie zostały dotąd wysłuchane. Zaprosiliśmy do obejrzenia filmu, który jest próbą ocalenia opowieści przesiedlonych oraz do dyskusji z jego autorkami: Aliną Doboszewską, Sławomirą Walczewską i Magdaleną Kwiecińską.
- 9 maja – Wernisaż wystawy **Ulica Entuzjastów**. Wystawę zorganizowaną z okazji 25. rocznicy katastrofy w Czarnobylu przez Fundację im. Heinricha Bölla otworzyli dyrektor DSH Piotr Jakubowski, Eva Morat (Instytut Morata we Freiburgu) i Wolfgang Templin, Dyrektor Fundacji im. Heinricha Bölla w Warszawie. Wernisażowi towarzyszyło spotkanie z ukraińskim pisarzem Serhijem Żadanem, autorem eseju Czarnobyl: miejsce dla nazwiska i rozmowa z Marcinem Wojciechowskim, korespondentem „Gazety Wyborczej”. Spotkanie prowadził Wolfgang Templin.
- 10 maja – **Elektrownia atomowa za Twoim płotem** – jak rozmawiać o atomie? Debata panelowa towarzyszy prezentowanej w DSH wystawie Ulica Entuzjastów. W spotkaniu udział wzięli: Dmytro Khmara (Narodowe Centrum Ekologiczne Ukrainy), Luise Neumann-Cosel (X-tausendmal quer, Niemcy), Tatiana Novikova („Ecodom”, Białoruś), Piotr Świdorski (Burmistrz Gminy Różan). Moderował: Rafał Motriuk (korespondent naukowy Polskiego Radia).
- 14–15 maja – **Noc Muzeów: Noc S.T.A.L.K.E.R.Ó.W.** Specjalny program towarzyszący wystawie Ulica entuzjastów: pokaz filmu science-fiction *Stalker*, reż. Andrei Tarkovsky (1979 rok). Spotkania: Czarnobyl: science and fiction. Prypęcz, radzieckie miasto idealne w '86 roku stało się zamkniętą strefą, najpierw eksplorowaną przez ratowników, później przez poszukujących wrażeń turystów i artystów. Ram kulturowej interpretacji katastrofy w Czarnobylu dostarczyły literatura i film science-fiction. W trakcie Nocy Muzeów wystąpili m.in.: Dominika Oramus (Instytut Anglistyki UW), Arkadiusz Podniewski (reżyser filmu *Alone in the Zone*), Maciej Parowski („Nowa Fantastyka”), Niezależny Teatr Dawka Śmiertelna (twórcy spektaklu Reaktor 4), Marek Rabiński (Instytut Problemów Jądrowych). W programie także: pokaz mistrzowski kultowej gry S.T.A.L.K.E.R., koncert DJ'a Volodymyra, artyści, który łączy elementy ukraińskiego folku z muzyką elektroniczną; instalacja filmowa towarzysząca wystawie W niemieckim lesie – Opowiadałyśmy sobie przeczytane niegdyś książki... – eksperyment testujący siłę kultury w starciu z sytuacjami skrajnymi. Program spotkał się z dużym uznaniem widzów. Wzięło w nim udział 1500 osób.
- 17 maja – **Czarnobyl Forever**, reż. Alain de Halleux (2011, 57 min). Premierowy pokaz filmu dokumentalnego o Czarnobylu. Gościem specjalnym spotkania był reżyser Alain de Halleux. Reżyser filmu śledzi historię katastrofy czarnobylskiej i bada wpływ, jaki to wydarzenie wciąż wywiera na Ukrainę i pokolenie Ukraińców urodzonych w roku 1986. Przygląda się działaniom mającym na celu zminimalizowanie oddziaływania opadu radioaktywnego, próbom zastąpienia sarkofagu ochronnego i wskazuje na zaangażowanie międzynarodowych donatorów w ten proces.
- 25 maja – **Katyn – pamięć narodu. Losy ofiar z Zaolzia w kontekście czechosłowackim**. Spotkanie zorganizowane wspólnie z Ambasadą Republiki Czeskiej, poświęcone losom obywateli Czechosłowacji, zamordowanym w Katyniu. W programie: pokaz filmu dokumentalnego Czeskiej Telewizji Ostrava **Zbrodnia o imieniu Katyn** w reżyserii Petra Všelichová, prezentacja książki Mečislava Boráka *Ofiary Zbrodni Katyńskiej z obszaru byłej Czechosłowacji* i dyskusja z udziałem gości: Mečislava Boráka (Śląski Instytut w Opawie), Józefa Szymeczka (Prezes Kongresu Polaków w Republice Czeskiej) i Zbigniewa Głuzy (Ośrodek KARTA).
- 25 maja – **Wyspa na ulicy ptasiej**. Spotkanie z Urim Orlevem, autorem wznowionej w Polsce *Wyspy na ulicy Ptasiej*. Książka, w przekładzie Ludwika Jerzego Kerna jest najbardziej znaną powieścią Orlewa. Została przetłumaczona na 16 języków i wyróżniona licznymi nagrodami (m.in. wpisano ją na Listę Honorową IBBY). Opowiada o jedenastoletnim Alku, który mieszka z rodzicami w getcie w czasie II wojny światowej. Kiedy rozpoczyna się akcja likwidacji dzielnicy, chłopcu udaje się ukryć w starym, zrujnowanym domu. Ten dom staje się dla niego bezludną wyspą, na której zmuszony jest spędzić samotnie kilka miesięcy. Fragmenty książki przeczytał autor, który gościł w Polsce na zaproszenie Ambasady Izraela.
- 8, 15, 22 i 29 maja – **Spacery śladami Spojrzeń na warszawskie getto**. Spacery ulicami opisanymi w najnowszej książce Jacka Leociaka *Spojrzenia na warszawskie getto*. 8 maja – Krochmalna; 15 maja – Leszno; 22 maja – Karmelicka; 29 maja – Nowolipie.
- 29 maja – **Głos przyrody na solidarność**. Plenerowa, rodzinna i kontrkulturowa akcja startowa projektu Wylącz system vol.3, zadedykowana formacji artystycznej Grupa, jednej z najciekawszych twórczych manifestacji lat 80. W czerwcu 1989 roku artyści z Grupy zorganizowali przed kawiarnią „Niespodzianka” – lokalem wyborczym „Solidarności” – wspólne malowania pod hasłem „Głos przyrody na Solidarność”. Akcja malowania płotu była ostatnim wspólnym działaniem formacji oraz jednym z ostatnich przejawów kontestacji artystycznej, której kres nastąpił wraz z nadejściem nowego ustroju. Wspólnie z Ogrodem Botanicznym i Placem Defilad zaproponowaliśmy stworzenie „współczesnego” głosu na Solidarność (podjął się tego Maciek Powąła „wmascepan”). Zaprosiliśmy też dzieci do tworzenia swojego małego, przyrodniczo-wolnościowego muralu i sadzenia drzewek wolności.

- 31 maja – **Spojrzenia na warszawskie getto. Miejsca.** Gęsiówka KL Warschau. Ostatnie już spotkanie w ramach autor- skiego cyklu. Jacek Leociak opowiedział o jednym z najbardziej tajemniczych miejsc na terenie getta. Latem 1941 roku na rozkaz Niemców, Judenrat zorganizował żydowskie więzienie przy ul. Gęsiej 24, w budynku dawnego polskiego (przed 1914 – rosyjskiego) więzienia wojskowego. Po zdławieniu powstania w 1943 roku w ruiny getta przybyły trans- porty Żydów z Auschwitz, pochodzących z Grecji, Francji, Niemiec, Austrii, Belgii i Holandii. Teren obozu „Konzentrationslager Warschau”, nazywanego „Gęsiówką”, tak jak działające w getcie więzienie dla Żydów, rozciągał się wzdłuż ulicy Gęsiej od Zamenhofs do Okopowej. Więźniowie mieli wydobyć, zebrać i zużytkować miliony cegieł, złom żelazny i inne materiały. 5 sierpnia '44 roku obóz został wyzwolony przez powstańczy batalion „Zośka”. Kon- trowersje wokół obozu trwają do dziś.
- 2 czerwca – **Historia, pamięć, tożsamość: językowe i obrazowe przedstawienia w muzeach historycznych** (we Francji i w Polsce). Trwają obecnie dyskusje na temat kształtu, jaki powinna przyjąć narracja o przeszłości prezentowana w mu- zeach. Podczas seminarium zostały przedstawione wybrane aspekty ekspozycji muzealnych (m.in. Muzeum Powstania Warszawskiego, Muzeum Historii Żydów Polskich i Muzeum KL Auschwitz) oraz odbyła się dyskusja z udziałem ba- daczki.
- 5 i 12 czerwca – **Spacery śladami Spojrzeń na warszawskie getto.** Spacery ulicami opisanymi w najnowszej książce Jacka Leociaka. 5 czerwca – Miła; 12 czerwca – Stawki.
- 9 czerwca – **Gangsterzy i amatorzy.** Ostatnie już spotkanie w cyklu **PRL bocznymi drzwiami** poświęcone było prze- stępczości w filmach fabularnych czasów PRL. Spotkanie poprowadziła Grażyna Szelągowska z Instytutu Historii UW.
- 28 czerwca – Popołudnie karaïmskie – wydarzenia towarzyszące wystawie **Karaj jollary – karaïmskie drogi.** Chłopiec z Leśnik – spotkanie z prof. Szymonem Pileckim, autorem dzienników z lat 1939–45, Książka stanowi interesujący obr- az życia codziennego na Wileńszczyźnie w latach II wojny światowej, przedstawiony z perspektywy członka społecz- ności karaïmskiej i żarliwego polskiego patrioty. Karaïmi w Warszawie – Adam Dubiński (Związek Karaïmów Pol- skich). Opowieść o Karaïmach w stolicy i jedynym w Polsce cmentarzu karaïmskim przy ulicy Redutowej na Woli. Mien karajeze siozlejim, dr Michał Németh (turkolog, hungarysta, Katedra Filologii Węgierskiej UJ) – prelekcja o ję- zyku karaïmskim połączona z nauką podstawowych zwrotów. Pozostając przez stulecia w izolacji od innych pokrew- nych języków, karaïmski zachował wiele archaicznych cech, a w XX wieku znalazł się na skraju wymarcia. **Karaïmi wczoraj i dziś. Etniczne klimaty. Karaïmi najmniejsza mniejszość** (realizacja: Waldemar Janda, 2008). Gośćmi spo- tkania byli przedstawiciele Związku Karaïmów Polskich: Mariola Abkowicz, Anna Sulimowicz, Adam Dubiński; pro- wadził je Tomasz Kuba Kozłowski (DSH).
- 7 lipca – Wernisaż wystawy **Budujemy Nowy Dom. Odbudowa Warszawy w latach 1945-1952.**
- 9 lipca – **Gra miejska Fluxus w Warszawie**, która nawiązywała do życia artystycznego międzynarodowej, nieformalnej sieci artystów fluxus. Podczas gry uczestnicy poznawali Warszawę lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych z perspek- tywy życia artystycznej „Międzynarodówki”, awangardowe koncerty w studenckich klubach oraz historię Andrzeja Mi- tana i Emmeta Williama, którzy zorganizowali w 1988 roku w Warszawie seminarium sztuki ETC, na które przyje- chali artyści z całego świata. Organizatorami gry byli: Grupa ETC (Katarzyna Kucharska, Antoni Michnik, Anna Wa- lewska) i DSH, we współpracy z Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski, Muzeum Narodowe w Warszawie, Galeria Foksal, Klub Riwieria Remont.
- 16 lipca–28 sierpnia – weekendowe kino plenerowe **Wakacyjna historia** – akcja, w ramach której zaprezentowaliśmy wiele filmów fabularnych i dokumentalnych na skwerze im. ks. Jana Twardowskiego oraz zorganizowaliśmy cykl ple- nerowych warsztatów edukacyjnych (zob. wyżej).
- 9–11 września – **cykl spotkań 11 września. 10. rocznica zamachu na WTC.** 11 września 2001 zachował się w pamięci jako obraz płonących Twin Towers, wizytówki Nowego Jorku – wymownego symbolu zachodniej prosperity. Atak na World Trade Center to największy zamach terrorystyczny w historii świata, w którym zginęło 2752 osób (w tym 6 Pol- aków). Wywołał on bezprecedensową reakcję na arenie międzynarodowej – wspólną walkę z Al-Kaidą, która nieprze- rwanie trwa do dziś. Z okazji 10. rocznicy zamachu na World Trade Center, Centrum Badań nad Terroryzmem Colle- gium Civitas i DSH zorganizowały cykl spotkań z dziennikarzami i ekspertami oraz pokazy filmów fabularnych i do- kumentalnych (zob. wyżej) poświęconych terroryzmowi i zmianom społecznym, jakie nastąpiły po zamachu 11 wrze- śnia 2001. Szczegółowy program:
 - **9 września: 11 września** – dyskusja z udziałem dziennikarki m.in. Marka Magierowskiego („Rzeczpospolita”), Jacka Czarneckiego („Radio ZET”), Andrzeja Żaka („Polskie Radio”) oraz Wojciecha Cegielskiego (IAR), który na żywo, prosto z Nowego Jorku relacjonował przygotowania do obchodów 10. rocznicy zamachu na WTC. Rozmowę poprowadził redaktor Dariusz Rosiak. **Lot 93**, reż. Paul Greengrass, USA, 2006 – Co jest faktem, a co jedynie domysłem w filmie Lot 93? Pierwszy tytuł traktujący o wydarzeniach 11 września. Pasażerowie wszczynają bunt na pokładzie porwanego samolotu lecącego w kierunku San Francisco...
 - **10 września: 10. rocznica zamachu na WTC** – wprowadzenie: dr Krzysztof Liedel (Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Centrum Badań nad Terroryzmem Collegium Civitas). **Świat po zamachu** – jak zmienił świat zamach na WTC, kiedy na arenę międzynarodową wkroczyły na stałe organizacje terrorystyczne? W spotkaniu udział wzięli dr Krzysztof Karolczak, dr Katarzyna Maniszewska, dr Robert Borkowski i Tomasz Serafin. Dyskusję poprowadziła Paulina Piasecka. **Terrorystyci i antyterrorystyci: 10 lat walki – Dzieci Biesłanu**, reż. Leslie Woodhead, Ewa Ewart, USA, Wielka Brytania, 2005. Jakie nowe wyzwania stanęły przed służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo po 11 września 2001? W spotkaniu, które poprowadził Andrzej Mroczek, udział wzięli dr Stanisław Kulczyński, dr Bogusław Szlachcic, dr hab. Kuba Jałoszyński, płk Jarosław Jabłoński. **Śmierć Osamy bin Ladena** – pokaz filmu i rozmowa o śmierci lidera siatki terrorystycznej Al-Kaidy podczas operacji „Neptune Spear” w Pakistanie. W dyskusji udział wzięli: Robert Pawłowski (były oficer sił specjalnych, doradca wojskowy w Afganistanie) prof. Tomasz Bajerowski, dr Tomasz Aleksandrowicz. Gospodarzem spotkania był Grzegorz Cieślak. **Kierunek Utoja?** – pokaz filmu o cyberterroryzmie i dyskusja o terroryzmie przyszłości. W dyskusji udział wzięli dr Krzysztof Liedel, dr Bartosz Bolechów, Witold Lewandowski. Gospodarzem spotkania był dr Tomasz Aleksandrowicz. **„Gniew Boga”. Cienie wojny z**

- terroryzmem** – dyskusja z udziałem dr Krzysztofa Liedela, dr Tomasza Aleksandrowicza i Grzegorza Cieślaka. **Monachium**, reż. Steven Spielberg, 2005 – Letnie Igrzyska Olimpijskie w Monachium z 1972 roku przeszły do historii nie ze względu na rekordy sportowe, jakie tam padły, ale tragedię, która rozegrała się 5 września.
- **11 września 2011** – pokaz filmów dokumentalnych o wydarzeniach z 11 września 2001 roku, zamachu na szkołę w Bieslanie w **Północnej** Osetii, liderze siatki terrorystycznej Al-Kaidy - Osame bin Ladenie oraz o aktach terroryzmu w cyberprzestrzeni. **Oswoić strach. Rozmowa o dekadzie terroryzmu** – spotkanie poświęcone najnowszej książce dr. Krzysztofa Liedela, zastępcy dyrektora Departamentu Bezpieczeństwa Pozamilitarnego Biura Bezpieczeństwa Narodowego i dyrektora Centrum Badań nad Terroryzmem Collegium Civitas – wywiadowi-rzece, który prowadziła Dorota Kowalska („Polska The Times”). Wśród gości m.in. były oficer służb specjalnych – Witold Lewandowski i dr Tomasz Aleksandrowicz. **Word Trade Center**, reż. Oliver Stone, 2006 – prawdziwa historia Johna McLoughlina i Williama J. Jimeno, policjantów, którzy 11 września 2001 roku zostali uwięzieni w World Trade Center.
 - 10 września – Gra miejska Franza Fiszera, która była wydarzeniem otwierającym Tydzień Obywatelski, będący częścią Ogólnopolskiego Forum Inicjatywy Pozarządowych. Uczestników wprowadziliśmy w realia 20-lecia międzywojennego. Gracze mieli okazję poznać miejsca i postaci ważne dla historii miasta. Przewodnikiem był Franz Fiszer – legenda warszawskich kawiarni lat 20. i 30. Gracze odkryli z jego pomocą, czym były hacele, jak uprawiało się szermierkę bałtycką, do czego służyły gilzy. Organizatorami wydarzenia byli: Fundacja Civis Polonus, DSH, Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia”.
 - 13 września – „FOPA” – Utracone perspektywy Warszawy – kolejne spotkanie w cyklu „Forum Obywatelskie Piękna Architektura dla Warszawy” zostało poświęcone traktom widokowym stolicy. Warszawa jest prawdopodobnie jedyną stolicą europejską bez traktów widokowych z prawdziwego zdarzenia. W historii miasta podejmowano próby zaplanowania takich założeń w schyłkowym okresie Pierwszej Rzeczypospolitej, w okresie międzywojennym czy latach 50. XX wieku. Z różnych powodów próby te nie doczekały się realizacji. Obecnie, w świadomości społecznej, pozostaje właściwie tylko Oś Saska, drastycznie skrócona do śródmiejskiej alei parkowej. Podczas spotkania zostaną omówione również inne, niezrealizowane bądź okaleczone założenia widokowe. Prowadzenie – Tomasz Markiewicz, słowo wstępne – Maciej Figurski.
 - 14 września – spotkanie towarzyszące wystawie Antoni Jawornicki (1886–1950). Architekt i urbanista – spotkanie przypominające sylwetkę Antoniego Jawornickiego, jednego z najwybitniejszych architektów zajmujących się projektowaniem miast w okresie międzywojennym. Wśród projektów jego autorstwa lub współautorstwa są m.in. miastogród Podkowa Leśna, regulacja terenów Cytadeli na Żoliborzu, ukształtowanie rejonu Osi Saskiej w Warszawie, plac św. Floriana, budynek Banku Cukrownictwa przy Karowej 20. Antoni Jawornicki brał również udział w zakrojonych na szeroką skalę pracach nad Planem regulacyjnym m.st. Warszawy. Spotkanie poprowadziła Maria Sołtys z Warszawskiego Oddziału Stowarzyszenia Architektów Polskich SARP. Organizatorzy: Stowarzyszenie Związków Podkowiaków, Oddział Warszawski Stowarzyszenia Architektów Polskich SARP, Archiwum Państwowe m.st. Warszawy, DSH.
 - 23-25 września – **NiepoKORni** – DSH i Ośrodek KARTA, z okazji 35. rocznicy powstania Komitetu Obrony Robotników przygotowały cykl wydarzeń poświęconych opozycji demokratycznej w PRL-u: spotkania z byłymi opozycjonistami, premierę książki Jacka Kuronia *Taki upór*, multimedialny pokaz archiwaliów ze zbiorów Ośrodka KARTA (kolekcja Jacka Kuronia) oraz przegląd filmów dokumentalnych. Szczegółowy program:
 - 23 września – premiera książki Jacka Kuronia *Taki upór*, obejmującej wybór z całej spuścizny Autora – dyskusja z udziałem byłych opozycjonistów, wydawców i dziennikarzy. W spotkaniu udział wzięli m.in. Zbigniew Gluza, Prezes Ośrodka KARTA i Maria Krawczyk, redaktor książki. Otwartą debatę poprowadził redaktor Wojciech Maziarski („Newsweek”).
 - 24-25 września – **Opozycyjny przegląd filmowy**. Pokaz filmów dokumentalnych (zob. wyżej) oraz materiałów archiwalnych ze zbiorów Ośrodka KARTA (kolekcja Jacka Kuronia), prezentacja słuchowiska Polskiego Radia w reżyserii Katarzyny Michalkiewicz z udziałem Mai Komorowskiej i Janusza Gajosa na podstawie listów Gai i Jacka Kuroniów.
 - 28 września – wernisaż wystawy **Architektoniczna spuścizna socrealizmu w Warszawie i Berlinie. MDM/KMA**.
 - 29 września – wernisaż wystawy **Kronikarki**.
 - 30 września – 2 października cykl spotkań **Socrealizm. Scenografia władzy** towarzyszący wystawie **Architektoniczna spuścizna socrealizmu w Warszawie i Berlinie. MDM/KMA**.
 - **30 września** – **Scenografia władzy. Przedstawienie na tle tłumów**. W trakcie spotkania przyglądaliśmy się zrealizowanym i niezrealizowanym planom stworzenia idealnego miasta socrealistycznego na przykładzie Warszawy i stolicy Białorusi – Mińska. Spotkanie prowadził dr Piotr Osęka (Instytut Studiów Politycznych PAN). Goście: Marcin Wojciechowski („Gazeta Wyborcza”), prof. nadz. dr hab. Marta Leśniakowska (Instytut Sztuki PAN), Jarosław Trybuś (historyk architektury).
 - **1 października** – **Muranów. Między modernizmem a socrealizmem**. Spacer po osiedlu Muranów, którego elewacje „przypominają chorych umysłowo schizofreników, poprzebieranych za Napoleonów, Juliuszów Cezarów i Nabuchodonozorów, z poprzyklejanymi, jak w małomiasteczkowym teatrze, brodami, brwiami i wąsami” (Leopold Tyrmand) poprowadziła Paulina Świątek z Biura Stołecznego Konserwatora Zabytków. **Made in PRL. Nowa Huta i Tychy**. Spacerownik Macieja Mieziaka – wirtualny spacer po Nowej Hucie i Tychach z Maciejem Mieziakiem z Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, autorem książki Spacerownik: Nowa Huta – najstarsze osiedla. Czy etykieta „made in PRL” to atrakcja turystyczna czy powód do wstydu? **Podaj cegłę czyli polski socrealizm**, reż. Andrzej Sapija, Polska, 2001 – film dokumentalny opowiadający o wydarzeniach z lat 1945–1954. Gospodarz spotkania: Jarosław Trybuś (historyk architektury). Goście: Andrzej Sapija (reżyser), prof. Waldemar Baraniewski (Instytut Historii Sztuki UW).
 - **2 października** – **MDM. Między utopią a codziennością** – spacer poprowadziła Martyna Obarska, autorka książki MDM. Między utopią a codziennością. MADE IN PRL. Warszawa socrealizmu. Spacerownik

Jarosława Zielińskiego – wirtualny spacer po socjalistycznej Warszawie z autorem książki *Realizm socjalistyczny w Warszawie. Urbanistyka i architektura. Piękny socrealizm. MDM na liście stołecznych zabytków?* – debata nad spuścizną architektoniczną socrealizmu. Czy powinniśmy pójść za przykładem Nowej Huty, która uczyniła z socrealizmu atrakcję turystyczną? Gospodarzem spotkania był Jerzy S. Majewski („Gazeta Wyborcza”). Goście: Maciej Czeredys (architekt, w 2007 roku p.o. Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków), dr Magdalena Staniszkis (architekt), Jarosław Trybuś (historyk architektury) dr Barbara Bossak-Herbst (socjolog, Instytut Socjologii UW), Maria Wojtysiak (architekt), Antoni Oleksicki (Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków).

- 6 października – Premiera filmu *Pamięć. Tajemnice lasów Piaśnicy* Mirosława Krzyszkowskiego, Dariusza Walusia-ka, Bogdana Wasztyła (Polska, 2011, 41'). Dokument opowiadający o masowych egzekucjach na Kaszubach. Od jesie-ni 1939 do wiosny 1940 roku hitlerowcy w piaśnickich lasach rozstrzelali około 12 tysięcy osób. Eksterminacji doko-nywały jednostki SS oraz Selbstschutz – niemiecka formacja paramilitarna, do której należała mieszkająca w Polsce ludność niemieckiego pochodzenia. Członkowie Selbstschutzu dokonywali aresztowań i egzekucji polskiej ludności, często w odwecie za przedwojenne nieporozumienia sąsiedzkie. Dotychczas udało się ustalić jedynie 852 nazwiska spośród około 2000 ofiar Piaśnicy pochodzących z Pomorza Gdańskiego. Anonimowe są pozostałe ofiary – likwido-wani w ramach akcji eutanazyjnej pacjenci szpitali psychiatrycznych oraz przedstawiciele polskiej mniejszości naro-dowej z głębi Niemiec, których zwożono transportami kolejowymi na rampę dworca w Wejherowie i od razu przewo-zono na miejsce straceń. Ofiarami były całe rodziny – mężczyźni, kobiety, dzieci. Wśród rozstrzelanych były też osoby pochodzenia niemieckiego i czeskiego zakwalifikowane jako przeciwnicy narodowego socjalizmu. Większość opraw-ców z Piaśnicy pozostała bezkarna. O niemieckich zbrodniach w pomorskich lasach pamiętają jedynie mieszkańcy Po-morza, którzy nazywają Piaśnicę „Pomorskim Katyniem” albo „Kaszubską Golgotą”. Dokument został zrealizowany przez Stowarzyszenie Auschwitz Memento z inicjatywy i dzięki dotacji celowej Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, przy współpracy merytorycznej Pomorskiego Urzędu Marszałkowskiego.
- 7–9 października – cykl spotkań *Archiwum BOS-u* i „*Pamięć Świata*”, towarzyszących wystawie *Budujemy Nowy Dom. Odbudowa Warszawy w latach 1945-1952*.
 - 7 października – *Jan Zachwatowicz 1900–1983* (2000), reż. Antoni Krauze. O znakomitym architekcie i orędowniku rekonstrukcji Starego Miasta opowiadają jego bliscy, przyjaciele, współpracownicy, m.in. córka Krystyna, Andrzej Wajda, prof. Andrzej Gruszecki, prof. Andrzej Tomaszewski, Jan Nowak-Jeziorański, inż. Jacek Cydzik, inż. Kazimierz M. Piechotka, Władysław Bartoszewski i prof. Andrzej Rottermund.
 - 8 października – *UNESCO: Archiwum BOS-u*. W 2011 roku Archiwum Biura Odbudowy Stolicy zostało wpisane na Listę Programu UNESCO „Pamięć Świata”, międzynarodowego projektu, którego celem jest zgromadzenie najcenniejszych dokumentów ludzkości – rękopisów, książek, nagrań, filmów, itp. O tym, jakie dokumenty o światowym znaczeniu kryje archiwum BOS-u opowiedziała m.in. Małgorzata Sikorska z Archiwum Państwowego m. st. Warszawy. *Polska w Pamięci Świata?* O polskim dziedzictwie wpisanym na Listę UNESCO „Pamięć Świata”. Spotkanie poprowadziła: Hanna Maria Giza (Polskie Radio). Wśród gości m.in. Zbigniew Gluza (Ośrodek KARTA), Małgorzata Sikorska (Archiwum Państwowe m. st. Warszawy), Tomasz Komorowski (Polski Komitet ds. UNESCO).
 - 9 października – *Warszawa. Lata odbudowy 1945–1949 (1982)*, reż. Jerzy Ziarnik. Archiwalne materiały ukazujące stolicę w pierwszych latach po wojnie: powroty warszawiaków, początki działalności BOS, pierwsze realizacje (m.in. odbudowa Bazyliki Archikatedralnej św. Jana Chrzciciela, otwarcie Trasy W–Z, m.in. zabudowę terenów byłego getta warszawskiego, powstanie Zakładów Radiowych im. Kasprzaka, odsłonięcie pomnika Mickiewicza, budowę MDM, kina Moskwa, czy odbudowę Krakowskiego Przedmieścia. *Miasto bez pamięci*. Wirtualny spacer po wystawie *Budujemy Nowy Dom. Odbudowa Warszawy w latach 1945–1952* z warsavianistą, współautorem wystawy Tomaszem Markiewiczem.
- 11 października – **Prezentacja maszyny szyfrującej Enigma** połączona z wykładem dr. Marka Grajka. Organizatorami spotkania było Muzeum II Wojny Światowej i DSH.
- 15-16 października – **Przegląd poświęcony niezależnej twórczości filmowej z lat 1981-89**. Organizatorzy: Stowarzy-szenie Wolnego Słowa, Video Studio Gdańska, Media Kontakt i DSH.
- 15 października – **spacer po Marszałkowskiej Dzielnicy Mieszaniowej** z Martyną Obarską, autorką książki MDM. *Między utopią a codziennością*; wydarzenie towarzyszące wystawie *Architektoniczna spuścizna socrealizmu w War-szawie i Berlinie*. MDM-KMA. Podczas spaceru uczestnicy poznali całą gamę socrealistycznych detali architektonicz-nych, w które obfituje MDM. Dowiedzieli się również, dlaczego architekturę tę wzbogacano monumentalnymi rzeź-bami, płaskorzeźbami, metaloplastyką czy mozaikami.
- 18 października – **spotkanie ze świadkiem historii – Dziewczynka w zielonym sweterku**. Gościem specjalnym wieczoru była Krystyna Chiger, autorka *Dziewczynki w zielonym sweterku*, poruszającej książki, opowiadającej o ucieczce z getta i niewyobrażalnych 14 miesiącach spędzonych w kompletnej ciemności lwowskich kanałów. Najnowsze wydanie uzupełniono o dalsze losy bohaterów i ich rodzin. Spotkanie organizowane z okazji wydania książki Ignacego Chigera Świat w mroku. Pamiętnik ojca dziewczynki w zielonym sweterku. Pokazano fragmenty najnowszego filmu Agnieszki Holland *W ciemności*, opowiadającego tę historię. W spotkaniu wzięła udział Beata Dżon, autorka opracowania naj-nowszego wydania *Dziewczynki w zielonym sweterku*. Wieczór poprowadził Tomasz Raczek. Organizatorzy: Literatura Faktu PWN, DSH.
- 20 października – pierwsze spotkanie w nowym cyklu wykładów performatywnych poświęconych *historii Fluxusu w Europie Środkowo-Wschodniej*. Zdecydowana większość badań dotyczących Fluxusu koncentruje się na tym, co dzia-ło się w USA lub w Niemczech Zachodnich. Początki twórczości artystów z Fluxusem sięgają bowiem kla-sy Johna Cage'a w Black Mountain Collage oraz muzycznych festiwalu w Darmstadt oraz Kolonii. Dopiero niedawno rozpoczęły się badania tego co w kontekście Fluxusu działo się w Europie Środkowo-Wschodniej. Zaprosiliśmy wi-dzów na opowieści o fascynujących działaniach awangardowych artystów lat 60., 70. i 80. w różnych państwach byłe-go bloku wschodniego, o politycznym znaczeniu ruchu w kontekście zimnowojennej rzeczywistości, o znaczeniu Eu-

ropy Środkowej w międzynarodowej sieci Fluxusu oraz o tym, czym działania związane z Fluxusem różniły się po obu stronach kurtyny.

- 22–23 października – cykl spotkań *Być vintage! Retro weekend w DSH. Ja chcę być vintage, ubierz mnie* – śpiewa Łukasz Stasiak. Czym jest fenomen stylu vintage? Snobizmem, uwielbieniem odzieżowych „staroci” i second-handów, czy przemyślaną marketingową strategią wskrzeszenia dawnych marek? O stylizacji retro w muzyce oraz modzie na oksfordy, czesзки, jazzówki, bermudy i nieśmiertelne Ray Bany opowiedzieli m.in. antropolog męskiej elegancji, szafiarki-bloggerki, dandysi, styliści i projektanci mody vintage oraz muzycy: Anna Rusowicz, Jacek Jędrasik (Projekt Warszawiak), Janek Młynarski (Janek i jego Combo). Gwoździem programu była impreza w stylu vintage połączona z oficjalnym otwarciem *Karowa XX Café*. Retro Sesja to była jedna z nielicznych okazji do odwiedzenia DSH nocą i skosztowania specjalnie na tą okoliczność przygotowanego przez Małkę Kafkę menu i trunków. W programie retro weekendu także: prezentacja butików vintage, pokaz retro teledysków oraz filmów.
 - **22 października – Kiermasz Vintage, Pokaz retro-teledysków**, film *Śniadanie u Tiffany'ego*, reż. Blake Edwards, 1961, *Szafa Polska, 1945-1989*, 2006, spotkanie *Szafiarki-bloggerki-dandysi*. Gośćmi wieczoru były: Agnieszka Śmieja (retrostyl.blogspot.com), Karolina Koźlicka-Nowakowska (www.vintage-mania.com), Roman Zaczekiewicz (www.szarmant.pl), Anna Gołkowska <http://pani-kokardka.blogspot.com/>, które swoje kolekcje prezentują i opisują na blogach. Dla nich moda vintage to nie tylko kaprys, któremu można ulec, to sposób na życie. Spotkanie *Być Vintage!* Łukasz Stasiak śpiewając „Jestem podatny na trendy i modę, dziś chcę być vintage, wczoraj byłem snobem” wytknął modzie na stare ubrania powierzchowność i ulotność. Czym jest moda na vintage? To powrót do klasyki, czy tylko ekstrawagancja? Spotkanie poprowadziła dziennikarka Magda Juszczyk, wśród gości: Ina Lekiewicz (stylistka „Glamour”), Roman Zaczekiewicz (antropolog męskiej elegancji) i Arkadiusz Taraska (projektant, Atelier Piotrowska, Łódź).
 - **23 października – Pokaz retro-teledysków**, film *Pół żartem pół serio*, reż. Billy Wilder, 1959, *Grzesiuk chłopak z ferajny*, reż. Mateusz Szlachtycz, 2006; *Szafa grająca* – muzyka z elementami retro cieszy się coraz większą popularnością. Znani artyści sięgają po stare szlagiery i zaskakują fanów świeżością interpretacji. To tylko moda, czy może coś więcej? W rozmowie wzięli udział: Piotr Metz (redaktor naczelny „Machiny”), Jacek Jędrasik (Projekt Warszawiak), Anna Rusowicz (córka twórców zespołu Niebiesko-Czarni), Jan Młynarski (Janek i jego Combo).
- 25 października – spotkanie towarzyszące wystawie *Budujemy nowy dom. Odbudowa Warszawy w latach 1945-1952*. Gościem wieczoru był Jan Żaryn, syn Stanisława Żaryna, architekta, pracownika Wydziału Architektury Zabytkowej Biura Odbudowy Stolicy, w latach 1957–1959 naczelnika Wydziału Architektury i Urbanistyki Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków. Stanisław Żaryn prowadził odbudowę Kolumny Zygmunta III Wazy oraz zabytkowych kamienic. W spotkaniu wzięli udział także inni członkowie rodziny architekta. Rozmowę poprowadził Tomasz Markiewicz.
- 26 października – spotkanie *Aleksander Krzyżanowski, General Wilk*. Aleksander Krzyżanowski służył w I Korpusie Polskim gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego, walczył w wojnie 1920 roku; w latach 1941–1944 pełnił funkcję komendanta Okręgu Wileńskiego ZWZ-AK. W lipcu 1944 roku został aresztowany przez NKWD, a później wywieziony w głąb Rosji. Zwolniony z obozu internowanych, wrócił do kraju, gdzie w 1948 roku został aresztowany przez UB. W 1951 roku zmarł w więzieniu mokotowskim po okrutnym śledztwie. W rozmowie udział wzięli m.in. Olga Krzyżanowska – córka generała, prof. Krzysztof Tarka – autor monografii o Aleksandrze Krzyżanowskim, Małgorzata Szejnert – autorka książki *Wśród żywych duchów*. Prowadzenie – Jerzy Kisielewski.
- 2 listopada – Spotkanie *Lady Ryder of Warsaw*. Spotkanie z okazji pierwszej wydanej w Polsce biografii Sue Ryder. Fragmenty książki autorstwa Józefy Grażyny Pintał Lady Ryder of Warsaw czytała Zofia Kucówna. W programie obok prezentacji biografii Sue Ryder, wykład Grzegorza Hanuli z Muzeum Powstania Warszawskiego *Problem obozów dla wysiedleńców (Displaced Persons) w zachodnich Niemczech i Austrii*. Organizatorzy: Fundacja Sue Ryder, DSH.
- 4–27 listopada – cykl spotkań *Rekonstrukcja/Dekonstrukcja. Miasto feniks. Pamięć i tożsamość. Mít i historia: Warszawa, Wrocław, Berlin, Drezno, Hiroszima, Kaliningrad*. Wydarzenia związane z wystawą *Budujemy nowy dom. Odbudowa Warszawy w latach 1945-1952*.
 - **4 listopada** – wykład Jarosława Trybusia, krytyka architektury, autora *Przewodnika po warszawskich blokowiskach*.
 - **5 listopada – Wrocław**. Spotkanie i pokaz filmu *Odbudowa Wrocławia*, reż. Marcin Bradke (Polska, 2005). W sierpniu 1944 roku Niemcy ogłosili Wrocław Festung Breslau (Twierdzą Wrocław). Miasto zniszczone zostało w ok. 75%. Jaki jest dziś stosunek mieszkańców do dzieła odbudowy i przedwojennej „perły wschodnich Niemiec”. Czy rekonstrukcja trwa nadal? Gościem był m.in. Rafał Eysymontt (Uniwersytet Wrocławski Instytut Historii Sztuki). Spotkanie poprowadziła Agnieszka Rasmus-Zgorzelska (Centrum Architektury).
 - **19 listopada – Drezno**. Dyskusja i pokazy filmów: *Nowe Drezno – śladami utraconego miejsca*, reż. Ralf Kukula (Niemcy, 2006) oraz *Co pozostało – powojenna architektura w Dreźnie*, reż. Susann Buttolo i Ralf Kukula (Niemcy, 2009). Filmy skomentował Jarosław Trybuś. Alianckie naloty na Drezno w lutym 1945 prawie całkowicie zniszczyły miasto, a daty 13 i 14 lutego stały się symbolem całkowitej jego zagłady. Odbudowa i przebudowa miasta miała symboliczne znaczenie dla nowego powstającego NRD i jego mieszkańców...
 - **20 listopada – Kaliningrad**. Spotkanie ze Stachem Szablowskim, historykiem i krytykiem sztuki, kuratorem Centrum Sztuki Współczesnej oraz prof. Andrzejem Mencwalem. Kaliningrad kryje w sobie ducha innego, nieistniejącego miasta Koenigsbergu – Królewca, doszczętnie zniszczonego podczas II wojny światowej i w latach powojennych. Jak odczytują miasto i jego historię polscy i rosyjscy artyści (projekt Enklawa), m.in.: ZOR (Alicja Łukasiak i Grzegorz Drodz), Maciej Stepiński, Mikołaj Groszperre, Artur Malewski, Katya Shadkowska i Yuriy Vassiliev.
 - **25 listopada – Hiroszima**. Spotkanie i pokazy filmów: *Traces of a city*, reż. Paul R. Shepherd, Nanase Takarada (Japonia, USA, 2008) – dokument o projekcie rekonstrukcyjnym, w którym na podstawie wspomnień blisko 200 osób została odtworzona w technologii 3D dawna Hiroszima oraz *Hiroszima, moja miłość*, reż.

Alain Resnais (Francja, Japonia, 1959) – historia Francuzki i Japończyka, którzy spotykają się w Hiroszynie kilka lat po zakończeniu II wojny światowej. Film nominowany do Oscara i wyróżniony podczas festiwalu w Cannes w 1959 roku. Hiroszima zwana jest dziś „Miastem Pokoju”. To tętniące życiem nowoczesne miasto 6 sierpnia 1945 zostało prawie całkowicie zmiecione z powierzchni ziemi. Tragiczne losy miasta upamiętnione zostały w utworzonym Parku Pamięci. Czy podejście Japończyków do kultury materialnej, dziedzictwa narodowego i pamięci różni się od europejskiego? Spotkanie poprowadziła Barbara Bossak-Herbst (Instytut Socjologii UW). Wśród gości byli Henryk Lipszyc (były ambasador Polski w Japonii) oraz Mitsuhiro Toho (prodziekan Wydziału Kultury Japonii PJWSTK) i Jakub Karpoluk (PJWSTK).

- **26 listopada – Warszawa.** Pierwsze spotkanie poświęcone było projektowi *Tu było, tu stało*. Znikająca architektura Warszawy po 1989 roku poświęconemu budynkom o charakterze zabytkowym, które znikają z mapy Warszawy na „naszych oczach” – po cichu albo w blasku fleszy (np. Supersam, Fabryka Kamlera, Pawilon Chemia, Parowozownia). Spotkanie poprowadziła Patrycja Jastrzębska (Stowarzyszenie MASŁAW), autorka i kuratorka projektu. Wśród gości m.in. prof. Waldemar Baraniewski (Instytut Historii Sztuki UW), Jarosław Zieliński (varsavianista) i Paweł Giergoń (historyk sztuki). W trakcie drugiego spotkania *Rekonstrukcja miasta jako próba ocalenia pamięci/element tożsamości współczesnego miasta/mit* zaproszeni goście odpowiadali na pytania, czy Warszawa już zawsze postrzegana będzie przez pryzmat wojennej tragedii? Jaki cel przyświeca nieustannym varsavianistycznym rekonstrukcjom? Komu one służą? Czy są „za” czy „przeciw” miastu? Czy Warszawa była Paryżem Północy, czy staje się nim teraz? W oparciu o mit czy fakty budowana jest dziś tożsamość miasta? Jaki wizerunek Warszawy „sprzedajemy” przyjeźdnym? Wśród gości byli Piotr Słiwowski (projekt *Miasto ruin*), Michał Krasucki (Towarzystwo Opieki nad Zabytkami) Krzysztof Koszewski (Wydział Architektury PW), Barbara Bossak-Herbst (Instytut Socjologii UW), Jarosław Trybuś (historyk architektury) oraz twórcy projektu *Warszawa 1935*.
- **27 listopada – Berlin.** Spotkanie i pokaz filmu: *Berlin Babylon*, reż. Hubertus Siegert (Niemcy 2001) – dokument poświęcony zmianom w architekturze Berlina po upadku muru berlińskiego, kiedy to centrum miasta stało się wielkim placem budowy. Jak pogodzone ze sobą rekonstrukcje dokonane zaraz po wojnie z architekturą modernistyczną wschodnich Niemiec? Jak zachowano pamięć o historii miasta? Po pokazie filmu rozmowa z Maciejem Czarnieckim (Wydział Architektury PW), Małgorzatą Omilanowską (Instytut Sztuki PAN) i Wojciechem Stammem (artysta, poeta). Spotkanie poprowadził Piotr Korduba z Poznania (Instytut Historii Sztuki UAM).
- 8 listopada – **65 lat minęło, czyli podwójny jubileusz „Stolicy”**. Podwójny jubileusz warszawskiego pisma, które ukazuje się od listopada 1946 roku. Tygodnik towarzyszył warszawiakom do grudnia 1989 roku. Pomimo kilkukrotnych prób wznowienia „Stolica” nie ukazywała się przez 16 lat. Powróciła dopiero w kwietniu 2006 roku. W nowej formule i szacie graficznej została wprowadzona na rynek jako miesięcznik. Dziś ta odrodzona ma już 5 lat. Organizatorzy: Redakcja „Stolicy”, DSH.
- 10 listopada – W cyklu **Od Asasynów do Al Kaidy. Terroryzm w historii – Od Starca z Gór do Osamy bin Ladena**. Spotkanie inauguruje nowy cykl. Historia terroryzmu to po części historia ludzkości. Podczas pierwszego pokazano najważniejsze elementy ewolucji terroryzmu na przestrzeni dziejów, w charakterze wstępu do dokładnego omawiania ich podczas kolejnych spotkań cyklu. Wieczór poprowadził dr Tomasz Aleksandrowicz. Organizatorzy: Centrum Badań nad Terroryzmem Collegium Civitas, DSH.
- 15 listopada – spotkanie **Spolecznicy od zabytków. 30 rocznica powstania ZOK**. Środowisko tworzące dzisiejsze Stowarzyszenie Zespół Opiekunów Kulturowego Dziedzictwa Warszawy „ZOK” zawiązało się w listopadzie 1981 roku z inicjatywy Janusza Sujeckiego, który wspólnie z kilkunastoma osobami (m.in. Jerzym Majewskim) postanowili zainicjować działania mające uchronić zagrożone stołeczne zabytki. W 1986 roku do ZOK dołączył Tomasz Markiewicz. Obecnie stowarzyszenie liczy kilkudziesięciu członków, którzy za swój największy sukces uważają przyczynienie się do zmiany myślenia o przedwojennych zabytkach. W spotkaniu udział wzięli m.in.: Janusz Sujecki, Tomasz Markiewicz, Jerzy S. Majewski. Organizatorzy: ZOK, DSH.
- 18 listopada – Wernisaż wystawy **Afro-Warszawa**. Fotoreportaż Jacka Łagowskiego został zrealizowany wspólnie z Mamadou Dioufem, Senegalczykiem, który od 27 lat mieszka w Warszawie oraz Pawłem Średzińskim – obaj z Fundacji „Afryka Inaczej”. Wernisaż połączony był z promocją albumu *Afro-Warszawa*. W programie wieczoru: spotkanie z bohaterami publikacji i autorem fotografii Jackiem Łagowskim oraz występ afrykańskiej grupy muzycznej Djembe All Stars.
- 24 listopada – spotkanie **Z koncertu na kongres. Fluxus w PRL. Pasjonaci i badacze Fluxusu** – Katarzyna Kucharska i Antoni Michnik poprowadzili drugie, nietypowe spotkanie w nowym cyklu DSH – wykładów performatywnych znośzących udział na słuchających i prelegentów, angażujących publiczność w różnego rodzaju akcje artystyczne. Wszystko po to, aby uczestnicy na własnej skórze mogli poczuć ducha tego niezwykłego nurtu, który w formie działania artystycznego dopuszczał udział widzów. Podczas spotkania opowiedzieliśmy o pierwszych w Polsce wizytach artystów związanych z Fluxusem w ramach festiwalu Warszawska Jesień, a także późniejszych działaniach niezależnych klubów oraz galerii. Była to opowieść o sieci artystycznych kontaktów, która wykraczała poza Warszawę. Obejmowała Poznań, Kraków, Łódź, Wrocław oraz inne miasta, przekraczała granice sięgając Berlina i Nowego Yorku. Opowiedzieliśmy o wystawach, koncertach i wykładach; o możliwościach działania, jakie dawały ówczesne organizacje studenckie oraz o tym, jak udawało się organizować wśród szarżysty PRL-u spotkania artystów z całego świata.
- 29 listopada – spotkanie **Marek Chmura – przyjaciel Tadeusza Gajcego**. Film dokumentalny z cyklu *Ślady* poświęconego twórcom „pokolenia Kolumbów” opowiada o Leonie Zdzisławie Stroińskim (ps. Marek Chmura): poecie, żołnierzu Armii Krajowej, przyjacielu Tadeusza Gajcego. O bohaterze mówią: siostrzeniec – Marek Tarasiewicz, koledzy z redakcji „Sztuki i Narodu”, z którą poeta był związany, znajomi z kompletów tajnej polonistyki na Uniwersytecie Warszawskim (m.in. Julia Hartwig). Opowieść dopełniły zdjęcia z archiwum rodziny, fragmenty filmów dokumentalnych z okresu okupacji na terenie Warszawy i Zamojszczyzny, oraz fragmenty utworów poety. Po projekcji odbyło się spotkanie z reżyserką i autorką scenariusza Hanną Zofią Etemadi.

- 1-2 grudnia – cykl zainspirowany serią wydawniczą *Żydzi polscy*. Spotkania otworzył pokaz filmu *Po-Lin. Okruchy pamięci* (1989), reż. Jolanta Dylewska. Film zawiera unikatowe archiwalia pokazujące świat, którego już nie ma: przedwojenną Polskę, w której współistniały obok siebie dwie kultury – żydowska i polska. Wprowadzenie: Zuzanna Radzik (Forum Dialogu Między Narodami). Pozostałe spotkania:
 - 1 grudnia – spotkanie z autorkami książki *Złote pszczoły. Żydzi międzywojennej Warszawy. Antologia komiksów*: Moniką Powalisz, Anną Czarnotą, Agatą „Endo” Nowicką, Olgą Wróbel, Joanną Jurczak i Malwiną Konopacką. Prowadzenie: Cezary Polak.
 - 2 grudnia – spotkanie poświęcone serii wydawniczej Ośrodka KARTA i DSH *Żydzi polscy*. W programie: pokaz fragmentów spektaklu Komuny Otwock zatytułowanego *Perechodnik/Bauman*. Filmowy reportaż *I jest nowe życie*. Krótki dokument Agnieszki Uścińskiej i Jarosława Wątoro to reportaż będący zapisem wizyty Henryka Schönkera w jego rodzinnym mieście Oświęcimiu. Ta wzruszająca podróż autora książki *Dotknięcie anioła* odbyła się w czerwcu 2011 przy okazji promocji trzeciego, rozszerzonego wydania książki. Rozmowa o serii wydawniczej *Żydzi polscy*. Wśród gości m.in. Zbigniew Gluza (Ośrodek KARTA) i ks. Wojciech Lemański z Otwocka. spotkanie z Rafałem Betlejewskim, artystą, performerem i autorem projektu *Tęsknię za Tobą, Żydzie!*, który interesuje się zjawiskiem tożsamości, przybierania ról społecznych, językiem i komunikacją społeczną. Dyskusja w DSH dotyczy relacji polsko-żydowskich, stosunku obu narodów do siebie, czy też wzajemnych uprzedzeń i fascynacji. Uczestnicy projektu postawili wiele ważnych pytań, m.in. o politykę edukacyjną Izraela na temat historii Polski i II wojny światowej, czy wiedzy Polaków o uwarunkowaniach społecznych i historycznych dotyczących różnych faktów i opinii o Żydach, Izraelu, Holokauście..
- 3 grudnia – **Dzień Ormiański w Domu Spotkań z Historią**. W programie: Ormianie w Warszawie. Historia, kultura, sztuka – Waldemar Deluga, warsztaty ormiańskie dla dzieci, Świat zwierząt i fantastycznych stworzeń w ormiańskich rękopisach – Joanna Rydzkowska, Konserwacja rękopisów i starych druków ormiańskich – Iwona Kotala-Skiba. Relacja z ponownego pochówku ks. abp. Józefa Teodorowicza na Cmentarzu Obrońców Lwowa w czerwcu 2011 roku – *Ormiańskie serce dla Polski* (2008), reż. ks. Andrzej Baczyński i Tadeusz Szyma. Film o arcybiskupie Józefie Teodorowiczu. Organizatorzy: Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian Polskich, DSH
- 6 grudnia – **30. rocznica stanu wojennego** – spotkanie z **Chrisem Niedenthałem**, znakomitym fotografem i fotoreporterem, laureatem Word Press Photo, autorem fotografii „Czas Apokalipsy”, przedstawiającej opancerzony transporter przed kinem „Moskwa” w Warszawie w grudniu 1981. Organizatorzy spotkania: Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń, DSH.
- 8 grudnia – w cyklu *Od Asasynów do Al Kaidy. Terroryzm w historii – Rosyjscy anarchiści*. Kolejne spotkanie w cyklu poświęcone było pierwszej fali terroryzmu, głównie w carskiej Rosji. Wykład poprowadził dr Bartosz Olechów – absolwent i pracownik Instytutu Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego (Zakład Międzynarodowych Stosunków Politycznych). Po spotkaniu odbyła się promocja książki *Zamachowcy i zdrajcy. Z dziejów terroru w carskiej* Richarda Pipeta, wydanej przez wydawnictwo MAGNUM. Organizatorzy: Centrum Badań nad Terroryzmem Collegium Civitas, DSH.
- 9 grudnia – spotkanie *Ludzie BOS-u. Finisaż wystawy Budujemy Nowy Dom. Odbudowa Warszawy w latach 1945-1952*. Bohaterami spotkania byli wybitni architekci Biura Odbudowy Stolicy: Zygmunt Stepiński oraz Stanisław Jankowski – współautorzy Marszałkowskiej Dzielnicy Mieszkaniowej (MDM). Gośćmi wieczoru byli syn Zygmunta Stepińskiego oraz Michał Jankowski. Rozmowę prowadzili Tomasz Markiewicz (współautor wystawy) oraz Andrzej Skalimowski (Instytut Historii PAN).
- 11 grudnia – *Gwiazdka nie z tej ziemi!* Wykłady, warsztaty, zabawy edukacyjne i bajkowania. Co okres Bożego Narodzenia oznacza dla różnych narodowości, różnych kultur i różnych wyznań? O wszystkim tym opowiedzieli Warszawiacy nie z tej ziemi, czyli obcokrajowcy mieszkający w stolicy. W programie: *Choińka wielokulturowa* – warsztaty plastyczne. Jak wyglądają święta i ozdoby na choinkę w innych krajach?, *Podróż do krainy Świętego Mikołaja* – bajka Michała Malinowskiego z Muzeum Bajek, Baśni i Opowieści, *Oleństwo z Kraju Basków* – zabawa z Aitorem Arruzą z Kraju Basków, *Żydowskie zwyczaje chanukowe* – zabawa z Basią Wieczorek z synagogi warszawskiej, *Santa Lucia i Jultomien*, czyli *szwedzkie symbole Bożego Narodzenia* – zabawa i warsztaty plastyczne, prowadzące: Marta Orłowska i Beata Fabijańska, *Święty Mikołaj i Dziadek Mróz* – zabawa z urodzoną w Moskwie Manią Zyzak-Sokolową.
- 13-16 grudnia – cykl spotkań związanych z 30. rocznicą stanu wojennego
 - 13 grudnia – „Spotkanie z książką” – *Biznes patriotyczny. Historia wydawnictwa CDN*. Dyskusja o książce Mateusza Fałkowskiego *Biznes patriotyczny. Historia wydawnictwa z udziałem autora oraz Czesława Bieleckiego, prof. Antoniego Dudka, prof. Andrzeja Sadowskiego*. Bogaty materiał ikonograficzny, liczne relacje świadków i uczestników zdarzeń, pokazują działalność CDN, jednego z najważniejszych wydawnictw podziemnych działających w latach 80. w Polsce. Wśród założycieli wydawnictwa byli Czesław Bielecki i Jan Krzysztof Kelus. W ramach CDN działało około 250 osób; wielu z nich było represjonowanych i aresztowanych za działalność wydawniczą. Organizatorzy: DSH, Europejskie Centrum Solidarności.
 - 13 grudnia – *Zadzwoncie po milicję!* „Pomóż milicji, pobij się sam” albo „komisariat jest naszym domem” to tylko niektóre ze słynnych okrzyków Pomarańczowej Alternatywy, które przeszły do języka obiegowego w czasie stanu wojennego. Spotkanie było ilustrowane materiałami z najnowszej płyty Krzysztofa Skiby „Zadzwoncie po milicję!”, która jest muzycznym hołdem dla odwagi artystów z lat 80. Spotkanie poprowadził Tomasz Kasprzyk (dyrektor muzyczny Antyradia), wśród gości: Mirosław Pęczak (dziennikarz muzyczny „Polityki”, Krzysztof Skiba i Jacek Jędrzejak (Big Cyc).
 - 16 grudnia – *Punk rock books!* oraz pokaz filmu *Dezserter. Nie ma zagrożenia*. Spotkanie autorskie z Pawłem Konjo Konnakiem i Krzysztofem Grabowskim. Nowa książka Pawła Konjo-Konnaka pod tytułem *Gangrena – mój punk rock song* (wyd. Narodowe Centrum Kultury, 2011) to nie tylko dynamiczna opowieść o walkach autora w muzycznym podziemiu ponurych lat stanu wojennego, to także epicka podróż przez zakręcone losy

Konja i jego rodziny o kaszubskich korzeniach. Po spotkaniu pokazaliśmy film *Dezerter. Nie ma zagrożenia* (1994) w reżyserii Pawła Konnaka.

- 18 grudnia – **Spacer po Starym Mieście i Mariensztacie** – wydarzenie towarzyszące wystawie *Budujemy nowy dom* – spacer w świątecznej scenarii warszawskiej Starówki i Mariensztatu poprowadzili warszawianista Tomasz Markiewicz oraz historyk i przewodnik Juliusz Lichwa.

4 VI. ŚWIĘTO WOLNOŚCI I AKCJA WYŁĄCZ SYSTEM vol. 3

W przyszłym roku też wyłączymy system – powiedziała 4 czerwca 2010 prezydent Hanna Gronkiewicz-Waltz podczas obchodów 21. rocznicy czerwca 1989. Obietnica została spełniona i w 2011 roku DSH 4 i 5 czerwca zorganizował akcję **Wyłącz system vol. 3**. Tegoroczna edycja odbyła się w DSH, na skwerze im. ks. Jana Twardowskiego (zbieg Karowej i Krakowskiego Przedmieścia) oraz w nieczynnym Hotelu Europejskim. Ponadto, podobnie jak w ubiegłym roku, projektem towarzyszącym akcji *Wyłącz system* było **Uwalnianie przestrzeni** – akcja miejska współorganizowana przez Nowy Teatr. W ramach tego przedsięwzięcia warszawiacy mogli zwiedzić niedostępne na co dzień miejsca w Warszawie i poza Warszawą. Do współpracy zaprosiliśmy artystów, reżyserów, animatorów kultury i producentów. Cała akcja *Wyłącz system* cieszyła się ogromnym zainteresowaniem publiczności.

Podobnie jak w minionych latach, uruchomiliśmy stronę internetową www.wylaczsystem.pl, dzięki której szczegółowo informowaliśmy o przygotowywanych projektach, zbieraliśmy zapisy na Fiestę, zapraszaliśmy do udziału w projektach na skwerze i w DSH. Akcja promocyjna zaplanowana była na szeroką skalę, zależało nam bardzo, aby logo Wyłącz System stało się rozpoznawalnym w przestrzeni miejskiej symbolem oryginalnego sposobu podejścia do najnowszej historii Polski.

Konsekwentnie promowaliśmy rocznicę wyborów czerwcowych jako Święto Wolności, na które zaśleżyli i zapracowali sobie Polacy 22 lata temu. Z tej okazji po raz kolejny zorganizowaliśmy Fiestę, która powinna się odbyć w 1989 roku i zaprosiliśmy na nią wszystkich, dla których wolność nie jest tylko pustym słowem i którzy potrafią docenić jej wartość. Poniżej prezentujemy akcje towarzyszące tegorocznym obchodom rocznicy 4 czerwca 1989:

I. Akcje startowe:

1. 29 maja – **Głos przyrody na solidarność**. Plenerowa, rodzinna i kontrkulturowa akcja, zadedykowana formacji artystycznej Grupa, jednej z najciekawszych twórczych manifestacji lat 80. (zob. opis na str. 45)
2. 3 czerwca – **Obok, czyli trzeci obieg kultury**. Jaką rolę w upadku systemu komunistycznego odegrała polska kontrkultura muzyczna? W spotkaniu poświęconym polskiej kontrkulturze lat 70. i 80. udział wzięli muzycy, czołowi animatorzy sceny rockowej lat 80. oraz historycy. Wśród gości byli m.in. Mirosław Makowski (autor książki *Obok albo ile procent Babilonu*), Tomasz Świtalski (muzyk), Leszek Gnoiński (reżyser), Sławomir Pakos (producent), prof. Andrzej Chojnowski (historyk), Marcin Wilkowski (Historia i Media). Rozmowę poprowadził muzyk Kapeli ze wsi Warszawa Maciej Szajkowski. Po spotkaniu odbył się pokaz filmu *Beats of Freedom – Zew wolności*, reż. Wojciech Słota i Leszek Gnoiński.

II. Akcje na skwerze im. ks. Jana Twardowskiego i w DSH

1. **Kino „Wolność”**, czyli rocznicowe kino „pod chmurką”, a w nim pokazy filmów (repertuar: zob. wyżej)
2. **Feel Free Arts! – Sztuka Wolności**. Sztuka jako przestrzeń wolności. Jak artyści czują wolność? Czym jest wolność w muzyce, tańcu, poezji? 4 czerwca na skwerze wystąpili i poprowadzili niekonwencjonalne warsztaty z wolności: Leszek Bzdyl (tancerz), Macio Moretti (muzyk), Krzysztof Dziwiny (performer), Marcin Baran (poeta), Katarzyna Duda (skrzypaczka) i Mirosław Feldgebel (pianista), Mateusz Pospieszalski (muzyk).
3. **Podwórko PRL**. Niezwykła podróż w czasie do świata nieistniejących dziś dziecięcych podwórek. Przypomnieliśmy zapomniane bajki, gry i psoty. Zagraliśmy w kapsle, klasy i w gumę. Młodszym zagwarantowaliśmy doskonałą zabawę, a starszym – moc wzruszeń.
4. **Foton**. Zrób sobie zdjęcie z Garym Cooperem na tle słynnego plakatu wyborczego i wpadnij ze Steviem Wonderem do legendarnej kawiarni „Niespodzianka”. Niemożliwe? Dzięki akcji Foton wszystko to stało się możliwe!
5. **Akcja wyborcza: Pytanie na głosowanie!** Na skwerze ustawiliśmy 6 urn do głosowania. Na każdej jedno pytanie: Czy opodatkować użytkowników Facebooka w zależności od ilości znajomych, a uzyskane fundusze przeznaczyć na walkę z uzależnieniem od portali społecznościowych? Czy Dzień Kobiet jest świętem dyskryminującym kobiety i należy go zlikwidować? Czy czekolada, jako substancja psychoaktywna i uzależniająca powinna być zdelegalizowana? Czy należy wpuścić kibiców na mecze Euro 2012? Czy kolej powinna sprzedawać tylko tyle biletów na pociągi, ile jest miejsc siedzących? Czy chcesz, aby 4-ty Czerwiec stał się świętem państwowym? W głosowaniu wzięło udział 1668 osób. Wyniki opublikowaliśmy na stronie internetowej i Facebooku.
6. **Rozmowy niekontrolowane**. „Warszawiacy nie z tej ziemi!” to cudzoziemcy, którzy w czasach PRL związali swoje życie z Polską z Warszawą. Jak wspominają życie codzienne w PRL-u? Co zachęciło ich do pozostania w Polsce? Jak wspominają wydarzenia roku 1989? Czym dla nich jest wolność? Wśród gości Ilkka Almonkari (Finlandia), Maged Sahly (Palestyna), Mahmoud El Tayeb (Sudan), Katia Sokołowa-Zyzak (Rosja), George Yacoub (Syria).
7. **Strefa zielonej karty**. Rocznicowa kawiarnia „pod chmurką”. Punkt spotkań i strefa relaksu. Za barem Malka Kafka, wielbicielka koszmernych smaków.

8. **Rocznicowy kiermasz książek, winyli i ręcznych robótek.**
9. **1989 Koniec systemu.** Rocznicowa wystawa plenerowa poświęcona Wiośnie Ludów '89 (zob. wyżej rozdział Wystawy).
10. **Ulotna historia muzyki.** Kameralna wystawa ulotek emitowanych przez warszawskie kluby i instytucje kultury w okresie 1989–2010.
11. **DSH Street Art! Wolne Miasto Warszawa.** 4 czerwca puściliśmy wodze fantazji – Wolne Miasto Warszawa to miasto wolnych haseł, obrazów, gestów, postaci! W DSH miało miejsce wiele spektakularnych wystaw, ale żadna z nich nie powstała i nie zamknęła się na naszych oczach. Streetartowcy: Saiko, Taki Myk Wmascepan, Simpson i Tempzey przeszli przez przestrzeń DSH jak burza, pozostawiając po sobie Wolne Miasto w graffiti.
12. **Etos 2010** – koncert grupy hip-hopowej w składzie: Vienio, Diox (hifi banda), Dj Technik.
13. **Jarocin – rekonstrukcje.** Rozmowa o największym festiwalu rockowym w bloku wschodnim. Co dziś zostało z ideałów przyświecających pierwszym edycjom Festiwalu w Jarocinie? Czym jest kontrkultura A.D. 2011? Wśród gości m.in. Walter Chelstowski (twórca Festiwalu), Tomasz Budzyński (Siekiera, Armia), Krzysztof Grabowski (Dezertor), Robert Jarosz (badacz kultury), Sławomir Pakos (wydawca). Spotkanie prowadził dziennikarz muzyczny Grzegorz Brzozowicz
14. 5 czerwca – **Alternatywa!** Spotkanie poświęcone trójmiejskiej kulturze alternatywnej. Występy bębniarzy, pokazy teledysków i filmów oraz wystawa plakatów. Wśród gości m.in. Waldemar Rudziecki („ojciec chrzestny” alternatywnego rocka w Trójmieście), Jarosław „Doktor” Janiszewski (muzyk), Paweł Gawlik. Spotkanie prowadził Paweł Dunin-Wąsowicz, redaktor naczelny „Lampy”.

III. Fiesta, 4 czerwca 2011, Hotel Europejski

Fiesta to ukoronowanie Święta Wolności. Prawdziwa Fiesta powinna się odbyć 22 lata temu, kiedy spektakularne zwycięstwo polskiego społeczeństwa 4 czerwca 1989 roku otworzyło drogę do upadku komunizmu w Europie. 22 lata temu nie obchodziliśmy jednak hucznie zwycięstwa. Nie umieliśmy, nie zdążyliśmy. Świętujemy teraz!

W 2009 roku bawiliśmy się w starej Elektrociepłowni Powiśle, w 2010 roku w nieistniejącej już drukarni Dom Słowa Polskiego, a 4 czerwca 2011 świętowaliśmy na Krakowskim Przedmieściu, w nieczynnym Hotelu Europejskim. **Fiesta** A.D. 2011 była to także zabawa w studio telewizyjne sprzed 89 roku – *Tele-rewizor*. Na żywo kręcone były legendarne programy i seriale telewizyjne m.in. „Dziennik telewizyjny”, „Ćwiczenia z laseczką”, „Pi i Sigma”, „Studio Sport”, „Dynastia” oraz „Koncert Życzeń”. O północy wznieśliśmy toast za wolność i wspólnie z wiceprezydentem miasta Włodzimierzem Paszyńskim wyłączyliśmy system!

IV. Uwalnianie przestrzeni, 4 i 5 czerwca

Projekt, po raz drugi zrealizowany wspólnie przez Nowy Teatr i DSH, był inspirowany tradycją festiwalu dziedzictwa w wielu miastach Niemiec i Francji, polegających na umożliwieniu zwiedzenia historycznych miejsc, które na co dzień są niedostępne. Umożliwiliśmy warszawiakom odkrycie nieznanych przestrzeni – pereł architektonicznych, pracowni artystów, podziemi, dachów, magazynów oraz niedostępnych zazwyczaj zakamarków państwowych gmachów. Poprowadziliśmy 3 wycieczki rowerowe oraz 2 wycieczki autokarowe. Nad realizacją całego projektu czuwała Rada Ekspertów w składzie: Sylwia Chutnik, Hanna Nowak-Radziejowska, Jerzy Majewski i Mikołaj Długosz. Dokonaliśmy symbolicznego „uwolnienia” następujących miejsc i instytucji:

1. Dwie wycieczki autokarowe: Twierdza Modlin, Fort w Pomiechówku	10. Muzeum Kolejnictwa
2. Trzy trasy rowerowe: Targówek, Praga Północ, Białołęka	11. 3. Jednostka Strażacka
3. Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej	12. Cmentarz Żydowski na Bródnie
4. Cerkiew Marii Magdaleny.	13. Pracownia 6te Pietro
5. Teatr Baj	14. Pracownia Ani Kuczyńskiej
6. Muzeum Etnograficzne	15. Fort Traugutta
7. Szkoła Główna Handlowa	16. Dawna siedziba KC PZPR
8. Piekarnia Szwedka	17. Bunkier pod Hutą Arcelormittal
9. Muzeum Powstania Warszawskiego	18. Areszt Śledczy Warszawa Mokotów ul. Rakowiecka 37.

W każdym z tych miejsc na uczestników czekali przewodnicy (varsawianiści, specjaliści danej dziedziny, historycy, architekci, pracownicy tych miejsc), którzy wskazywali na historyczne znaczenie danej przestrzeni, opowiadali historię powstawania tych miejsc, właścicieli, mieszkańców, omawiali wystrój wnętrz, architekturę, legendy. Projektowi towarzyszyły pocztówki przedstawiające „uwalniane” miejsca. Autorami fotografii są: Mikołaj Długosz, Nicolas Grosppierre i Konrad Pustoła. Projekt spotkał się z bardzo dużym zainteresowaniem warszawiaków, a zapisy na większość miejsca skończyły się już na tydzień przed 5 czerwca.

WARSZAWIACY NIE Z TEJ ZIEMI! PIKNIK WIELOKULTUROWY

W 2010 przy wsparciu Instytutu Historii Uniwersytetu Warszawskiego, zainicjowaliśmy projekt *Warszawa Wielonarodowa*. W jego ramach nagrywamy relacje cudzoziemców, którzy – w różny sposób i z różnych powodów – związali się w latach 1945-1989 na stałe z Warszawą. Relacje tworzą wydzieloną kolekcję w Archiwum Historii Mówionej, a na ich podstawie powstaje publikacja oraz szereg przedsięwzięć edukacyjnych i popularyzatorskich. W październiku 2010 roku, w ramach warszawskiego programu na rzecz tytułu Europejskiej Stolicy Kultury 2016, podjęliśmy spektakularną akcję popularyzującą – w ujęciu historycznym i współczesnym – biografie mieszkańców Warszawy zagranicznego pochodzenia. Tak zrodził się festiwal *Warszawa wielonarodowa*, oraz stanowiąca jego część akcja *Warszawiacy nie z tej ziemi!*

Piknik wielokulturowy *Warszawiacy nie z tej ziemi!* zorganizowany 14 czerwca 2011 na skwerze im. ks. Jana Twardowskiego to kolejna odsłona promowania przez DSH tradycji warszawskiej wieloetniczności i wielonarodowości. Tego dnia warsztaty dla dzieci i młodzieży poprowadził m.in. muzyk i wokalista Mamadou Diouf. W programie znalazła się nauka gry na bębnach oraz zajęcia wokalnno-taneczne. Po południu zaprosiliśmy warszawiaków do wspólnej zabawy pod hasłem „Gry i zabawy z czterech stron świata”. W boules, sięgające swą historią czasów starożytnych nauczył nas grać Ben Guillou. Artysta Ivo Nikić przypomniał zasady gry w szklane kulki – „klikieri”, a pochodzący z Kongo aktor Wvarwzeczy Wez Kombo Bouetoumoussa zagrał z warszawiakami w podwórkową piłkę nożną, ludo (chińczyka) i w dames (warcaby). Swoje rodzime gry zaprezentowali także Aiko Tachi Zalewska z Tokio, Dario Gub z Rzymu, czy pochodząca z Węgier Dori Żurawska. Na pikniku nie zabrakło także szachów, tryktraka, scrabblu czy pospolitych bierek.

Atrakcją wieczornej odsłony pikniku były warsztaty z budowy latawców Mandragon, które pod koniec dnia wypuściliśmy w niebo. Po południu graczom towarzyszyła grupa muzyków L'ombelico del Mondo, czyli Pepek Świata, zajmująca się szeroko pojmowaną sztuką uliczną, przede wszystkim graniem samby i rytmów Afryki. Wieczorem w muzyczną, egzotyczną podróż zabrał nas Piotr Gronau, miłośnik dalekich stron świata, znany z audycji radiowej „Uchem po mapie” oraz Włodek Antoniów. Przez cały dzień na skwerze działało kino plenerowe, w którym wyświetlane były filmy animowane i dokumentalne.

PUBLIKACJE

W 2011 roku DSH działał aktywnie na rynku księgarskim jako wydawca i współwydawca publikacji dotyczących XX wieku. Wśród książek popularyzujących historię Polski i Warszawy dominują albumy, będące podsumowaniem wybranych wystaw prezentowanych w DSH, książki źródłowe, wydawane we współpracy z Ośrodkiem KARTA i innymi wydawnictwami, oraz broszury tematyczne oparte na materiale ikonograficznym, dokumentach źródłowych oraz relacjach świadków XX wieku, gromadzonych w Archiwum Historii Mówionej. Wydarzeniem ubiegłego roku było wznowienie we współpracy z Ośrodkiem KARTA serii książkowej „Żydzi Polscy”. Dodatkowo publikujemy katalogi towarzyszące wystawom DSH.

W tym roku DSH wziął udział w II Warszawskich Targach Książki, które odbyły się w dniach 12–15 maja oraz w XX Targach Książki Historycznej, 24–27 listopada. Nasze publikacje były też prezentowane na XV Targach Książki w Krakowie (3–6 listopada), jak również w trakcie Festiwalu Kultury Żydowskiej „Warszawa Singera”, na którym prezentowano serię „Żydzi Polscy”.

W związku z dużym zainteresowaniem publikacjami DSH przygotowaliśmy wznowienia oraz dodruki kilku naszych tytułów. Wznowiony został album *Ostańce. Kamienice warszawskie i ich mieszkańcy* tom 1, książka *Ocaleni z Mauthausen* oraz album *W obiektywie wroga*. Pierwsze dwie otrzymały w tym roku nagrody: *Ocaleni z Mauthausen* – Nagrodę Historyczną „Polityki” za 2010 rok w kategorii wydawnictw źródłowych, a album Magdaleny Stopy i Jana Brykczyńskiego *Ostańce. Kamienice warszawskie i ich mieszkańcy* został uhonorowany Nagrodą Literacką m.st. Warszawy w

kategorii edycja warszawska oraz Nagrodą Towarzystwa Miłośników Historii w kategorii najlepsze warsawiana.

Poniżej przedstawiamy pełną listę publikacji DSH za rok 2011:

I. Publikacje własne:

- ***Ostańce. Kamienice warszawskie i ich mieszkańcy, tom 2, Magdaleny Stopy i Jana Brykczyńskiego.*** W drugim tomie przedstawionych zostało osiemnaście kolejnych kamienic, m.in. budynek przy Siennej 55, na podwórzu którego przetrwał ostatni fragment muru getta; dom na Chocimskiej 33, gdzie mieściła się siedziba Biura Odbudowy Stolicy, czy budynek przy Filtrowej 68, w którym Antoni Chruściel „Monter” podpisał rozkaz rozpoczęcia Powstania Warszawskiego. Podobnie jak w pierwszej części, Magdalena Stopa dotarła do osób, których losy nierozzerwalnie splotyły się z historią opisywanych kamienic. Autorem zdjęć jest Jan Brykczyński. Nakład: 2000 egz., format 210 x 250 mm, oprawa miękka, 184 stron.
- ***Architektoniczna spuścizna socrealizmu w Warszawie i Berlinie. MDM/KMA.*** Publikacja towarzysząca wystawie pod tym samym tytułem. Książka poświęcona jest Marszałkowskiej Dzielnicy Mieszkaniowej (MDM) i Karl-Marx Allee (aleja Karola Marksa) – sztandarowym przykładom zespołów zabudowy powojennej, które całościowo zostały podporządkowane zasadom socrealizmu. Mimo iż powstawały w różnych państwach bloku wschodniego, to podobieństwa w kompozycji, formie architektonicznej, stylistyce i dekoracjach są uderzające. Organizowana według socrealistycznych założeń przestrzeń miejska miała przekazywać komunikat o potędze ustroju oraz być nośnikiem komunistycznych idei. Teksty w języku polskim, angielskim i niemieckim. Wydano z finansowym wsparciem Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej oraz Capital Park Group i Centrum Bankowo-Finansowego „Nowy Świat”, przy współpracy Biura Stołecznego Konserwatora Zabytków Urzędu m.st. Warszawy. Album i ekspozycja zostały przygotowane w ramach prezydencji Polski w Radzie Unii Europejskiej i obchodów jubileuszu dwudziestolecia partnerstwa Warszawy i Berlina. Nakład 2000 egz., oprawa miękka, 136 stron.
- ***Warszawa okupowana. Relacje mieszkańców*** – kolejna broszura wydana w serii „Z Archiwum Historii Mówionej”. Jest to montaż fragmentów pochodzących z ponad 70 nagrań zgromadzonych w AHM, przeprowadzonych z byłymi i obecnymi mieszkańcami Warszawy. Świadkowie opowiadają o historii Warszawy, dniu codziennym miasta w czasie okupacji niemieckiej, o jego wyglądzie i atmosferze, warunkach życia, a także o różnorodnych losach i postawach warszawiaków w tamtym okresie. Publikacja zawiera krótki wstęp historyczny, a także informacje o Archiwum Historii Mówionej. Jest ilustrowana archiwalnymi zdjęciami, zarówno amatorskimi, pochodzącymi z prywatnych zbiorów rodzinnych, jak i ze zbiorów instytucjonalnych. Towarzyszy jej płyta CD, na którą składają się kilkuminutowe fragmenty relacji (cały materiał dźwiękowy trwa ok. półtorej godziny). Oprawa miękka, broszurowa, 96 stron.
- ***Spojrzenia na warszawskie getto Jacka Leociaka.*** Książka jest połączeniem autorskiego przewodnika, eseju historycznego i albumu warsawianistycznego. Autor zabiera czytelników na wędrowkę po getcie warszawskim, prowadząc nas ulicami Krochmalną, Leszno, Karłowicką, Nowolipie, Miłą, Stawki po Umschlagplatz. W książce wykorzystano blisko 150 zdjęć z archiwów fotograficznych z całego świata. Publikacja na podstawie cieszących się dużym zainteresowaniem spotkań w DSH *Spojrzenia na warszawskie getto*. Zrealizowano przy dofinansowaniu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nakład 2000 egz., oprawa miękka z obwolutą, 280 stron, format 300x210 mm. W ramach promocji zorganizowaliśmy cykl spacerów ulicami opisanymi w książce. Spacerzy cieszyły się ogromnym zainteresowaniem (terminy i trasy spacerów: 8 maja – Krochmalna, 15 maja – Leszno, 22 maja – Karłowicka, 29 maja – Nowolipie, 5 czerwca – Miła, 12 czerwca – Stawki). Książka była nominowana do Nagrody Literackiej m.st. Warszawy.

- Wydanie drugiej książki ***Ocaleni z Mauthausen. Relacje polskich więźniów obozów nazistowskich systemu Mauthausen-Gusen*** pod redakcją Katarzyny Madoń-Mitzner, pierwszej pozycji nowej serii „Historia Mówiona”, wydanej we współpracy z Ośrodkiem KARTA. Publikacja to wielogłos o tak skrajnym doświadczeniu, jak przejście przez nazistowski obóz koncentracyjny. Książka nie jest kroniką obozów, ale skupia się na indywidualnych odczuciach pokazując, jak obozowej rzeczywistości doświadczały konkretne osoby. Poza wstępem głos oddano wyłącznie świadkom, 104 byłym więźniom obozów systemu Mauthausen-Gusen. Książka otrzymała Nagrodę Historyczną „Polityki” 2011 w kategorii wydawnictw źródłowych. Nakład 2000 egz., oprawa miękka, 366 stron
- Dodruk albumu ***Ostańce. Kamienice warszawskie i ich mieszkańcy Magdaleny Stopy i Jana Brykczyńskiego***. Książka poświęcona losom warszawskich kamienic – przez ostatnich kilkadziesiąt lat najbardziej niedocenianym zabytkom miasta. O historii kamienic opowiadają odnalezieni przez Magdaleny Stopę mieszkańcy, najstarsi z nich często sięgający pamięcią do lat 30. Z tych powieści wyłania się obraz ostatnich stu lat dziejów miasta oraz powikłane losy warszawiaków. Wymakowane fotografie Jana Brykczyńskiego uzupełnione są o – często publikowane po raz pierwszy – zdjęcia archiwalne. Książka otrzymała Nagrodę Literacką m.st. Warszawy w kategorii edycja warszawska oraz Nagrodę Towarzystwa Miłośników Historii w kategorii najlepsze warsawiana. Nakład dodruku: 2000 egz., format 210 x 250 mm, oprawa miękka, 184 strony.
- Dodruk albumu ***W obiektywie wroga. Niemieccy fotoreporterzy w okupowanej Warszawie 1939-45*** pod redakcją Danuty Jackiewicz i Eugeniusza Cezarego Króla. Publikacja wyróżniona dyplomem honorowym Towarzystwa Miłośników Historii za najlepsze warsawiana za rok 2008/2009. Album ze zdjęciami wykonanymi przez fotoreporterów Kampanii Propagandowych Wehrmachtu i Waffen SS. Zdjęcia uzupełnione są fragmentami dokumentów, wspomnień, cytatami z prasy „gadzinowej” i podziemnej oraz komentarzami autorów. Teksty i podpisy pod zdjęciami w językach polskim i niemieckim. Wydawcy: Oficyna Wydawnicza RYTM, DSH. Nakład: 500 egz., oprawa twarda, 408 stron.

W przygotowaniu:

- ***Karol Beyer (1818–1877)*** – pierwszy z serii „Fotografowie Warszawy”, popularnonaukowy album monograficzny poświęcony Karolowi Beyerowi – prekursorowi fotografii w Polsce. Kolekcja „Fotografowie Warszawy” to nowy warsawianistyczny projekt wydawniczy realizowany we współpracy z Muzeum Narodowym w Warszawie. Seria albumów poświęconych wybitnym XIX- i XX-wiecznym twórcom warszawskim jest próbą prezentacji najcenniejszych i najbardziej znanych fotografii stolicy. Książka w dwóch wersjach językowych: polskiej i angielskiej. Koncepcja, wybór i układ zdjęć: Danuta Jackiewicz, projekt graficzny: prof. Maciej Buszewicz. Oprawa miękka, 136 stron. Do końca 2011 roku zamknięto prace nad albumem i przekazano go do druku. Promocja i dystrybucja zaplanowana jest na pierwszy kwartał 2012 roku.

II. Koedycje

1. Seria „Żydzi Polscy”

- ***Dotknięcie anioła Henryka Schönkera*** – otwiera wznowioną przez DSH i Ośrodek KARTA serię Żydzi Polscy. Wspomnienia Henryka Schönkera są zapisem osobistej historii żydowskiego chłopca, który ocalał z Holokaustu. W 2006 Autor otrzymał za *Dotknięcie anioła* (poprzednie wydanie) Nagrodę Historyczną „Polityki”. Partnerem wydania serii jest Fundusz Pamięci im. Tadzia Kolskiego. Patronat medialny objęły: Forum Żydów Polskich, Rzeczpospolita, PAP, portal O.pl, Stosunki Międzynarodowe, Nowa Europa Wschodnia. Oprawa miękka, 344 stron.
- ***Stacja Treblinka Richarda Glazara*** – nowa pozycja w serii „Żydzi polscy”. Glazar po przewiezieniu z getta w Theresienstadt do Treblinki przydzielony został jako robotnik do

brygady, która zajmowała się sortowaniem rzeczy należących do mordowanych w komorach gazowych. Opowieść o trwaniu wśród tysięcy pędzonych na śmierć, ale też o buncie, powstaniu i ucieczce w sierpniu 1943 to wyjątkowe świadectwo żydowskiego losu. Oprawa miękka, 202 strony.

- ***Spowiedź Calka Perechodnika*** – oryginalna, pełna wersja pisanego w 1943 roku świadectwa Calka Perechodnika, mieszkańca Otwocka, policjanta żydowskiego w tamtejszym getcie, kronikarza zagłady. Zapis, który stał się tekstem kanonicznym, cytowanym niemal we wszystkich poważniejszych opracowaniach na temat Holokaustu. Wydawcy: Ośrodek KARTA, DSH. Oprawa miękka, 350 stron.
- ***Archiwum Ringelbluma. Dzień po dniu Zagłady*** – opowieść o bezprecedensowym przedsięwzięciu, Podziemnym Archiwum Getta Warszawskiego. Z inicjatywy Emanuela Ringelbluma ludzie należący do konspiracyjnej organizacji „Oneg Szabat” zajęli się szczegółowym dokumentowaniem życia i Zagłady Żydów. Na zbiór składają się relacje opisujące życie w getcie, fragmentów dzienników i listów, dokumenty, notatki Ringelbluma i jego współpracowników. Wybór i redakcja: Marta Markowska, konsultacja naukowa: Tadeusz Epsztejn. Oprawa miękka, 236 stron.
- ***Bunkier Chaima Icela Goldsteina***. Autor w 1930 roku wyemigrował do Francji. Po wybuchu wojny trafił do Auschwitz, skąd w 1943 został przewieziony do oczyszczania ruin getta w Warszawie. Brał udział w Powstaniu Warszawskim. Po klęsce Powstania, od września 1944 do wkroczenia wojsk sowieckich w styczniu 1945, ukrywał się wraz z sześciorgiem innych Żydów i katolickim księdzem w piwnicy zniszczonej kamienicy przy ulicy Franciszkańskiej 8. Oprawa miękka, 215 stron.
- ***Ucieczka z getta Haliny Zawadzkiej*** – opis ucieczki autorki z getta w Końskich jesienią 1942 roku i ukrywania się u polskiej rodziny w Starachowicach. Sugestywny, plastyczny zapis okupacyjnej codzienności, a także bezkompromisowe studium relacji polsko-żydowskich w okresie Holokaustu. Autorka książki od wielu lat żyje w Stanach Zjednoczonych. Oprawa miękka, 185 stron.

2. Seria „Świadectwa”

- ***Dzienniki. Wybór z lat 1955–1959 Jerzego Zawieyskiego*** – wybór z liczącego 3000 stron maszynopisu, zachowanego w rękach rodziny autora. Publikujemy pierwszy (z lat 1955–59) z dwóch tomów jako cenne źródło wiedzy o PRL-u z lat 50. i 60. Dzienniki mają charakter zapisu intelektualnego: lektur, przemyśleń, notatek towarzyszących własnej twórczości, opisu spotkań i postaw kręgu pisarzy oraz ludzi Kościoła. Są także cennym źródłem informacji z życia politycznego, pokazujących środowisko otaczające autora jako posła, przedstawiciela Koła „Znak” czy członka Rady Państwa. Patroni medialni: „Rzeczpospolita”, „Tygodnik Powszechny”, PAP, histmag.org, o.pl, Radio Plus. Oprawa twarda, 750 stron.
- ***Taki upór*** – wybór tekstów autobiograficznych i społeczno-politycznych Jacka Kuronia, będących ważnym świadectwem dla zrozumienia historii oraz zagadnień politycznych i społecznych XX wieku. To również opis drogi – od marksizmu, poprzez zaangażowanie w działalność opozycyjną lewicy laickiej, udział w przemianach demokratycznych w Polsce, po sprawowanie mandatu posła i objęcie teki ministra. Wyboru dokonano z całości spuścizny autora, w tym z unikatowej, liczącej ponad 1000 pozycji, Kolekcji Jacka Kuronia, znajdującej się w zbiorach Ośrodka KARTA. Do książki dołączono płytę CD z nagraniami pochodzącymi z działającego poza cenzurą biura informacyjnego KSS „KOR”. Wybór i redakcja: Maria Krawczyk. Patroni medialni: AMS, Newsweek, historia.gazeta.pl, TOK FM. Oprawa twarda, 564 strony.

3. Seria „Historie obrazkowe”

- ***Wodniacy. Pasjonaci wioślarstwa 1878-1939*** – druga pozycja po albumie *Cykliści* w serii Ośrodka KARTA i DSH „Historie obrazkowe”. Fotograficzna, niezwykle barwna i dotąd

mało znana, panorama życia polskich towarzystw wioślarskich od drugiej połowy XIX wieku do 1939 roku. Książka opowiada nie tylko o zamiłowaniu do sportu, ale też o całej sferze bujnie kwitnącego, a ściśle splecionego ze sportem życia towarzyskiego. Na zdjęciach utrwalone zostały dawne przystanie rzeczne, łódki, sportowcy w strojach organizacyjnych i plażowych, treningi oraz uprawiane w towarzystwach wioślarskich inne dyscypliny sportów wodnych: kajakarstwo, żeglarstwo, motorowodniactwo, a zimą: szermierka, łyżwiarstwo, gimnastyka. Wybór i opracowanie: Agnieszka Kaczmarska. Oprawa twarda, 230 stron.

III. Katalogi do wystaw DSH:

- Katalog wystawy multimedialnej *W niemieckim lesie. Zbrojenia – wysysk – przemoc*. Bohaterkami wystawy są warszawianki wywiezione we wrześniu 1944 roku do obozu pracy przymusowej w podberlińskim lesie. W zamaskowanej fabryce koncernu Boscha więźniarki pracowały przy produkcji osprzętu samolotowego. Na wystawę Berlińskich Warsztatów Historycznych prezentowaną w Domu Spotkań z Historią składały się prywatne fotografie, listy, dokumenty, kilka planów sytuacyjnych, pamiątek z obozu. Jednak zasadniczą materią ekspozycji były fragmenty relacji świadków, uczestniczek rzeczywistości sprzed ponad siedemdziesięciu lat. To właśnie one są współautorkami wystawy i katalogu. Do katalogu dołączona jest płyta DVD z fragmentami relacji więźniarek wywiezionych do Kleinmachnow z Warszawy. Nakład 1000 egz., okładka miękka, 24 strony. Katalog wydany dzięki dofinansowaniu Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.
- Katalog wystawy *Budujemy nowy dom. Odbudowa Warszawy w latach 1945-52*. Wystawa, przygotowana przez varsavianistów Jerzego S. Majewskiego i Tomasza Markiewicza, poświęcona jest odbudowie Warszawy w latach powojennych. Ukazuje skalę zniszczeń i prezentuje zabytki odtworzone po II wojnie światowej a także te, które znikły z pejzażu miasta już w trakcie jego odbudowy. Nakład 1000 egz., okładka miękka, 24 strony. Zrealizowano z udziałem środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

IV. Kwartalnik KARTA:

W 2011 roku Ośrodek KARTA wydał 65., 66., 67., 68. i 69. numer kwartalnika *Karta* ze stałą rubryką DSH.

KSIĘGARNIA XX WIEKU I SPOTKANIA Z KSIĄŻKĄ

DSH prowadzi **Księgarnię XX wieku**, oferującą po możliwie najniższych cenach szeroki wybór publikacji dotyczących historii Polski i Europy Wschodniej. Księgarnia ma w stałej ofercie ok. 1500 tytułów, a wśród nich książki historyczne, albumy, wspomnienia, biografie, reportaże, varsawiana, przewodniki. Współpracujemy ze znanymi wydawnictwami książkowymi (m.in. WAB, Wydawnictwo Czarne, Wydawnictwo Naukowe PWN, wydawcami publikacji historycznych (Ośrodek KARTA, Bellona, Oficyna Wydawnicza RYTM, IPN, Neriton, Arcana, itd.) oraz mniejszymi, lokalnymi oficynami, których publikacje są niedostępne w innych warszawskich księgarniach (m.in. Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Muzeum Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, Wydawnictwo Wysoki Zamek). W sprzedaży znajdują się również pocztówki, filmy dokumentalne i płyty z przedwojenną muzyką. Oferujemy także duży wybór publikacji związanych z dawnymi Kresami Rzeczypospolitej.

Poniżej przedstawiamy promocje wydawnicze, które odbyły się w 2011 roku:

1. *Historia mówiona i wojna. Doświadczenie obozu koncentracyjnego w perspektywie narracji biograficznych*, 14 stycznia. Promocja książki dr. Piotra Filipkowskiego *Historia mówiona i wojna. Doświadczenie obozu koncentracyjnego w perspektywie narracji biograficznych*, która ukazała się w serii „Monografie Fundacji na rzecz Nauki Polskiej” w Wydawnictwie Uniwersytetu Wrocławskiego. Komentarz: prof. Andrzej Mencwel z UW i prof. Ewa Domańska z UAM. W programie spotkania także prezentacja unikatowych nagrań rozmów z byłymi więźniami obozu koncentracyjnego w Mauthausen. Wieczór poprowadził Dominik Czapigo. Organizatorzy: Fundacja na rzecz Nauki Polskiej, Międzyzakładowa Pracownia Pamięci Społecznej IS UW, DSH.

2. **Stulecie zagłady, 2 lutego.** Spotkanie promujące najnowszą publikację **prof. Jerzego W. Borejszy**. Książkę zaprezentowali historycy: dr Elżbieta Orman i doc. dr Władysław Teofil Kulesza. Organizatorzy: Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, Wydawnictwo Naukowe PWN, Wydawnictwo Naukowe Scholar, DSH.
3. **Świat Kresów, 12-13 lutego.** Premiera albumu *Świat Kresów* **Tomasza Kuby Kozłowskiego i Danuty Błahut-Biegańskiej**. Książka ukazała się w serii „Kolekcje XX wieku” nakładem DSH i Ośrodka KARTA. W publikacji znalazły się druki zwarte i ulotne, kartografia, archiwalia, dokumenty życia społecznego, ikonografia i falerystyka. *Świat Kresów* dowodzi, że historię można opowiedzieć obrazem równie wnikliwie jak słowem.
4. **Promocja 65 numeru „Karty”, Z inspiracji „Kartą” – droga na Wschód: Kazachstan. Zesłania i powroty, 23 lutego.** W latach 30. i 40. XX wieku władze sowieckie deportowały do Kazachstanu dziesiątki tysięcy Polaków. Część z nich została w Kazachstanie, gdzie ich potomkowie żyją do dziś. Przed dyskusją pokazaliśmy film Ewy Szakalickiej *Repatrianci*.
5. **Premiera książki *Spojrzenia na warszawskie getto* Jacka Leociaka, 22 marca.** Promocja książki, będącej połączeniem autorskiego przewodnika, eseju historycznego i albumu warszawianistycznego i spotkanie z jej autorem. Autor zabiera czytelników na wędrowki po getcie warszawskim, prowadząc ich ulicami Krochmalną, Leszno, Karmelicką, Nowolipie, Miłą, Stawki. W publikacji wykorzystano blisko 150 zdjęć z archiwów fotograficznych z całego świata. Oryginalną kartografię opracowaną specjalnie na potrzeby książki, w tym plany ulic, przygotował Paweł E. Wespziński. Publikacja zrealizowana ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Rozmowę z autorem poprowadziła Małgorzata Raducha z Programu I Polskiego Radia, gościem była Teresa Torńska.
6. **Spotkanie z Marcinem Wrońskim – autorem cyklu kryminalów retro, 31 marca.** Seryjny zabójca, koszmar okupacji, komisarz Maciejewski w szeregach niemieckiej Kripo – to tematyka książek Marcina Wrońskiego – autora cyklu kryminalów retro. Międzywojenny Lublin ożywa pod jego piórem jako wielokulturowe miasto, pełne kontrastów i tajemnic. Spotkanie poprowadził dziennikarz TVP2 Piotr Szygalski. Dotychczas ukazały się: *Morderstwo pod cenzurą* i *Kino Venus*. Organizatorzy: Wydawnictwo W.A.B., DSH.
7. **Wyspa na ulicy Ptasiej, 25 maja.** Spotkanie z autorem, **Urim Orlevem**. *Wyspa na ulicy Ptasiej* jest najbardziej znaną powieścią Orlewa; została przełożona na 16 języków i wyróżniona licznymi nagrodami (m.in. wpisano ją na Listę Honorową IBBY). Wznowienie książki w przekładzie Ludwika Jerzego Kerna. Fragmenty książki przeczytał autor, który gościł w Polsce na zaproszenie Ambasady Izraela. Organizatorzy: Ambasada Izraela, DSH.
8. **Dotknięcie anioła Henryka Schönkera, 27 maja.** Spotkanie z Henrykiem Schönkerem, autorem wspomnień *Dotknięcie anioła*, których trzecie, rozszerzone wydanie ukazało się właśnie we wznowionej serii „Żydzi polscy” Ośrodka KARTA (współwydawca: DSH). *Dotknięcie anioła* to pasjonująca historia żydowskiego chłopca ocalałego z Holocaustu, a zarazem opis nieznanego i zdumiewającego procesu: Oświęcim mógł stać się punktem masowej emigracji Żydów, a nie miejscem Zagłady. Obok Autora, mieszkającego na stałe w Tel Awiwie, wystąpił historyk dr Artur Szyndler, który opowiedział o niedawno odkrytych dokumentach dotyczących też zawartych w książce. Spotkanie poprowadził Zbigniew Gluza. Partnerem wydania jest Fundusz Pamięci im. Tadzia Kolskiego.
9. **Wina narodów. Przebaczenie jako strategia polityki, 10 czerwca.** W spotkaniu promującym książkę **Karoliny Wigury** udział wzięli: prof. Paweł Śpiewak, prof. Robert Piłat oraz autorka książki – dr Karolina Wigura (adiunkt w Instytucie Socjologii UW). Książka poświęcona jest deklaracjom przebaczenia w polityce jako strategii politycznej po II wojnie światowej. Organizatorzy: Muzeum II Wojny Światowej, Wydawnictwo Scholar, DSH, Międzyzakładowa Pracownia Pamięci Społecznej IS UW.
10. **Korczak. Próba biografii Joanny Olczak-Ronikier, 21 czerwca,** spotkanie z udziałem autorki. Gośćmi wieczoru byli również Anna Bikont, Renata Piątkowska z Muzeum Historii Żydów Polskich i Marta Ciesielska z Korczakianum. W oparciu o plan autobiografii Korczaka pozostawiony w Pamiętniku Joanna Olczak-Ronikier odtwarza historię życia Doktora, wplatając ją w opowieść o losach i wyborach polskich Żydów.
11. **Żydzi polscy – o tym, co się stało na polskiej ziemi, 27 czerwca.** Debata Klubu Ekspertów „Rzeczpospolitej” na temat: „Żydzi polscy” – o tym, co stało się na polskiej ziemi. Spotkanie związane jest z reedycją serii wydawniczej Ośrodka KARTA „Żydzi polscy” i jej trzech pierwszych tomów: *Dotknięcie anioła* Henryka Schönkera i *Spowiedź* Calka Perechodnika oraz wydania nowej pozycji *Stacja Treblinka* Richarda Glazara.
12. **Co się stało z Żydami na polskiej ziemi? Odpowiedzi Żydów polskich, 28 czerwca.** Spotkanie inspirowane nową edycją serii „Żydzi Polscy” odbyło się w ramach 21. edycji Festiwalu Kultury Żydowskiej w Krakowie (plac przy ul. Jakuba w Krakowie, namiot Empiku). We wznowionej serii „Żydzi polscy” wyszły do tej pory *Dotknięcie anioła* Henryka Schönkera i *Spowiedź* Calka Perechodnika oraz nowa pozycja – *Stacja Treblinka* Richarda Glazara. Udział w dyskusji wzięli: dr Edyta Gawron (Katedra Judaistyki UJ), red. Zbigniew Gluza (Ośrodek KARTA) i Aleksandra Janiszewska (Ośrodek KARTA). Prowadzenie: redaktor Michał Szuldrzyński („Rzeczpospolita”).
13. **Richard Glazar o Treblince – światowa literatura a seria „Żydzi polscy”, 3 września.** Spotkanie poświęcone książce Richarda Glazara *Stacja Treblinka* zorganizowane w ramach VIII edycji Festiwalu Kultury Żydowskiej Warszawa Singera. Goście: Jacek Leociak (Instytut Badań Literackich PAN) oraz Zbigniew Gluza (prezes Ośrodka KARTA, wydawca serii „Żydzi Polscy”). Dyskusja odbyła się 3 września (sobota) o godz. 14.00 w Austriackim Centrum Kultury, przy ul. Próżnej 8 w Warszawie. Publikacja wydana w serii Ośrodka KARTA i Domu Spotkań z Historią „Żydzi Polscy”.
14. **Spotkanie z książką – Na jednym froncie. Czechosłowacko-polskie stosunki wojskowe 1939–1945 Jiřego Friedla, 8 września.** Historia stosunków czechosłowacko-polskich podczas II wojny światowej jest przedmiotem wielu opracowań. Większość z nich dotyczy jednak relacji politycznych – pomijano do tej pory historię ówczesnych kontaktów między obiema armiami. Jiří Friedl analizuje relacje i współpracę między wojskiem czechosłowackim a polskim od upadku Czechosłowacji w marcu 1939 roku do zerwania stosunków dyplomatycznych z polskim rządem na uchodźstwie w styczniu 1945 roku. Organizatorzy: DSH, Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku.
15. **Spotkanie z książką – W rumuńskiej pulapce, 16 września.** Publikacja zawiera dokumenty służb specjalnych Królestwa Rumunii dotyczące internowania i losów wojennych marszałka Edwarda Śmigłego-Rydza i pułkownika Józefa Becka. Dokumenty zostały wybrane i opracowane przez prof. Marka Kornata i Mikołaja Morzyckiego-Markowskiego. Książkę dopełnia kalendarium najważniejszych wydarzeń z pobytu pułkownika Józefa Becka i marszałka Śmigłego-Rydza w Rumunii. Organizatorzy: DSH, Wydawnictwo Oskar, Muzeum II Wojny Światowej.

16. **W ramach cyklu NiepoKORni – Taki upór, 23 września** spotkanie poświęcone nowej książce wydanej przez Ośrodek KARTA i DSH. Publikacja łączy teksty autobiograficzne oraz społeczno-polityczne Jacka Kuronia, pokazując jego drogę od marksizmu aż po udział w przemianach demokratycznych w Polsce i objęcie teki ministra. Wyboru dokonano z całości spuścizny Autora i unikatowej *Kolekcji Jacka Kuronia* ze zbiorów Ośrodka KARTA. W książce wykorzystano fotografie ze zbiorów przyjaciół i rodziny oraz Archiwum Fotografii Ośrodka KARTA. Do publikacji dołączono płytę CD zawierającą nieznaną nagrania pochodzące z biura informacyjnego KOR. Prowadzenie: Wojciech Maziarski („Newsweek”). Organizatorzy: Ośrodek KARTA, DSH.
17. **Spotkanie z książką – *Osobista historia III Rzeczypospolitej Aleksandra Halla*, 27 września.** Nowa publikacja Aleksandra Halla to obszerna, licząca ponad 500 stron, opracowanie ostatnich 22 lat historii Polski – od genezy Okrągłego Stołu aż do katastrofy smoleńskiej i wyborów prezydenckich w 2010 roku. Aleksander Hall – niegdyś wybitny działacz opozycji demokratycznej, minister w rządzie Tadeusza Mazowieckiego, poseł na sejm I i III kadencji, a obecnie historyk – napisał książkę bardzo osobistą, fascynujące połączenie syntezy historycznej z relacją naocznego świadka ważnych wydarzeń politycznych. W spotkaniu udział wzięli: prof. Andrzej Friszke, prof. Jerzy Eisler, prof. Paweł Machcewicz oraz premier Tadeusz Mazowiecki.
18. **Spotkanie z autorkami książki *Przerwane dzieciństwo Bożenny Urbanowicz-Gilbride i Inge Auerbacher*, 4 października.** Dwie dziewczynki: polska katoliczka i niemiecka Żydówka przeżyły horror II wojny światowej, doświadczyły śmierci najbliższych, utraty domów rodzinnych, trafiły do obozów pracy i obozów koncentracyjnych. Autorki poznały się jako dorosłe kobiety w Stanach Zjednoczonych na sympozjum poświęconym Zagładzie i uświadomiły sobie, że ich doświadczenia z dzieciństwa są niezwykle podobne. Spotkanie moderowała dr Marta Pietrzykowska. Organizatorzy: Ambasada Stanów Zjednoczonych Ameryki, DSH.
19. **Spotkanie z książką – *Czas KOR-u. Jacek Kuroń a geneza Solidarności*, 14 października.** Spotkanie z prof. Andrzejem Friszke promujące książkę Wydawnictwa Znak. Wieczór poprowadziła Hanna Maria Giza. W dyskusji udział wzięli: Dariusz Gawin (Muzeum Powstania Warszawskiego) i Jan Skórzyński (Biuro Edukacji Publicznej IPN).
20. **Spotkanie z książką – *Czarni myśliwi. Brygada Dirlewangera Christiana Ingrao*, 28 października.** Napisana na podstawie materiałów z archiwów niemieckich, rosyjskich i polskich praca Christiana Ingrao stanowi pierwsze całościowe opracowanie na temat „klusowników” Hitlera. Książka francuskiego historyka otwiera nową serię Wydawnictwa Czarne – Historia/Historie. Wprowadzenie do dyskusji: Łukasz Krzyżanowski (Instytut Socjologii UW). Gośćmi spotkania byli: dr Marcin Zaremba (Instytut Historyczny UW) oraz dr Michał Bilewicz (Katedra Psychologii Osobowości UW). Organizatorzy: Wydawnictwo Czarne, DSH.
21. ***Lady Ryder of Warsaw*, 2 listopada.** Spotkanie z okazji wydania pierwszej w Polsce biografii Sue Ryder (Margaret Susan Ryder), słynnej w czasie II wojny światowej działaczki charytatywnej, która służyła w polskiej sekcji brytyjskiego Kierownictwa Operacji Specjalnych, gdzie m.in. opiekowała się cichociemnymi. Po wojnie założyła własną międzynarodową fundację charytatywną Sue Ryder Foundation, która pomagała m.in. byłym więźniom obozów nazistowskich. W programie obok prezentacji biografii Sue Ryder odbył się wykład Grzegorza Hanuli z Muzeum Powstania Warszawskiego *Problem obozów dla wysiedleńców (Displaced Persons) w zachodnich Niemczech i Austrii*, a fragmenty książki autorstwa Józefy Grażyny Pintał *Lady Ryder of Warsaw* czytała Zofia Kucówna. Organizatorzy: Fundacja Sue Ryder, DSH.
22. **Promocja książki *Noc morderców Dietera Schenka oraz spotkanie z autorem*, 19 listopada.** Promocja najnowszej książki niemieckiego kryminologa, historyka i literata *Noc morderców. Każdą polskich profesorów we Lwowie i Holokaust w Galicji Wschodniej*. Publikacja została wydana w 70. rocznicę zbrodni na Wzgórzach Wuleckich. Dieter Schenk był wysokim funkcjonariuszem Federalnej Policji Kryminalnej Niemiec. Od blisko 20 lat zajmuje się zbrodniami hitlerowskimi ujawniając m.in. zaniechania w ściganiu zbrodniarzy II wojny światowej. Spotkanie odbyło się w ramach Dni Lwowa i Kresów Południowo Wschodnich. Organizatorzy: DSH, Wydawnictwo Wysoki Zamek.
23. **Spotkanie z książką – *Wodniacy. Pasjonaci wioslarstwa 1878-1939*, 22 listopada.** Premiera nowego albumu Ośrodka KARTA i DSH. Fotograficzna, niezwykle barwna i dotąd mało znana panorama życia polskich towarzystw wiosłarskich od drugiej połowy XIX wieku do 1939 roku. Książka opowiada nie tylko o zamiłowaniu do sportu, ale też o całej sferze bujnie kwitnącego, a ściśle splecionego ze sportem, życia towarzyskiego. Na zdjęciach utrwalone zostały dawne przystanie rzeczne, łódki, sportowcy w strojach organizacyjnych i plażowych, treningi oraz uprawiane w towarzystwach wiosłarskich inne dyscypliny sportów wodnych: kajakerstwo, żeglarstwo, motorowodniactwo, a zimą: szermierka, łyżwiarstwo, gimnastyka. *Wodniacy* są drugą (po albumie *Cykliści*) publikacją w nowej serii albumów obrazkowych Ośrodka KARTA i DSH. Organizatorzy: Ośrodek KARTA, DSH.
24. **Ulice, uliczki, zaułki, pasaże i place Lwowa, 23 listopada.** Okazją do przypomnienia klimatu lwowskich ulic i placów jest wydanie drugiego tomu gawęd Witolda Szolgini z cyklu *Tamten Lwów*. W programie wieczoru promocja książki *Tamten Lwów. Ulice i place*, opowieści o lwowskich ulicach w prozie, poezji i piosence, gawędy radiowe Witolda Szolgini emitowane na antenie Polskiego Radia oraz montaż fragmentów filmów fabularnych i dokumentalnych. Spotkanie odbyło się w ramach Dni Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich. Organizatorzy: DSH, Wydawnictwo Wysoki Zamek.
25. **Premiera drugiego tomu książki *Ostańce. Kamienice warszawskie i ich mieszkańcy* Magdaleny Stopy i Jana Brykczyńskiego, 30 listopada.** Pierwsza część otrzymała Nagrodę Literacką m.st. Warszawy w kategorii edycja warszawska oraz Nagrodę Towarzystwa Miłośników Historii za najlepsze warszawiana. W drugim tomie przedstawionych zostało osiemnaście kolejnych kamienic, m.in. budynek przy Siennej 55, przy którym na podwórzu został zachowany ostatni fragment muru getta; dom na Chocimskiej 33, gdzie mieściła się siedziba Biura Odbudowy Stolicy; czy budynek przy Filtrowej 68, w którym Antoni Chruściel „Monter” podpisał rozkaz rozpoczęcia Powstania Warszawskiego. Podobnie jak w pierwszej części Magdalena Stopa dotarła do osób, których losy nierozzerwalnie splotły się z historią opisywanych kamienic, a autorem zdjęć jest Jan Brykczyński. Wydawca: DSH.
26. **Spotkanie z autorkami książki *Złote pszczoły. Żydzi międzywojennej Warszawy. Antologia komiksów*, 1 grudnia:** Moniką Powalisz, Anną Czarnotą, Agatą „Endo” Nowicką, Olgą Wróbel, Joanną Jurczak i Malwiną Konopacką. Antologia przedstawia historie znanych żydowskich mieszkańców Warszawy, między innymi Ity Kalisz, Jakuba Mortkowicza, Jerzego Gelbarda czy Izabeli Stachowicz. Komiks powstał dzięki staraniom Biura Kultury Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Warszawie. Prowadzenie spotkania: Cezary Polak. Wydawcą pozycji *Złote pszczoły. Żydzi międzywojennej Warszawy*. An-

- tologia komiksów* jest Gmina Żydowska. Wieczór w cyklu zainspirowanym serią wydawniczą Ośrodka KARTA i DSH „Żydzi polscy”.
27. **Żydzi Polscy, 2 grudnia** – spotkanie poświęcone serii wydawniczej Ośrodka KARTA i DSH „Żydzi polscy”. W programie: 1. pokaz fragmentów spektaklu Komuny Otwock zatytułowanego *Perechodnik/Bauman*; 2. filmowy reportaż *I jest nowe życie*, krótki dokument Agnieszki Uścińskiej i Jarosława Wątor, będący zapisem wizyty Henryka Schönkera w jego rodzinnym mieście Oświęcimiu. Ta wzruszająca podróż autora książki ***Dotknięcie anioła*** odbyła się w czerwcu 2011 przy okazji promocji trzeciego, rozszerzonego wydania książki; 3. rozmowa o serii wydawniczej „Żydzi polscy”. Wśród gości m.in. Zbigniew Gluza (Ośrodek KARTA) oraz ks. Wojciech Lemański.
 28. ***Biznes patriotyczny. Historia wydawnictwa CDN, 13 grudnia*** – dyskusja o książce **Mateusza Falkowskiego** z udziałem autora oraz Czesława Bieleckiego, prof. Antoniego Dudka, prof. Andrzeja Sadowskiego w ramach obchodów 30. rocznicy stanu wojennego. Bogaty materiał ikonograficzny, liczne relacje świadków i uczestników zdarzeń pokazują działalność CDN, jednego z najważniejszych wydawnictw podziemnych, działających w latach 80. w Polsce. W ramach CDN działało około 250 osób; wielu z nich było represjonowanych i aresztowanych za działalność wydawniczą. Organizatorzy: DSH, Europejskie Centrum Solidarności.

Dyrektor Domu Spotkań z Historią

Piotr Jakubowski